



Erasmus +, KA220-HED - Partnerstva sodelovanja v visokem šolstvu

DigiFUNCollab - Razvoj digitalnih tečajev za samostojno učenje v socialnem podjetništvu za prihodnost sodelovanja med univerzo in skupnostjo

Številka projekta: 2023-1-IT02-KA220-HED-00015873

SINTEZNO POROČILO O SOCIALNEM PODJETNIŠTVU S POUDARKOM NA VISOKOŠOLSKEM SEKTORJU V ITALIJI, NEMČIJI, ROMUNIJI IN SLOVENIJI

WP2-A5

Avtorji:
Vsi partnerji

Prevedeno iz angleškega jezika z uporabo Google Translation Hub

September 2024



SoWiBeFo
Verein für sozialwissenschaftliche
Beratung und Forschung e.V.



Mednarodna fakulteta
za družbene in poslovne študije
International School
for Social and Business Studies
Celje • Slovenia • Europe



Co-funded by
the European Union

Financira Evropska unija. Izražena stališča in mnenja so le avtorjev in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Niti Evropska unija niti EACEA nista odgovorni zanje.

Vsebina

1	Uvod	4
1.1	Kontekst in namen poročila	4
1.1.1	<i>Raznolike poti socialnega podjetništva.....</i>	<i>4</i>
1.1.2	<i>Opredelitev socialnega podjetništva: pravni in operativni okviri</i>	<i>5</i>
1.1.3	<i>Podporni ekosistemi: izobraževanje, omrežja in financiranje.....</i>	<i>5</i>
1.1.4	<i>Strateški vpogled: trendi, priložnosti in izzivi.....</i>	<i>6</i>
1.1.5	<i>Gradnja načrta za prihodnost.....</i>	<i>6</i>
1.2	Obseg in cilji poročila	6
1.3	Metodologija	7
1.4	Ključne ugotovitve.....	7
1.4.1	<i>Pomen socialnega podjetništva v visokem šolstvu.....</i>	<i>7</i>
1.4.2	<i>Izzivi pri definiranju socialnega podjetništva.....</i>	<i>9</i>
1.4.3	<i>Ekosistemi socialnega podjetništva.....</i>	<i>11</i>
1.5	Povabilo k nadaljevanju raziskovanja.....	14
2	Primerjava opredelitev socialnega podjetništva v sodelujočih državah	16
2.1	Tri ključne razsežnosti socialnih podjetij	17
2.1.1	<i>Podjetniška dimenzija</i>	<i>18</i>
2.1.2	<i>Socialna dimenzija.....</i>	<i>19</i>
2.1.3	<i>Dimenzija upravljanja.....</i>	<i>19</i>
2.2	Skupne značilnosti socialnega podjetništva v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji.....	20
2.2.1	<i>Italija.....</i>	<i>21</i>
2.2.2	<i>Nemčija</i>	<i>22</i>
2.2.3	<i>Romunija</i>	<i>24</i>
2.2.4	<i>Slovenija.....</i>	<i>25</i>
3	Ekosistemi socialnega podjetništva v sodelujočih državah	27
3.1.1	<i>Italija.....</i>	<i>28</i>
3.1.2	<i>Nemčija</i>	<i>30</i>
3.1.3	<i>Romunija</i>	<i>32</i>
3.1.4	<i>Slovenija.....</i>	<i>34</i>
4	Navdihujoče dobre prakse v socialnem podjetništvu	37
4.1.1	<i>Italija.....</i>	<i>38</i>
4.1.2	<i>Nemčija</i>	<i>39</i>
4.1.3	<i>Romunija</i>	<i>41</i>
4.1.4	<i>Slovenija.....</i>	<i>42</i>
5	Izobraževanje za socialno podjetništvo v sodelujočih državah	43
5.1.1	<i>Italija.....</i>	<i>44</i>
5.1.2	<i>Nemčija</i>	<i>46</i>
5.1.3	<i>Romunija</i>	<i>48</i>
5.1.4	<i>Slovenija.....</i>	<i>50</i>
6	Primerjava kompetenc, ki jih potrebujejo socialni podjetniki v sodelujočih državah.....	53



7	Trendi, priložnosti in izzivi v sodelujočih državah (SWOT-analiza)	60
8	Omrežja in drugi mehanizmi medsebojne podpore.....	66
8.1.1	<i>Italija.....</i>	<i>66</i>
8.1.2	<i>Nemčija</i>	<i>68</i>
8.1.3	<i>Romunija</i>	<i>69</i>
8.1.4	<i>Slovenija.....</i>	<i>71</i>
9	Priporočila za učitelje in študente	73
10	Priporočila za svetovalce in oblikovalce politik	75
10.1.1	<i>Nemčija</i>	<i>75</i>
10.1.2	<i>Italija.....</i>	<i>75</i>
10.1.3	<i>Romunija</i>	<i>76</i>
10.1.4	<i>Slovenija.....</i>	<i>76</i>
10.1.5	<i>Evropska unija</i>	<i>77</i>
10.1.6	<i>Čezmejno sodelovanje.....</i>	<i>78</i>
10.1.7	<i>Pobude za izobraževanje in usposabljanje</i>	<i>78</i>
10.1.8	<i>Širše perspektive in izzivi</i>	<i>78</i>
11	Povzetek.....	81
12	Viri	84



1 Uvod

1.1 Kontekst in namen poročila

Socialno podjetništvo je postalo vse pomembnejše orodje za reševanje kompleksnih družbenih izzivov, zlasti v evropskem kontekstu, kjer se države soočajo z različnimi stopnjami družbeno-ekonomskega razvoja, družbene neenakosti, skrbi za okolje in politične dinamike. Italija, Nemčija, Romunija in Slovenija so izraziti primeri, kako lahko socialno podjetništvo prispeva k tem prizadevanjem, ki jih oblikuje njihov edinstven zgodovinski, kulturni in gospodarski kontekst. Na razvoj socialnega podjetništva v teh državah vplivajo lokalne tradicije državljskega udejstvovanja in gospodarski sistemi ter širše evropske politike, kot sta Pobuda za socialno podjetništvo in Evropski socialni sklad. Ti dejavniki so ključni pri tem, kako vsaka država priznava, podpira in ureja socialna podjetja.

To poročilo je ključna sestavina projekta Erasmus+, osredotočenega na spodbujanje razvoja socialnega podjetništva v visokošolskih ustanovah (HEI) v teh štirih državah. Projekt želi premostiti vrzel med teoretičnim znanjem in praktično uporabo v socialnem podjetništvu s sodelovanjem med izobraževalci, raziskovalci, oblikovalci politik in socialnimi podjetniki. Visokošolsko izobraževanje je močno gonilo družbenih inovacij, ta pobuda pa želi opolnomočiti visokošolske ustanove, da prispevajo k oblikovanju socialnih podjetnikov, ki lahko ustvarijo trajnostne rešitve za pereča družbena vprašanja. To zahteva celovit pristop, ki vključuje prepoznavanje kritičnih kompetenc za uspeh v socialnem podjetništvu, preučevanje ekosistemov, ki olajšajo ali ovirajo socialna podjetja, in ponujanje izvedljivih političnih priporočil za krepitev sektorja.

1.1.1 Raznolike poti socialnega podjetništva

Poti, po katerih se je socialno podjetništvo razvilo v vsaki državi, se zelo razlikujejo. Italija ima na primer dolgo zgodovino socialnih zadrug, kjer organizacije združujejo socialne naloge s podjetniškimi dejavnostmi. Ta tradicija je pripomogla k uveljavitvi Italije kot ene vodilnih evropskih držav na področju socialnega podjetništva, z močnimi pravnimi okviri in splošno priznanimi socialnimi podjetji. Podobno se Nemčija ponaša z močno tradicijo državljskega udejstvovanja, čeprav je pravno priznavanje socialnih podjetij kot ločenih subjektov relativno novo. Namesto tega je nemški pristop tesneje povezan s koncepti, kot so socialne inovacije in podjetja za skupno dobro.

Romunija in Slovenija predstavljata različno dinamiko, saj sta obe državi pred kratkim sprejeli koncept socialnega podjetništva, deloma zaradi vključitve v Evropsko unijo in dostopa do mehanizmov financiranja EU. V Romuniji se na socialno podjetništvo pogosto gleda skozi optiko socialnih podjetij za vključevanje v delo (WISE), ki se osredotočajo na zaposlovanje



marginaliziranih skupin. Podobno pot je prehodila tudi Slovenija, kjer so projekti Evropskega socialnega sklada podpirali ustanavljanje in razvoj socialnih podjetij. Vendar pa širši ekosistem glede pravnih okvirov, ozaveščenosti javnosti in finančne podpore še vedno raste.

To poročilo preučuje te različne poti, da bi poudarilo medsebojno delovanje med lokalnimi konteksti in transnacionalnimi politikami. Raziskuje, kako se izvajajo različni modeli socialnega podjetništva in kako so lahko visokošolske ustanove ključnega pomena pri standardizaciji in napredovanju izobraževanja socialnega podjetništva.

1.1.2 Opredelitev socialnega podjetništva: pravni in operativni okviri

Ključni cilj poročila je podati primerjalno analizo definicij in pravnih okvirov socialnega podjetništva v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji. Medtem ko se izraz "socialno podjetje" pogosto uporablja po vsej Evropi, se njegov natančen pomen in pravne strukture, ki ga podpirajo, od države do države bistveno razlikujejo. Na primer, italijanski pravni okvir za socialne zadruge sega v devetdeseta leta prejšnjega stoletja in zagotavlja zgodnje priznanje socialnih podjetij kot ločenih pravnih subjektov, ki zasledujejo gospodarske in socialne cilje. Nasprotno pa je Nemčija šele pred kratkim razvila nacionalno strategijo za socialna podjetja, ki poudarja socialne inovacije in podjetja za skupno dobro, čeprav brez posebnih pravnih opredelitev socialnih podjetij.

V Romuniji in Sloveniji so predpisi Evropske unije oblikovali pravno priznavanje socialnih podjetij, zlasti pobuda Social Business Initiative (2011). Obe državi sta sprejeli zakone, ki opredeljujejo socialna podjetja. Kljub temu se te definicije pogosto osredotočajo ozko na posebne vrste podjetij, kot so WISE, kar omejuje širše priznavanje drugih oblik socialnega podjetništva. To poročilo bo raziskalo, kako ti pravni okviri vplivajo na operativne zmogljivosti socialnih podjetij, od zagotavljanja financiranja in javnega priznanja do vzpostavljanja partnerstev z vladnimi agencijami in akterji iz zasebnega sektorja.

1.1.3 Podporni ekosistemi: izobraževanje, omrežja in financiranje

Trajnost in rast socialnih podjetij sta močno odvisni od ekosistemov, ki jih podpirajo, vključno z dostopom do izobraževanja, financiranja in omrežij. Ti ekosistemi se razlikujejo po moči in strukturi v štirih analiziranih državah. Italija je s svojo dobro uveljavljeno tradicijo združništva ustvarila okolje, v katerem socialna podjetja uživajo vladno podporo in močno mrežo civilnih organizacij. Izobraževalni programi italijanskih univerz prav tako močno spodbujajo socialno podjetništvo, saj ponujajo specializirane tečaje in diplome.

sektor podpira močna mreža socialnih organizacij in fundacij. Izobraževalne ustanove, zlasti prek pobud, kot je Akademija socialnega podjetništva, zagotavljajo pomembne vire za ambiciozne socialne podjetnike. Vendar pa ostaja vrzel pri formalnem priznavanju socialnih podjetij in vključevanju socialnega podjetništva v nacionalne izobraževalne politike.

Romunija in Slovenija se soočata z različnimi izzivi, zlasti glede financiranja in ozaveščenosti javnosti. V obeh državah se je socialno podjetništvo v veliki meri razvilo s projekti, ki jih financira EU, vendar širša javnost in vladno priznanje socialnih podjetij ostaja omejeno. Poročilo bo preučilo vlogo visokega šolstva pri spodbujanju socialnega podjetništva in ustvarjanju bolj podpornih ekosistemov v teh državah. Razvijanje močnih podpornih mrež – bodisi prek inkubatorjev, pospeševalnikov ali partnerstev s civilno družbo – bo prav tako raziskano kot ključni element pri gradnji odpornih socialnih podjetij.

1.1.4 Strateški vpogled: trendi, priložnosti in izzivi

Z združevanjem izkušenj Italije, Nemčije, Romunije in Slovenije želi to poročilo identificirati ključne trende v socialnem podjetništvu ter izpostaviti priložnosti in izzive. Eden glavnih trendov je vse večje priznavanje socialnega podjetništva kot uspešne poklicne poti za študente in mlade strokovnjake, zlasti v luči vse večjega zanimanja za družbeni vpliv, trajnost in etične poslovne prakse. To se odraža v vse večjem številu izobraževalnih programov, posvečenih socialnemu podjetništvu v vsaki od štirih držav, ter v porastu inkubatorjev, pospeševalnikov in mrež socialnih podjetij, ki podpirajo nove podvige.

Vendar pa je treba obravnavati tudi pomembne izzive. Pomanjkanje enotne pravne opredelitve socialnega podjetništva v Evropi lahko na primer ustvari ovire za socialne podjetnike, ki želijo delovati v različnih državah. Poleg tega zanašanje na projektno financiranje, zlasti iz virov EU, vzbuja pomisleke glede dolgoročne vzdržnosti številnih socialnih podjetij. Obstaja tudi potreba po večjem sodelovanju med vladami, univerzami in zasebnim sektorjem, da se socialnim podjetjem zagotovi dostop do virov, ki jih potrebujejo za povečanje svojega vpliva.

1.1.5 Gradnja načrta za prihodnost

Če povzamemo, cilj tega zbirnega poročila je zagotoviti podrobno analizo socialnega podjetništva v visokem šolstvu v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji. S primerjavo različnih poti, ki jih je socialno podjetništvo ubralo v vsaki od teh držav, bo poročilo oblikovalcem politik, izobraževalcem in socialnim podjetnikom ponudilo dragocene vpoglede. Orisal bo tudi načrt za krepitev vloge visokega šolstva pri spodbujanju socialnega podjetništva, priporočil načine za vključitev socialnega podjetništva v formalne učne načrte, izboljšanje pravnih okvirov in razvoj bolj podpornih ekosistemov za socialna podjetja. S temi prizadevanji poročilo upa, da bo prispevalo k rasti živahnega in trajnostnega sektorja socialnega podjetništva v Evropi, ki je sposoben obravnavati kompleksne izzive današnje družbe.

1.2 Obseg in cilji poročila

Namen tega poročila je temeljito analizirati pokrajino socialnega podjetništva v Italiji, Nemčiji,

Romuniji in Sloveniji ter poudariti, kako visokošolske ustanove prispevajo k vzgoji bodočih socialnih podjetnikov. Obseg analize obsega:

1. Primerjalna definicija socialnega podjetništva v štirih državah.
2. Pregled ekosistemov socialnega podjetništva, vključno s pravnimi okviri, vladno podporo in vlogo civilne družbe.
3. Identifikacija navdihujočih praks in študij primerov v izobraževanju o socialnem podjetništvu.
4. Kritična primerjava kompetenc, ki jih zahtevajo socialni podjetniki v sodelujočih državah.
5. Strateška analiza priložnosti in izzivov z analizo SWOT, s poudarkom na priporočilih politike.

1.3 Metodologija

To poročilo uporablja celovit metodološki pristop, ki uporablja kvalitativne in kvantitativne tehnike za zagotavljanje celovitega razumevanja socialnega podjetništva v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji. Ključni viri podatkov vključujejo nacionalna poročila, ki jih pripravijo projektni partnerji, razprave v fokusnih skupinah ter posvetovanja z deležniki in strokovnjaki s tega področja.

Nacionalna poročila univerz, raziskovalnih centrov in organizacij socialnega podjetništva so ponudila vpogled v pravne, gospodarske in socialne okvire vsake države, ki oblikujejo socialna podjetja. Fokusne skupine izobraževalcev, oblikovalcev politik, socialnih podjetnikov in predstavnikov nevladnih organizacij so raziskovale večine, potrebne za socialno podjetništvo, in poudarjale vrzeli v trenutnih programih izobraževanja in usposabljanja. Posvetovanja deležnikov z vladnimi uradniki, voditelji socialnih podjetij in strokovnjaki EU so dodatno osvetlila okolje politike in financiranja.

Ta pristop z več deležniki zagotavlja, da ugotovitve združujejo akademske in praktične perspektive ter so pomembne za posebne potrebe vsake države. S primerjavo kontekstov štirih narodov poročilo opredeljuje čezmejne izkušnje za izboljšanje izobraževanja in podpornih sistemov socialnega podjetništva po vsej Evropi.

Skratka, raznolike metodologije zagotavljajo bogato, večdimenzionalno razumevanje socialnega podjetništva in zagotavljajo, da so ugotovitve informirane za akademske raziskave in razvoj politike.

1.4 Ključne ugotovitve

1.4.1 Pomen socialnega podjetništva v visokem šolstvu

Socialno podjetništvo se je v zadnjih letih pokazalo kot ključni mehanizem za reševanje nekaterih



najbolj perečih družbenih, gospodarskih in okoljskih izzivov po vsem svetu. Z združevanjem podjetniških pristopov s poslanstvom ustvarjanja pozitivnega družbenega vpliva socialno podjetništvo premošča vrzel med podjetji, ki temeljijo na dobičku, in dobrodelnimi organizacijami. V tem kontekstu imajo visokošolske ustanove (HEI) ključno vlogo pri pripravi naslednje generacije socialnih podjetnikov. Univerze so v edinstvenem položaju, da spodbujajo spretnosti in miselnost, ki sta potrebna študentom za socialno podjetništvo, zaradi česar postanejo gonila inovacij in dejavniki družbenih sprememb.

Socialno podjetništvo je platforma za razvoj podjetniških veščin, kot so poslovna žilica, finančno upravljanje in inovativnost v visokošolskem okolju. Neguje močan čut za družbeno odgovornost in etično vodenje. Ko se učenci ukvarjajo z družbenimi problemi v resničnem svetu, se jih spodbuja h kritičnemu razmišljanju o sistemskih vzrokih za neenakost, revščino in degradacijo okolja ter k oblikovanju inovativnih rešitev, ki ta vprašanja obravnavajo trajnostno. Vključevanje socialnega podjetništva v visokošolske učne načrte krepí sposobnost študentov, da delujejo kot nosilci sprememb, ter jih opremi z znanjem in orodji za ustvarjanje trajnega družbenega vpliva.

Univerze te spretnosti spodbujajo z različnimi metodami, vključno s formalnimi izobraževalnimi programi, specializiranimi tečaji, izvenšolskimi dejavnostmi, raziskovalnimi pobudami ter partnerstvi s socialnimi podjetji in neprofitnimi organizacijami. S ponudbo interdisciplinarnih programov, ki združujejo poslovne, družbene vede in okoljske študije, univerze študentom pomagajo razumeti večplastnost družbenih izzivov. Poleg tega možnosti praktičnega učenja, kot so pripravništva, inkubatorji in laboratoriji za socialno podjetništvo, študentom nudijo praktične izkušnje za uresničitev njihovih zamisli in prevajanje teorije v dejanja.

Pomen socialnega podjetništva v visokem šolstvu je še posebej očiten, ko preučujemo različne pristope držav, kot so Italija, Nemčija, Romunija in Slovenija. Socialno podjetništvo ima globoke korenine v zadružnem gibanju in neprofitnih organizacijah v Italiji, ki so že desetletja ključnega pomena pri reševanju potreb socialne blaginje. Italijanske univerze, zlasti tiste, ki se osredotočajo na socialno gospodarstvo, ponujajo specializirane programe socialnega podjetništva, ki študente opremijo z znanjem in veščinami za vodenje socialnih podjetij, ki usklajujejo finančno vzdržnost s socialnim poslanstvom. Zgodovinska tradicija zadrug v Italiji služi kot temelj za številne pobude socialnega podjetništva v državi, zaradi česar je eden najbolj uveljavljenih ekosistemov v Evropi.

Nasprotno pa sta Romunija in Slovenija razmeroma novi na področju socialnega podjetništva, saj to področje vodijo predvsem politike in mehanizmi financiranja Evropske unije, kot sta Evropski socialni sklad in Pobuda za socialno podjetništvo. Te pobude EU so zagotovile znatno finančno in tehnično podporo za izgradnjo socialnih podjetij v teh državah, vendar so visokošolske ustanove še vedno v zgodnjih fazah vključevanja socialnega podjetništva v svoje učne načrte. Razvoj namenskih tečajev, raziskovalnih programov in univerzitetnih podpornih struktur je ključnega pomena za trdnejšo vpetost socialnega podjetništva v romunski in slovenski visokošolski sistem. S tem lahko univerze v teh državah odigrajo ključno vlogo pri spodbujanju rasti socialnega gospodarstva in opolnomočenju študentov za razvoj trajnostnih socialnih podjetij.

Nemčija ima s svojo dolgo tradicijo državljskega udejstvovanja in močnim sistemom socialnega varstva nekoliko drugačen pristop k socialnemu podjetništvu, pri čemer kot ključni element poudarja socialne inovacije. Čeprav Nemčija nima posebnega pravnega okvira za socialna podjetja, je osredotočenost države na socialne inovacije plodna tla za razvoj socialnih podjetništva. Nemške univerze in raziskovalni inštituti so bili v ospredju spodbujanja socialnega podjetništva prek interdisciplinarnih programov in partnerstev s socialnimi inovatorji. Akademija za socialno podjetništvo, na primer, omogoča študentom, da razvijejo svoje podjetniške sposobnosti, hkrati pa se osredotočajo na ustvarjanje inovativnih rešitev za družbene izzive. Kljub odsotnosti enotne pravne opredelitve močna kultura državljskega udejstvovanja v Nemčiji omogoča socialnim podjetjem, da uspevajo, pri čemer so univerze ključni dejavniki tega ekosistema.

Z vključevanjem socialnega podjetništva v visokošolski sistem te države gojijo novo generacijo družbeno ozaveščenih inovatorjev, ki so usposobljeni za spopadanje s kompleksnimi družbenimi izzivi. Kombinacija teoretičnega znanja, praktičnih izkušenj in sodelovanja več deležnikov pomaga študentom razumeti družbene, ekonomske in okoljske razsežnosti vprašanj, ki jih želijo obravnavati. Poleg tega so študenti skozi izpostavljenost problemom v resničnem svetu opolnomočeni kritično in ustvarjalno razmišljati ter spodbujati podjetniški duh, ki ga vodi želja po ustvarjanju družbenega učinka.

Univerze imajo tudi ključno vlogo pri gradnji širšega ekosistema za socialno podjetništvo, saj so vozlišča za inovacije, raziskave in sodelovanje. Omogočajo povezave med študenti, akademiki, socialnimi podjetji, vladnimi organi in zasebnim sektorjem ter ustvarjajo podporno mrežo, ki spodbuja rast družbenih podvigov. Z raziskovalnimi pobudami univerze prispevajo k razvoju novih teorij in modelov socialnega podjetništva, obenem pa zagotavljajo na dokazih temelječe vpoglede, ki so osnova za razvoj politik. Inkubatorji in pospeševalniki, ki jih vodijo univerze, ambicioznim socialnim podjetnikom ponujajo tudi mentorstvo, vire in finančna sredstva, potrebna za uresničitev njihovih idej.

Skratka, pomena socialnega podjetništva v visokem šolstvu ni mogoče preceniti. Ker povpraševanje po inovativnih, trajnostnih rešitvah za globalne izzive narašča, so visokošolske ustanove v edinstvenem položaju, da študente opremijo z veščinami, znanjem in miselnostjo, potrebnimi za vodenje te spremembe. S spodbujanjem socialnega podjetništva univerze pripravljajo študente na uspešne kariere in jih opolnomočijo, da postanejo vodilni v socialnem gospodarstvu, ki so sposobni spodbuditi pomemben in trajen vpliv v svojih skupnostih in širše.

1.4.2 Izzivi pri definiranju socialnega podjetništva

Eden temeljnih izzivov pri pospeševanju socialnega podjetništva v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji je odsotnost univerzalno sprejete definicije pojma. Socialno podjetništvo je tekoče in se močno razlikuje od države do države, oblikujejo pa ga lokalne zgodovine, gospodarske strukture in družbeno-politični konteksti. Ta definicijska dvoumnost povzroča težave pri razumevanju, kaj je

socialno podjetje, in vzpostavljanju pravnih in operativnih okvirov, potrebnih za njihovo podporo. Posledično so prepoznavnost, razvoj in rast socialnih podjetij pogosto nedosledni, kar vpliva na njihovo zmožnost dostopa do virov, zagotavljanja financiranja in krepitev legitimnosti.

V Italiji ima koncept socialnega podjetništva globoke korenine v združenem gibanju, socialna podjetja pa so pravno priznana od leta 1991. Italijanska socialna podjetja so običajno opredeljena z zasledovanjem gospodarskih in socialnih ciljev in pogosto delujejo kot zadrage ali neprofitne organizacije, ki služijo javnemu dobremu. Ta dolga zgodovina je Italiji omogočila, da je razvila razmeroma preprost in celovit pravni okvir za socialna podjetja, ki jim je zagotovil znatno podporo vladnih institucij in civilne družbe. Vendar tudi v Italiji še vedno potekajo razprave o obsegu socialnega podjetništva in o tem, kako razvrstiti podjetja, ki združujejo socialna poslanstva s pridobitnimi dejavnostmi. Italijanski model se v veliki meri vrti okoli socialnih zadrug, kar lahko omejuje vključevanje drugih socialno usmerjenih podjetij.

Nasprotno pa Nemčija predstavlja bolj zapleten scenarij. Čeprav so socialna podjetja priznana kot ključni dejavniki socialne države, niso zakonsko opredeljena kot posebna kategorija podjetij. Namesto tega so pogosto vključeni v širše okvire socialnih organizacij ali pobud za socialne inovacije. To pomanjkanje posebnega pravnega okvira za socialna podjetja lahko ovira njihovo zmožnost, da prejmejo uradno priznanje ali posebno vladno podporo. Namesto tega se na socialno podjetništvo v Nemčiji pogosto gleda skozi lečo "socialnih inovacij", pri čemer se poudarja reševanje socialnih problemov z inovativnimi rešitvami, namesto da bi se osredotočilo na pravni status samega podjetja. Zaradi te široke razlage je lahko razlikovanje socialnih podjetij od drugih organizacij v neprofitnem sektorju ali sektorju socialne ekonomije zahtevno, kar vodi do različnih stopenj prepoznavnosti in podpore.

Po drugi strani pa sta Romunija in Slovenija še vedno v zgodnjih fazah razvoja svojih definicij in pravnih okvirov za socialno podjetništvo. Koncept se je v obeh državah uveljavil predvsem s politikami in mehanizmi financiranja Evropske unije, kot sta Evropski socialni sklad in Pobuda za socialno podjetništvo. Romunija je zakonsko opredelitev socialnih podjetij sprejela leta 2015 z Zakonom o socialni ekonomiji, Slovenija pa ji je sledila z Zakonom o socialnem podjetništvu leta 2011. Vendar sta v obeh primerih ti definiciji razmeroma ozki in se osredotočata predvsem na posebne vrste socialnih podjetij, zlasti tistih, ki spodbujajo delovno integracijo marginaliziranih skupin. Ta omejen obseg lahko izključi druge oblike socialnega podjetništva, ki se osredotočajo na okoljsko trajnost, izobraževanje ali zdravstveno varstvo, s čimer omejuje širši razvoj sektorja socialnih podjetij.

Poleg tega izzivi definiranja socialnega podjetništva presegaajo pravne okvire. Operativne definicije, ki določajo, kako se socialna podjetja dojemajo in podpirajo v praksi, se med štirimi državami prav tako zelo razlikujejo. Na primer, v Italiji močna tradicija državlanskega udejstvovanja in združenih struktur omogoča socialnim podjetjem, da delujejo z visoko legitimnostjo in javno podporo. V Nemčiji pa operativna osredotočenost na socialne inovacije in ne na status podjetja pomeni, da morajo številni socialni podjetniki za učinkovito delovanje krmariti po različnih pravnih oblikah in

okvirih. To pomanjkanje enotne operativne opredelitve lahko ustvari ovire za socialna podjetja pri iskanju financiranja ali partnerstev, saj zainteresirane strani morda ne bodo v celoti prepoznale ali razumele njihovega socialnega poslanstva.

V Romuniji in Sloveniji se operativne definicije socialnega podjetništva še razvijajo. Zanašanje na financiranje EU je oblikovalo velik del operativnega okolja, pri čemer mnoga socialna podjetja v teh državah delujejo kot projektne organizacije in ne kot dolgoročna, trajnostna podjetja. Ta odvisnost od zunanjega financiranja lahko socialnim podjetjem oteži povečanje obsega njihovega delovanja ali razvoj dolgoročnih strategij za rast. Poleg tega ozke pravne opredelitve v obeh državah pomenijo, da se številna podjetja, ki se ukvarjajo z družbeno koristnimi dejavnostmi, morda ne bodo štela za socialna podjetja v skladu z nacionalno zakonodajo, kar omejuje njihov dostop do podpore in priznanja, potrebnega za uspeh.

To poročilo obravnava te definicijske izzive in ponuja primerjalno analizo pravnih in operativnih definicij socialnih podjetij v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji. S poudarjanjem razlik v tem, kako se socialno podjetništvo razume in ureja v teh državah, želi poročilo zagotoviti vpogled v posledice teh razlik za razvoj socialnih podjetij. Na primer, prisotnost ali odsotnost jasne pravne opredelitve lahko znatno vpliva na zmožnost socialnega podjetja, da prejme davčne spodbude, vladne subvencije ali javno priznanje. Podobno operativne definicije vplivajo na to, kako socialna podjetja dojemajo civilna družba, vlagatelji in potrošniki, kar posledično vpliva na njihovo sposobnost, da zagotovijo financiranje, oblikujejo partnerstva in dosežejo svoje družbeno poslanstvo.

Končno se morajo vse štiri države spopasti z izzivom dosledne in celovite opredelitve socialnega podjetništva, ko si prizadevajo zgraditi podporne ekosisteme za socialna podjetja. Pomanjkanje skupnega okvira otežuje primerjavo modelov socialnih podjetij med državami ali razvoj čezmejnih politik, ki podpirajo rast sektorja. Poleg tega lahko odsotnost splošno sprejete definicije ustvari ovire za socialne podjetnike, ki želijo razširiti svoje poslovanje na mednarodni ravni ali sodelovati s partnerji v drugih državah.

Skratka, definicijski izzivi socialnega podjetništva so hkrati odraz in ovira za njegovo rast kot priznanega in podprtega sektorja. Primerjalna analiza pravnih in operativnih okvirov v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji v tem poročilu zagotavlja kritičen vpogled v to, kako te razlike oblikujejo razvoj socialnih podjetij in podporo, ki jo ta prejema od državnih institucij in civilne družbe. Z obravnavo teh izzivov si lahko oblikovalci politik in zainteresirane strani prizadevajo ustvariti bolj vključujoča in podporna okolja, ki priznavajo polni potencial socialnega podjetništva za spodbujanje inovacij in družbenih sprememb.

1.4.3 Ekosistemi socialnega podjetništva

Razvoj trdnega in podpornega ekosistema je ključnega pomena za rast in trajnost socialnih podjetij.





Dobro delujoč ekosistem pomaga socialnim podjetjem preživeti in jim omogoča, da uspevajo, razširijo svoje poslovanje in povečajo svoj družbeni učinek. Ključne komponente uspešnega ekosistema socialnega podjetništva vključujejo trden pravni okvir, dostop do različnih virov financiranja, mreže podpore in sodelovanja ter živahno izobraževalno infrastrukturo, ki spodbuja naslednjo generacijo socialnih podjetnikov. Obstoj, moč in usklajevanje teh elementov lahko pomembno vplivajo na uspeh socialnih podjetij in njihovo sposobnost, da pomembno prispevajo k družbi.

Po Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji se struktura in zrelost ekosistemov socialnega podjetništva zelo razlikujeta, kar odraža različne stopnje vladne podpore, zgodovinske precedense, ozaveščenost javnosti in državljansko angažiranost. Vsaka država ima edinstvene značilnosti, ki oblikujejo delovanje in rast socialnih podjetij, pri čemer poudarja pomen kontekstualnega razumevanja pri podpiranju razvoja teh ekosistemov.

Italija predstavlja enega najbolj zrelih in dobro uveljavljenih evropskih ekosistemov za socialno podjetništvo. Država ima dolgo tradicijo socialnih podjetij, zlasti v obliki socialnih zadrug, ki so pravno priznane in vključene v italijanski socialni sistem. Od zgodnjih devetdesetih let prejšnjega stoletja ima Italija obsežen pravni okvir, ki uradno priznava socialna podjetja in jim omogoča dostop do različnih ugodnosti, vključno z davčnimi oprostitvami in možnostmi financiranja. Na nacionalni in regionalni ravni ima italijanska vlada dejavno vlogo pri podpiranju socialnih podjetij, saj ponuja nepovratna sredstva, subvencije in sredstva za krepitev zmogljivosti.

To pravno in vladno podporo dodatno dopolnjuje močna mreža civilnih organizacij, zadrug in fundacij, ki socialnim podjetjem zagotavljajo mentorstvo, usposabljanje in finančno podporo. Ta omrežja pomagajo socialnim podjetnikom pri krmarjenju s kompleksnostjo vodenja družbeno usmerjenih podjetij, hkrati pa ohranjajo finančno vzdržnost. Poleg tega dobro razvita izobraževalna infrastruktura v Italiji vključuje številne visokošolske ustanove, ki ponujajo specializirane programe in tečaje za socialno podjetništvo, kar še dodatno krepi sposobnost države za ustvarjanje usposobljenih socialnih podjetnikov, ki so sposobni inovativno obravnavati družbene izzive.

Čeprav Nemčija nima posebne pravne opredelitve za socialna podjetja, je njen ekosistem kljub temu trden, predvsem zaradi močne tradicije državljanskega udejstvovanja in poudarka na socialnih inovacijah. Socialna podjetja v Nemčiji pogosto delujejo v širšem okviru socialnih organizacij, ki imajo globoke zgodovinske korenine v državi. Te organizacije, fundacije in mreže socialnih inovacij zagotavljajo ključno podporo socialnim podjetjem, zlasti glede dostopa do financiranja, mentorstva in sodelovanja.

Nemški ekosistem za socialno podjetništvo je močno osredotočen na inovacije, pri čemer številna socialna podjetja usklajujejo svoje poslanstvo z nastajajočimi družbenimi izzivi, kot so podnebne spremembe, migracije in digitalna vključenost. Čeprav ni enotnega pravnega okvira za socialna podjetja, to ni oviralo rasti sektorja. Namesto tega socialna podjetja v Nemčiji izkoriščajo obstoječe strukture znotraj socialne države in sodelujejo v širših pobudah za socialne inovacije. Zvezne in



regionalne vlade prav tako igrajo vlogo pri ponujanju programov financiranja in pobud, ki podpirajo socialna podjetja, zlasti na področjih, povezanih s trajnostjo in socialno kohezijo.

Poleg tega nemške akademske ustanove vedno bolj ponujajo programe in vire, namenjene socialnemu podjetništvu. Akademija za socialno podjetništvo v Münchnu na primer ponuja priložnosti za izobraževanje, inkubacijo in mreženje za ambiciozne socialne podjetnike, medtem ko druge univerze vključujejo socialno podjetništvo v poslovne in inovacijske učne načrte. Ta prizadevanja zagotavljajo, da ima naslednja generacija nemških socialnih podjetnikov spretnosti in znanje za reševanje zapletenih družbenih vprašanj.

Socialno podjetništvo je relativno nov koncept v Romuniji in Sloveniji, ekosistema v obeh državah pa se še razvijata. Rast socialnih podjetij v teh državah so v veliki meri spodbujale politike in financiranje Evropske unije, zlasti prek Evropskega socialnega sklada (ESS) in Pobude za socialno podjetništvo. Medtem ko sta Romunija in Slovenija sprejeli pravne okvire za socialna podjetja – Romunija leta 2015 z Zakonom o socialni ekonomiji in Slovenija leta 2011 z Zakonom o socialnem podjetništvu – so ti okviri še vedno ozkega obsega in se osredotočajo predvsem na socialna podjetja za vključevanje v delo (WISE). Posledično se lahko druge oblike socialnega podjetništva, na primer tiste, ki se ukvarjajo z okoljskimi ali zdravstvenimi vprašanji, težko pridobijo uradno priznanje ali dostop do virov.

Ekosistem socialnega podjetništva v obeh državah ostaja močno odvisen od projektnega financiranja, zlasti iz virov EU. Ta odvisnost od zunanjega financiranja lahko povzroči izzive za dolgoročno vzdržnost socialnih podjetij, saj se številna podjetja po zaključku projektov, ki jih financira EU, trudijo zagotoviti stalno finančno podporo. Poleg tega sta ozaveščenost javnosti in vladna podpora socialnemu podjetništvu v Romuniji in Sloveniji relativno omejeni, kar dodatno omejuje razvoj živahnejšega ekosistema.

Kljub tem izzivom pa obstajajo obetavni znaki rasti. V Romuniji in Sloveniji je prišlo do porasta izobraževanja o socialnem podjetništvu, saj so univerze začele ponujati tečaje in programe, ki študente uvajajo v to področje. V Sloveniji so na primer Univerza v Ljubljani in druge ustanove razvile tečaje, osredotočene na socialno podjetništvo, ki pomagajo ozaveščati in graditi zmogljivosti. Poleg tega nastajajoče mreže socialnih podjetij, inkubatorjev in pospeševalnikov začenjajo zagotavljati prepotrebno podporo v obliki mentorstva, usposabljanja in virov.

To poročilo bo raziskalo ključne komponente ekosistemov socialnega podjetništva v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji ter ponudilo vpogled v to, kako je mogoče te ekosisteme okrepiti, da bi bolje podpirali socialna podjetja. Ključna priporočila za izboljšanje teh ekosistemov vključujejo:

1. *Razširitev pravnega priznavanja in okvirov* : države, kot so Nemčija, Romunija in Slovenija, potrebujejo bolj celovite pravne okvire, ki priznavajo širši spekter socialnega podjetništva in presegajo socialna podjetja, ki vključujejo vključevanje v delo. Takšni okviri bi socialnim podjetjem zagotovili večji dostop do financiranja, davčnih spodbud in javnega priznanja, kar bi spodbudilo njihovo rast in trajnost.

2. *Diverzifikacija virov financiranja* : Medtem ko je financiranje EU ključno vplivalo na rast socialnih podjetij, zlasti v Romuniji in Sloveniji, obstaja potreba po diverzifikaciji virov financiranja, da se zagotovi dolgoročna vzdržnost. Nacionalne in regionalne vlade bi morale raziskati nove mehanizme financiranja, kot so obveznice za socialni učinek ali javno-zasebna partnerstva, da bi socialnim podjetjem zagotovili bolj stabilno in raznoliko finančno podporo.
3. *Gradnja močnejših mrež in podpornih sistemov* : Sodelovanje in mreženje sta ključnega pomena za uspeh socialnih podjetij. Vlade, univerze in organizacije civilne družbe bi morale okrepiti mreže, ki povezujejo socialne podjetnike z mentorji, investitorji in drugimi ključnimi deležniki. Inkubatorji in pospeševalniki, posebej zasnovani za socialna podjetja, lahko zagotovijo ključno podporo, jim pomagajo pri širitvi in povečanju njihovega učinka.
4. *Izboljšanje izobraževanja in krepitev zmogljivosti* : Univerze igrajo ključno vlogo pri razvoju bodočih socialnih podjetnikov. Razširitev izobraževanja o socialnem podjetništvu na visokošolskih ustanovah v vseh štirih državah je ključnega pomena za negovanje spretnosti in miselnosti, potrebnih za družbene inovacije. Poleg tega bo ponudba stalnega strokovnega razvoja in programov za krepitev zmogljivosti za obstoječe socialne podjetnike dodatno okrepila ekosistem.
5. *Ozaveščanje javnosti in sodelovanje vlade* : zlasti Romunija in Slovenija morata dvigniti zavest javnosti o pomenu socialnega podjetništva. Vlade bi morale tudi dejavno podpirati socialna podjetja s političnimi pobudami, programi financiranja in strategijami javnega naročanja, ki dajejo prednost socialnemu učinku.

Z obravnavo teh izzivov in priložnosti lahko sodelujoče države ustvarijo bolj podperne in odporne ekosisteme za socialno podjetništvo. Z okrepljenimi pravnimi okviri, raznolikimi mehanizmi financiranja, močnimi mrežami podpore in razširjenimi izobraževalnimi možnostmi bodo socialna podjetja v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji v boljšem položaju, da prispevajo k pomembnim družbenim spremembam.

1.5 Povabilo k nadaljevanju raziskovanja

Uvod tega zbirnega poročila postavlja temelje za poglobljeno raziskovanje socialnega podjetništva v visokem šolstvu v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji. Z analizo kritičnih komponent socialnega podjetništva, vključno z definicijami, ekosistemi in izobraževalnimi priložnostmi, želi to poročilo zagotoviti dragocene vpoglede tako za učitelje, oblikovalce politik in socialne podjetnike. Med nadaljevanjem branja boste odkrili podrobne primerjave o tem, kako se je socialno podjetništvo razvilo v teh državah, kako pravni okviri oblikujejo priložnosti za socialna podjetja in osrednjo vlogo visokošolskih institucij pri spodbujanju družbenih inovacij.

Naslednja poglavja ponujajo temeljito razumevanje izzivov in priložnosti v vsaki državi ter praktična priporočila, ki lahko vodijo razvoj močnejših ekosistemov socialnega podjetništva. Ne glede na to, ali ste akademik, ki želi vključiti socialno podjetništvo v svoj kurikulum, oblikovalec politik, ki želi okrepiti podperne sisteme za socialna podjetja, ali ambiciozen socialni podjetnik, ki



Erasmus +, KA220-HED - Partnerstva sodelovanja v visokem šolstvu

DigiFUNCollab - Razvoj digitalnih tečajev za samostojno učenje v socialnem podjetništvu za prihodnost sodelovanja med univerzo in skupnostjo

Številka projekta: 2023-1-IT02-KA220-HED-00015873

si želi vplivati, bo to poročilo zagotovilo celovito znanje in orodja, potrebna za napredek polje.

Vabimo vas, da nadaljujete z branjem in se poglobite v obetavno prihodnost socialnega podjetništva po vsej Evropi. Z razumevanjem različnih pristopov in prepoznavanjem pomena enotne strategije lahko skupaj opolnomočimo naslednjo generacijo socialnih podjetnikov, da vodijo pomembne družbene spremembe.



**Co-funded by
the European Union**

Financira Evropska unija. Izražena stališča in mnenja so le avtorjev in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Niti Evropska unija niti EACEA nista odgovorni zanje.

2 Primerjava opredelitev socialnega podjetništva v sodelujočih državah

Trenutno ni dogovora o enotni definiciji socialnega podjetništva v štirih projektnih državah Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji. Uporabljene opredelitve so se pojavile v vsaki državi v povezavi z vsako lokalno zgodovino socialnih združenj in, nedavno, s Pobudo za socialno podjetništvo Evropske unije (2011).¹Razpoložljive študije razlikujejo med pravnimi definicijami »socialnega podjetništva« in »socialnih podjetij« na eni strani ter operativnimi definicijami koncepta na drugi. Raziskovalci so opazili, da včasih pravne definicije pojma »socialno podjetništvo« ne vključujejo vseh oblik socialnih podjetij, ki obstajajo v praksi. V tem poročilu bo poudarek na širših operativnih definicijah.

Med štirimi analiziranimi državami je stopnja sprejemanja pojma »socialno podjetje« v Italiji med najvišjimi v Evropi.²Koncept je bil tam predstavljen prej kot drugje.³Pravno je bila skovana že leta 1991 kot »socialna zadruga«. Pobude socialnega podjetništva je spodbudila tradicija državlanskega udejstvovanja iz obdobja pred prvo svetovno vojno in včasih povezana s katoliško in versko kulturo.

V Nemčiji, drugi državi z močno tradicijo državlanskega udejstvovanja, se izraz »socialno podjetje« ne uporablja pogosto zaradi tradicionalnih institucij socialnega varstva, ki predstavljajo hrbtenico nemškega socialnega gospodarstva.⁴Novo oblikovana nacionalna strategija socialnih podjetij iz leta 2023 namesto tega uporablja izraza »socialne inovacije« in »podjetništvo za skupno dobro«.⁵

Koncepta »socialno podjetništvo« in »socialno podjetje« sta v Sloveniji in Romuniji novejša. Na koncept gledajo skozi svojo zgodovinsko dediščino skoraj polstoletne pripadnosti socialističnemu političnemu režimu (Slovenija) oziroma komunističnemu političnemu režimu (Romunija).

¹ Borzaga , Carlo, Giulia Galera itd. al. (2020): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Primerjalno sintezno poročilo, str. 28, dostopno na: <https://www.european-microfinance.org/sites/default/files/document/file/Social%20enterprises%20and%20their%20ecosystems%20in%20Europe.%20Comparative%20synthesis%20report.pdf>.

² Borzaga , Carlo, Giulia Galera itd. al. (2020): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi..., str. 35.

³ Borzaga , Carlo (2020): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Poročilo o državi Italija, str. 10, dostopno na: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=16380&langId=en>.

⁴ Göler von Ravensburg, Nicole; Gorgi Krlev (2018): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Državno poročilo Nemčija, str. 37, <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20563&langId=en>.

⁵ Zvezno ministrstvo za gospodarske zadeve in varstvo podnebja, Zvezno ministrstvo za izobraževanje in raziskave (ur.) (2023): Nationale Strategie für Soziale Innovationen und Gemeinwohlorientierte Unternehmen.

V Romuniji so bila socialna podjetja leta 2015 zakonsko opredeljena z zakonom 219/2015 o socialni ekonomiji in so z njim neločljivo povezana.⁶Romunska socialna podjetja morajo izpolnjevati več posebnih meril, ki bodo obravnavana v nadaljevanju. Koncept je politično in pravno sprejet; vendar ima ozko razumevanje s poudarkom na delovni integraciji. Glavni vzrok bi lahko bila razmejitev sedanjih socialnopodjetniških oblik, kot so zadruga, od združništva iz obdobja komunizma. Zato se od leta 1990 združništvo dojema kot del »starega sistema«, ki ga je treba preseči.⁷Tako je samoprepoznavnost socialnih podjetij v Romuniji še precej šibka.⁸

V Sloveniji je bil prvi pravni okvir za opredelitev socialnega podjetništva Zakon o socialnem podjetništvu (2011), ki je nastal na podlagi Evropskega akta o socialnem podjetništvu (2011, dopolnjen 2018), ki ga je sprejela Evropska unija.⁹Vendar je ta zakon nekaterim tradicionalnim organizacijam, kot so zaposlitveni centri in invalidska podjetja, preprečil, da bi se registrirale kot socialna podjetja.¹⁰Ta primer kaže, da so pravne definicije koncepta včasih ožje od operativnih definicij socialnih podjetij, ki obstajajo v štirih državah.

Vse sodelujoče države, Italija, Romunija in Nemčija so se pri opredeljevanju ali posodabljanju svojega pravnega okvira socialnega podjetništva sklicevale na Evropski akt o socialnem podjetništvu.

2.1 Tri ključne razsežnosti socialnih podjetij

Social Business Act Evropske komisije (2011), ki je vključen v definicijski okvir socialnega podjetništva v vseh štirih tukaj obravnavanih državah, je uvedel operativni koncept socialnega podjetja, ki se nanaša na tri ključne razsežnosti. V skladu s tem pojmovanjem socialna podjetja izvajajo komercialne dejavnosti (podjetniška/ekonomska razsežnost) z namenom doseganja družbenega ali družbenega skupnega dobrega (socialna razsežnost) in imajo organizacijo ali lastniški sistem, ki odraža njihovo poslanstvo (vključujoča razsežnost upravljanja in lastništva).¹¹

Številne definicije socialnega podjetja temeljijo na teh treh ključnih dimenzijah. Predstavljeni so spodaj:

⁶ Lambru, Mihaela; Claudia Petrescu (2019): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Poročilo o državi Romunija, str. 18, na voljo tukaj: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20959&langId=en>.

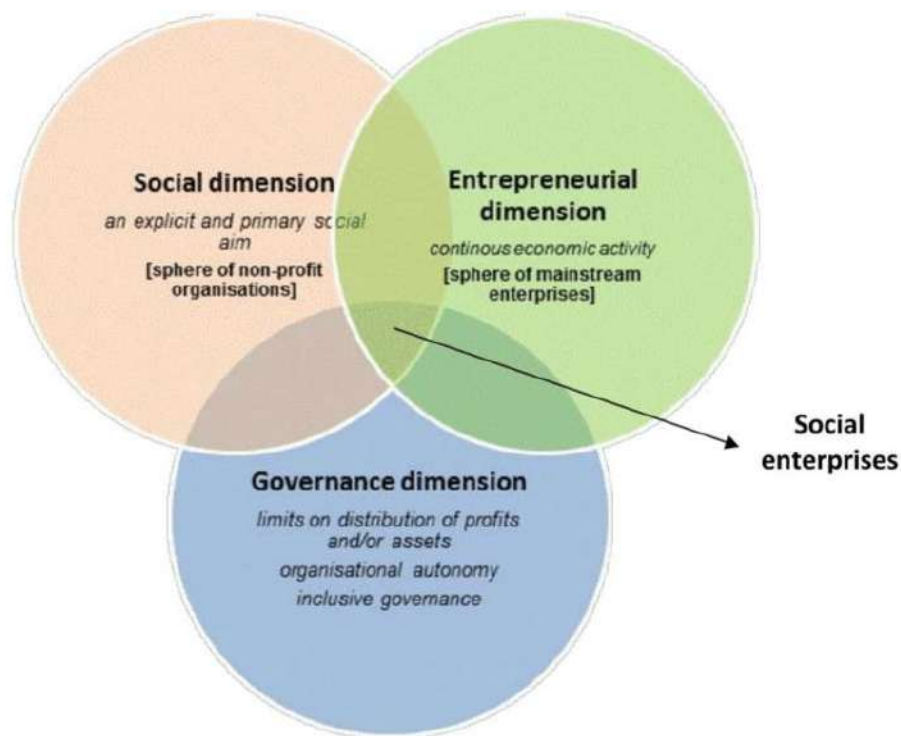
⁷ Lambru, Mihaela; Claudia Petrescu (2019): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Poročilo o državi Romunija, str. 16.

⁸ Borzaga, Carlo, Giulia Galera itd. al. (2020): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi..., str. 35.

⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/DE/TXT/PDF/?uri=CELEX:52011DC0682>.

¹⁰ Rakar, Tatjana; Zinka Kolarič (2019): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Country report Slovenija, str. 35, dostopen tukaj: <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=21575&langId=en>.

¹¹ Borzaga, Carlo, Giulia Galera itd. al. (2020): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi..., str. 38.



Slika 1 Tri dimenzije socialnega podjetja¹²

Socialna podjetja lahko izpolnijo tri razsežnosti – podjetniško, socialno in upravljavsko – na različne načine. Medsebojno delovanje treh razsežnosti določa, ali se organizacije štejejo za socialna podjetja.¹³

2.1.1 Podjetniška dimenzija

Socialna podjetja so proizvodne enote, ki v celoti pripadajo vesolju podjetij. Podjetniška dimenzija

¹² https://www.researchgate.net/figure/The-three-dimensions-of-a-social-enterprise_fig5_347840753.

¹³ Borzaga, Carlo, Giulia Galera itd. al. (2020): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi..., str. 30f. Naslednji odstavki o treh razsežnostih socialnih podjetij temeljijo na tem poročilu.

ločuje socialna podjetja od javnega sektorja kot tudi od tradicionalnih neprofitnih organizacij. Za razliko od tradicionalnih neprofitnih organizacij, ki se običajno zanašajo na donacije in nepovratna sredstva, socialna podjetja sodelujejo v tržnih izmenjavah. Ker je uspešnost socialnih podjetij pri doseganju zakonsko določenih ciljev v veliki meri odvisna od ustvarjanja vzdržnih finančnih prihodkov, morajo prevzeti precejšnjo stopnjo ekonomskega tveganja. Kljub temu se socialna podjetja za razliko od običajnih podjetij zanašajo na mešanico virov: prostovoljno delo, donacije in nepovratna sredstva poleg zasluženih dohodkov, ki so bodisi ustvarjeni s prodajo blaga in storitev zasebnim strankam bodisi z zagotavljanjem storitev splošnega pomena na javne pogodbene podlage. Viri prihodkov socialnega podjetja morajo biti trajnostni. Poleg tega se od socialnih podjetij pričakuje inovativen pristop k doseganju zakonskih ciljev.

2.1.2 Socialna dimenzija

Socialna podjetja zasledujejo prvi in glavni cilj reševanja družbenega problema (socialne/ekološke narave). To jih ločuje od običajnih podjetij. Eksplicitni socialni cilj, ki mu sledi, mora biti jasno opredeljen na zakonski ravni. Dobavljeni izdelki in storitve ter/ali procesi proizvodnje in dodeljevanja morajo biti tudi »družbeni« in ustvarjati neposredne koristi za celotno skupnost ali posebne skupine prikrajsanih ljudi.

Kar je opredeljeno kot "družbeno", se lahko sčasoma spremeni in se včasih razlikuje od države do države. Opredelitev "socialnega" koncepta mora biti skladna z razvojem potreb, ki se pojavljajo v družbi, organizacijo socialne države (zagotavljanje javnih storitev) in njenim zgodovinskim razvojem. Socialna podjetja lahko tako zagotavljajo široko paleto blaga in storitev splošnega pomena. Glede na raznolikost nezadovoljenih potreb, ki se lahko pojavijo na lokalni ravni v različnih državah in kontekstih, lahko nabor zagotovljenih storitev vključuje socialne, zdravstvene, izobraževalne, kulturne storitve, komunalne storitve (npr. oskrba z vodo, plinom, elektriko) in reševanje množice družbenih izzivov.

2.1.3 Dimenzija upravljanja

Da bi zagotovili prednost družbenega cilja in se izognili zanašanju poslanstva (ohranjanje ciljev vpliva zasidranih), morajo imeti socialna podjetja omejitve dobička in distribucije bogastva. Vključujejo tudi integrativno kulturo vodenja, ki je participativna in z demokratičnimi procesi odločanja.

Na primer, zainteresirane strani lahko povečajo svojo udeležbo pri oblikovanju ustreznih rešitev za nastale družbene probleme. Odvisno od vrste socialnega podjetja se lahko lastniške pravice in nadzorna moč dodelijo eni sami kategoriji deležnikov (uporabnikom ali delavcem) ali več kot eni kategoriji naenkrat – kar daje osnovo lastniškemu sredstvu več deležnikov. Poleg tega, da postanejo polnopravni člani, so deležniki lahko imenovani v organe upravljanja podjetja. Druga možnost je, da se uporabnikom in delavcem omogoči glas s spodbujanjem njihovega sodelovanja v posebnih

odborih.

Omejitev neprofitne distribucije je mogoče operacionalizirati na različne načine, z nizom letnih ali vseživljenjskih kombinacij. Omejitev neprofitne distribucije je lahko naslovljena bodisi na člane socialnega podjetja bodisi na deležnike. Lahko je popolna, pri kateri je dovoljena kakršna koli razdelitev dobička, ali delna, pri kateri so dividende na rizični kapital, ki ga zagotovijo člani, omejene na določeno stopnjo. Omejitve in/ali pragovi za prejemke vodij in delavcev so v nekaterih primerih uvedeni, da bi se izognili posredni delitvi dobička. Omejitev delne distribucije je bolj skladna s podjetniško naravo socialnega podjetja, saj spodbuja vlagatelje, da vložijo kapital in podpirajo gospodarsko rast podjetja. Podobno omejitev delne distribucije ne izgubi svoje vloge, dokler je okrepljena s sodelovanjem ustreznih zainteresiranih strani in podprta z zaporo sredstev. »Zaklep premoženja« preprečuje, da bi se sredstva, vključno z dobički ali drugimi presežki, zemljišči ali zgradbami, ki jih ima socialno podjetje, razdelila lastnikom, s čimer se štiti javna korist, ki jo socialno podjetje zasleduje v primeru njegovega prenehanja. Omeniti velja, da omejitev neprofitnosti in zaklepanje sredstev skupaj prispevata k zagotavljanju, da se viri uporabljajo v interesu deležnikov, ki niso vlagatelji, in zagotavljata preživetje socialnega podjetja pri njegovem prizadevanju, da skozi čas sledi izrecnim družbenim ciljem.

Tradicija socialne ekonomije je v večini držav prispevala k utrjevanju poti za nastanek socialnih podjetij, saj je dala na voljo različne organizacijske oblike, primerne za uporabo socialnih podjetij. Mnoga socialna podjetja še vedno uporabljajo pravne oblike socialne ekonomije – včasih prilagojene – kot so zadruga, združenja ali fundacije.

Glavna razlika med konceptom organizacij socialne ekonomije in socialnimi podjetji je v tem, da prva promovirajo predvsem interese svojih članov (kot so tradicionalne zadruga), s čimer imajo le posreden vpliv na širšo skupnost. Nasprotno pa socialna podjetja sledijo izrecnemu socialnemu cilju v interesu skupnosti (kot je zagotavljanje storitev splošnega pomena ali olajšanje delovne integracije).

V naslednjem razdelku bodo obravnavane prevladujoče definicije socialnega podjetništva v štirih projektnih državah, Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji, v kontekstu socialne ekonomije in okvirne definicije socialnega podjetništva v Evropski uniji, vključno s tremi ključnimi razsežnostmi koncepta. Cilj je poiskati podobnosti in posebnosti konceptov socialnega podjetništva v vsaki sodelujoči državi.

2.2 Skupne značilnosti socialnega podjetništva v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji

Medtem ko so v Italiji in Nemčiji prakse socialnega podjetništva zakoreninjene v sistemih socialnega varstva držav, so v Romuniji in Sloveniji socialna podjetja za razvoj potrebovala spodbudo evropskih socialnih skladov in neposredno sklicevanje na Zakon o socialnem

podjetništvu (2011) Evropske komisije. . V zvezi z EU Social Business Act (2011) sta bila prva zakona v Romuniji in Sloveniji, ki postavljata okvir za socialno podjetništvo in opredeljujeta socialna podjetja, sprejeta leta 2011 (Slovenija) in 2015 (Romunija). V Italiji je zakon, ki opredeljuje socialno podjetništvo, starejši kot v drugih evropskih državah. Vendar pa je bila zakonodaja o socialnih podjetjih posodobljena in prilagojena okvirom, ki jih določa EU Social Business Act. V Nemčiji še ni zakona, ki bi opredeljeval socialna podjetja, saj jih zajemajo različni zakoni, ki urejajo družbe. Vendar je Nemčija leta 2023 razvila nacionalno strategijo za socialna podjetja.

Spodaj je obravnavano razumevanje socialnega podjetništva v vsaki od štirih držav.

2.2.1 Italija

V Italiji je definicija socialnega podjetništva tesno povezana z razvojem njenega socialnega sistema. Prve pobude socialnega podjetništva so se razvile konec sedemdesetih let prejšnjega stoletja, v obdobju naraščajoče brezposelnosti in kot odgovor na nezmožnost italijanske socialne države, da najde rešitve za nastajajoče gospodarske probleme. Katoliške skupine so imele ključno vlogo pri podpiranju razvoja novih pobud. Aktivisti, navdihnjeni z versko ali državljansko angažiranostjo, so postali promotorji novih pobud od spodaj navzgor, namenjenih zagovarjanju pravic ranljivih družbenih skupin. Med prvimi tovrstnimi novoustanovljenimi organizacijami so bile »socialne solidarnostne zadruge«, katerih cilj je bil zagotavljanje socialnih storitev in vključevanje prikrajšanih ljudi na trg dela .

Prvi italijanski zakon, ki socialne projekte priznava kot »socialne zadruge«, je bil sprejet leta 1991. Splošnejši pravni okvir za ureditev neprofitnih organizacij je bil uveden v letih 2005–2006 in je ustvaril pravno kategorijo »socialno podjetje«. Z leti je nova zakonodaja v letih 2016–2017 uvedla ključne spremembe in zagotovila skupni okvir za socialna podjetja in nevladne organizacije tretjega sektorja.

V Italiji obstajata dve zakonsko priznani obliki socialnih podjetij – socialne zadruge in socialna podjetja.

V skladu z italijansko zakonodajo so »socialne zadruge« zadruge, ki si prizadevajo za splošne interese skupnosti in socialno integracijo državljanov z: (a) upravljanjem socialnih, zdravstvenih in izobraževalnih storitev ali (b) dejavnostmi, ki podpirajo zagotavljanje zaposlitve za prikrajšani ljudje. Prvo vrsto organizacij, ki spadajo med socialne zadruge, sestavljajo organizacije, ki opravljajo samo dejavnosti, opisane pod točko (a). Označene so kot »socialne zadruge tipa A«. Druga vrsta socialnih zadrug izvaja samo dejavnosti, omenjene v točki (b), kot je delovna

integracija prikrajšanih ljudi, kot so posamezniki s telesnimi ali duševnimi motnjami.¹⁴Ta razvrstitev velja tudi za socialna podjetja iz drugih sodelujočih držav.

S pravnega vidika se naslednje kategorije organizacij štejejo za socialna podjetja v Italiji (tipa A ali B):

1. socialne zadruga
2. podjetniška združenja in fundacije
3. družbe z omejeno odgovornostjo
4. tradicionalne zadruga in družbe vzajemne pomoči

Po zapleteni zakonodaji o socialnem podjetništvu v Italiji je socialna ekonomija pri nas zelo razvita.

Na nacionalni ravni je Ministrstvo za delo in socialno politiko odgovorno za politike socialne ekonomije. Nacionalni svet tretjega sektorja v svojem imenu spodbuja, razvija in podpira organizacije tretjega sektorja z aktivnostmi, projekti in pobudami v državi.

Vendar pa socialna ekonomija ni enako podprta v vseh regijah. Sprejeti načini podpore na regionalni in lokalni ravni so se sčasoma spremenili glede na cilje, ki si jih prizadeva posamezna regija. Segajo od subvencij za zagon podjetij do ukrepov, ki podpirajo finančno konsolidacijo, od naložb do podpore za usposabljanje.¹⁵

2.2.2 Nemčija

Socialna podjetja v Nemčiji so zakoreninjena v sistemu socialnega varstva.¹⁶Neprofitne organizacije, ki zagotavljajo socialne storitve, obstajajo v Nemčiji že od srednjega veka. Vendar trenutno ni uradne definicije pojma »socialna podjetja« ali »socialna ekonomija«, čeprav je bila leta 2023 objavljena nacionalna okvirna strategija za »socialne inovacije« in »podjetja za skupno dobro«.¹⁷Zato v Nemčiji ne obstaja posebna zakonodaja o socialnih podjetjih. Socialna podjetja so zajeta z zakoni, ki opredeljujejo druge kategorije podjetij, združenj, socialnih ali neprofitnih organizacij.

¹⁴ Traversi, Marco (2019): Italijanski ekosistem za socialna podjetja, dostopno tukaj: https://www.pja2001.eu/wp-content/uploads/2020/06/1-Marco-Traversi_THE-ITALIAN-ECOSYSTEM-FOR-SOCIAL-PODJETJA.pdf.

¹⁵ https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/my-country/italy_en#framework-conditions-and-social-economy-ecosystem.

¹⁶ Göler von Ravensburg, Nicole; Gorgi Krlev (2018): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Poročilo o državi Nemčija.

¹⁷ Zvezno ministrstvo za gospodarske zadeve in varstvo podnebja, Zvezno ministrstvo za izobraževanje in raziskave (ur.)(2023): Nationale Strategie für Soziale Innovationen und Gemeinwohlorientierte Unternehmen.

Čeprav ni zakonske definicije socialnih podjetij, je Zvezno ministrstvo za gospodarstvo in energijo leta 2016 pristopilo k konceptu in izpostavilo naslednje tri razsežnosti:

1. uresničevanje družbenega poslanstva,
2. podjeten za trajnost,
3. prispevek k socialni koheziji.

Poleg tega je za socialna podjetja značilno, da črpajo iz različnih virov financiranja, vključno z nepovratnimi sredstvi fundacij in donacijami, pravi Zvezno ministrstvo za gospodarstvo in energijo. Poleg tega uporaba zaklepanja sredstev ali dobička v Nemčiji ni pomembna. Tako koncept socialnih podjetij v Nemčiji ostaja pod vplivom njegove bližine pristopu socialne ekonomije.

Poseben vidik nemškega pojmovanja socialnega podjetništva je, da ne poudarja ključne razsežnosti upravljanja EU iz operativne definicije, ki jo zagotavlja Zakon o socialnem podjetništvu (2011). Poleg tega nemški koncept poudarja temo inovacije (»socialne inovacije«) v nasprotju z definicijo EU.

V skladu z operativno definicijo socialnega podjetja se lahko za socialna podjetja štejejo naslednje vrste nemških organizacij:

1. civilna združenja – registrirana združenja (»eingetragener Verein«).
2. socialne organizacije (»Wohlfartsorganisationen«) – predstavljajo hrbtnico nemškega socialnega gospodarstva.
3. operativne fundacije (»Stiftungen«)
4. socialne zadruge (»Genossenschaften«)
5. združenja za vzajemno zavarovanje
6. socialna podjetja za vključevanje v delo (WISE) – razdeljena v dve kategoriji: invalidska podjetja in podjetja za osebe z drugo trajno prikrajšanostjo na trgu dela.
7. socialna podjetja – s posebnim poudarkom na »družbenih inovacijah«.
8. sosedska in skupnostna podjetja

Socialna podjetja v Nemčiji imajo razmeroma široko izbiro pravnih oblik, v katerih delujejo. Vendar pa njihova gospodarska dejavnost ne sme preseči določene ravni nizkih dohodkov. Socialna podjetja uživajo status v javno korist, ki ni podeljen običajnim podjetjem, kar ima za posledico davčne olajšave ali oprostitve. Na voljo je več oblik pravnih družb: registrirano društvo, samostojni podjetnik posameznik, družba civilnega prava, družba z omejeno odgovornostjo, družba z omejeno odgovornostjo, podjetniška družba (z omejeno odgovornostjo), delniška družba (zasebno/javno podjetje z omejeno odgovornostjo), (registrirana) zadruga, vzajemne družbe in fundacija.

2.2.3 Romunija

V Romuniji so socialna podjetja v začetni fazi razvoja.¹⁸ Zgodovina socialnega podjetništva je pri nas razmeroma nova, saj je bil koncept pravno opredeljen leta 2015 s sprejetjem zakona 210/2015 o socialni ekonomiji.

Koncept socialnega podjetja je bil v Romuniji uveden po letu 2005, malo pred vstopom v EU. Razvoj zakonodaje o socialnih podjetjih je močno povezan z evropskimi trendi in politikami na tem področju.

Nedavni razvoj koncepta »socialnih podjetij« v Romuniji je tesno povezan z razvojem koncepta »socialne ekonomije«. Socialna podjetja so vključena v Zakon o socialnem gospodarstvu (Zakon 219/2015). Pravna definicija socialnih podjetij se osredotoča na njihov namen predvsem kot sredstva za zaposlovanje ranljivih skupin. Ostala socialna podjetja, ki zasledujejo drugačne cilje, večinoma niso vključena.

V skladu z zakonom 2019/2015 o socialni ekonomiji morajo socialna podjetja izpolnjevati več posebnih meril:

1. prednost socialnih ciljev pred dobičkom
2. solidarnost in kolektivna odgovornost
3. demokratično vladanje
4. namenjanje največjega deleža dobička za vzdrževanje družbenega cilja in zakonske rezerve

Zakon o socialnih podjetjih je precej ozek in ne priznava v celoti vseh kategorij socialnih podjetij, ki delujejo v Romuniji. Po operativni definiciji EU (2011) so to:

1. društva in ustanove, ki opravljajo gospodarsko dejavnost in zasledujejo cilje splošnega pomena
2. socialna podjetja za vključevanje v delo, vključno z zaščitnimi delavnicami in podjetji za socialno vključevanje;
3. društva vzajemne pomoči upokojenecv;
4. zadrage, ki zasledujejo cilje splošnega pomena.

Poleg tega zakon o socialnih podjetjih razlikuje med socialnimi podjetji in novo opredeljenimi podjetji socialnega vključevanja. Medtem ko morajo vsa socialna podjetja dati prednost socialnim ciljem pred dobičkom, je posebno merilo, ki ga morajo izpolnjevati podjetja za socialno vključevanje, da mora več kot 30 % zaposlenih pripadati ranljivim skupinam.

Zakon o socialnih podjetjih zakonsko priznava socialna podjetja, vendar ne ponuja nobene davčne podpore ali stimulacije poleg že obstoječih zakonov o davčnih predpisih za društva, zadrage in

¹⁸ Lambru, Mihaela; Claudia Petrescu (2019): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Poročilo o državi Romunija.

druge oblike pravih socialnih podjetij.

2.2.4 Slovenija

Podobno kot v Romuniji je tudi v Sloveniji prepoznavanje koncepta »socialnega podjetja« tesno povezano s politikami in spodbudami, ki jih postavlja Evropska unija.¹⁹

Koncept socialnih podjetij se je v Sloveniji prvič pojavil v okviru leta 2009 začelih pilotnih projektov Evropskega socialnega sklada za podporo razvoju socialnih podjetij.

Zakon o socialnem podjetništvu je leta 2011 uvedel status in definicijo socialnega podjetja. Dokument je opredelil različne oblike združenj, zadrug, neprofitnih organizacij in drugih oblik socialnih pobud, ki že obstajajo v državi. Z Zakonom o socialnem podjetništvu je bilo na novo ustanovljenih le nekaj oblik socialnih podjetij. Vendar se zakon bolj osredotoča na socialna podjetja kot podjetja. Ta definicija je nekaterim tradicionalnim organizacijam – kot so zaposlitveni centri in invalidska podjetja – preprečila, da bi se registrirale kot socialna podjetja.

Kljub temu v slovenski zakonodaji socialna podjetja ne obstajajo kot formalnoppravna oblika. Zakon opredeljuje socialno podjetništvo kot kvalifikacijo, kar pomeni, da socialno podjetništvo ni opredeljeno kot obvezna pravnoorganizacijska oblika. Po Zakonu o socialnem podjetništvu se organizacije ustanovijo v eni od formalnoppravnih oblik neprofitnih organizacij (kot so društva, zasebni zavodi in fundacije), zadruge ali družbe z omejeno odgovornostjo. Na dodatno zahtevo in ob izpolnjevanju kriterijev za socialno podjetje lahko organizacije pridobijo status socialnega podjetja.

Podobno kot v Romuniji pravna definicija socialnih podjetij ne zajema vseh obstoječih organizacij, ki zasledujejo socialne cilje in izpolnjujejo tri razsežnosti, opredeljene v Evropski pobudi za socialno podjetništvo (2011) – socialno razsežnost, razsežnost upravljanja in podjetniško razsežnost.

Zakon o socialnem podjetništvu je bil v Sloveniji leta 2018 spremenjen v skladu z evropskim diskurzom o socialnih podjetjih. Socialna podjetja je predstavila v širšem kontekstu »socialne ekonomije«. Poleg tega je bil pojem "socialne ekonomije" zdaj prvič opredeljen. Po spremenjenem Zakonu o socialnem podjetništvu je socialna ekonomija kot »gospodarstvo, ki ga sestavljajo socialna podjetja, zadruge, invalidska podjetja, zaposlitveni centri, nevladne organizacije (društva, zavodi, fundacije), ki niso ustanovljene izključno z namenom pridobivanja dobička, delujejo v korist svojih članov, uporabnikov ali širše družbe ter proizvajajo komercialne ali nekomercialne

¹⁹ Rakar, Tatjana; Zinka Kolarič (2019): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Country report Slovenija.

izdelke in storitve.«²⁰

Novela Zakona o socialnem podjetništvu je v letu 2018 dodatno opredelila socialna podjetja in socialno podjetništvo. Socialno podjetje je opredeljeno kot »nepridobitna pravna oseba, ki pridobi status socialnega podjetja in je lahko društvo, zavod, fundacija, gospodarska družba, zadruga, evropska zadruga ali druga pravna oseba zasebnega prava, ki ni ustanovljena, izključno z namenom ustvarjanja dobička in ne deli sredstev ali ustvarjenega dobička ali presežka prihodkov nad odhodki.« Socialno podjetništvo pojmuje kot »trajno opravljanje podjetniške dejavnosti s proizvodnjo in prodajo proizvodov ali opravljanjem storitev na trgu, pri katerem ustvarjanje dobička ni glavni cilj podjetniškega delovanja, temveč je primarni cilj doseganje družbenih učinkov.« Ta definicija socialnega podjetništva natančno sledi razsežnostim, ki jih je določila Evropska komisija v Pobudi za socialno podjetništvo. Poleg tega izrecno opisuje družbeni učinek kot bistveni cilj socialnega podjetništva. Tu se slovenski Zakon o socialnem podjetništvu približa nemškemu razumevanju pojma – ki daje poudarek tudi na doseženem učinku. Poleg tega večina pravno priznanih socialnih podjetij izpolnjuje podjetniško razsežnost operativne definicije socialnih podjetij, določene v EU Social Business Act (2011) kot tržno usmerjenih organizacij. ²¹

V skladu z Zakonom o socialnem podjetništvu Slovenije so lahko socialna podjetja pravno v naslednjih oblikah:

1. družbe z omejeno odgovornostjo
2. asociacije
3. zadruge
4. zasebni inštituti
5. fundacije

Poleg tega obstajajo nekatere vrste socialnih podjetij, ki niso zajeta v Zakonu o socialnem podjetništvu, ki dejansko predstavljajo socialna podjetja:

1. invalidska podjetja
2. zaposlitveni centri

Te vrste spadajo v kategorijo WISE – socialna podjetja za vključevanje v delo in socialna podjetja za vključevanje v delo.

Fiskalni okvir za slovenska socialna podjetja in organizacije socialne ekonomije je razdrobljen. Davčne oprostitve so odvisne od pravne oblike organizacije in ostajajo relativno nizke.

²⁰ Rakar , Tatjana; Z. Kolarič (2019): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Country report Slovenija, str. 29.

²¹ Rakar , Tatjana; Z. Kolarič (2019): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Country report Slovenija, str. 30.

Čeprav v Romuniji, Sloveniji, Italiji in Nemčiji ni enotne definicije socialnih podjetij, je koncept zgrajen na dveh koordinatah: pravni in operativni definiciji pojma. Pravna definicija socialnega podjetništva je ožja od njegove operativne definicije v Romuniji in Sloveniji. V Nemčiji obstaja več operativnih definicij, vendar ni pravne razlage pojma. V Italiji ima pravni okvir za socialno podjetništvo najdaljšo zgodovino in tako zajema večino operativnih formatov socialnih podjetij.

Drug pomemben vidik, ki si ga delijo definicije socialnega podjetništva v štirih državah, je sklicevanje na Zakon o socialnem podjetništvu Evropske komisije. Zato sledijo trem ključnim razsežnostim, ki jih določa zadevni zakon: podjetniško/gospodarski razsežnosti, socialni razsežnosti in vključujoči razsežnosti upravljanja in lastništva.

3 Ekosistemi socialnega podjetništva v sodelujočih državah

Ekosistem socialnega podjetja je mogoče analizirati glede na več razsežnosti: (1) Sposobnost socialnega podjetja, da se samoorganizira in sodeluje pri državljanskem udejstvovanju, vključno z njegovo vključenostjo v mreže in mehanizme medsebojne podpore. (2) Prepoznavnost in prepoznavnost socialnih podjetij v nacionalnem podjetniškem okolju, kot sta pravno in politično priznanje, pa tudi ozaveščenost javnosti o njihovih koristih in prispevku h gospodarstvu. (3) Razpoložljiva sredstva za podporo socialnim podjetjem, ki vključujejo davčne ugodnosti in davčne olajšave, finančno podporo, podporo za zagon podjetij, sredstva iz dohodkovnih dejavnosti in drugo. (4) Izobraževanje, razvoj spretnosti in kompetenc ter raziskave o socialnih podjetjih – ta razsežnost se nanaša na izobraževalne ponudbe o socialnih podjetjih, ponudbe usposabljanja za ustrezen razvoj spretnosti in tudi raziskave na to temo.²²

V tem poročilu so ločena poglavja namenjena mrežam in mehanizmom medsebojne podpore (8. poglavje), izobraževanju za socialno podjetništvo (5. poglavje) in kompetencam, potrebnim za socialno podjetništvo (6. poglavje). Pravno priznavanje socialnih podjetij je bilo obravnavano v 2. poglavju, kjer je bila predstavljena pravna definicija socialnega podjetništva v štirih sodelujočih državah, Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji.

To poglavje se osredotoča na politične okvire za podporo razvoju socialnega podjetništva v štirih projektnih državah in družbeno priznanje pobud socialnega podjetništva.

Politično priznanje socialnih podjetij je v državah članicah EU v zadnjem desetletju postalo pomembnejše v državah članicah EU, kjer imajo socialna podjetja dolgo tradicijo, kot sta Italija in Nemčija, ter v državah, ki so pred kratkim sprejele predpise za podporo socialnemu podjetništvu. Tako je na primer v Sloveniji in Romuniji, kjer so se socialna podjetja s podporo financiranja ESS

²² Borzaga, Carlo, Giulia Galera itd. al. (2020): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Primerjalno sintezno poročilo.

in EU Social Business Act (2011) premaknila z obrobja v središče politične razprave.²³

Z izjemo Italije so bili v drugih projektnih državah izvedeni politični okviri, usmerjeni v razvoj socialnih podjetij. Kljub temu je med sodelujočimi državami Italija prva, ki je leta 1991 sprejela pravni okvir za socialno podjetništvo. V Nemčiji, še eni državi z dolgoletno tradicijo socialnega varstva, ki ponuja trdne temelje, na katerih so bile zgrajene pobude socialnega podjetništva, so nacionalno strategijo za socialna podjetja razvili šele leta 2023.²⁴ V Sloveniji in Romuniji so nacionalne strategije na področju socialnega podjetništva tesno povezane s socialno ekonomijo oziroma politikami EU in finančno podporo tretjemu sektorju. V Romuniji, državi, ki je svojo civilno družbo razvila šele v zadnjih desetletjih po padcu komunizma, so za obdobje 2014–2020 izvajali nacionalno strategijo za socialno vključenost in zmanjševanje revščine. Smernice vključujejo socialna podjetja kot del socialne ekonomije. V Sloveniji je bila pripravljena Strategija socialnega podjetništva za obdobje 2013-2016. Slovenska nadaljnja Strategija razvoja socialne ekonomije je usmerjena v daljše časovno obdobje – 2019–2029.

Kratka analiza statusa *quo* v vsaki državi je predstavljena v naslednjem razdelku.

3.1.1 Italija

V Italiji imajo socialna podjetja dolgo tradicijo, ki je zakoreninjena v sistemu socialnega varstva v državi. Italija je ena prvih držav, ki je že leta 1991 zakonsko priznala socialna podjetja.

Italijanski oblikovalci politik, ki so odgovorni za izvajanje smernic na področju socialnega podjetništva, so Ministrstvo za delo in socialno politiko, Nacionalni svet tretjega sektorja (ki mu predseduje Ministrstvo za delo in socialno politiko), regionalne oblasti in lokalne oblasti. Po mnenju socialnih podjetnikov je tesno sodelovanje z javnimi organi ena najpomembnejših najboljših praks pri razvoju in izvajanju podpornih pobud za socialna podjetja.

Obstaja veliko različnih organizacij, ki jih je mogoče vključiti v tretji sektor. Zaradi tega je težko imeti jasno merilo nacionalnega ekosistema socialnega podjetništva v Italiji. Po nacionalnem popisu, ki ga je leta 2016 izvedel ISTAT, 343.432 organizacij izpolnjuje merila, da se šteje, da zasledujejo socialne cilje, imajo omejitve nerazporejanja prihodkov, socialni cilj in opravljajo dejavnosti splošnega pomena.²⁵ Med njimi so socialna podjetja razdeljena takole:

1. 8.491 (41,1 % vseh socialnih podjetij) je socialnih zadrug.
2. 11.207 (54,2 % vseh socialnih podjetij) je društev, ustanov in verskih ustanov.

²³ Borzaga, Carlo, Giulia Galera itd. al. (2020): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Primerjalno sintezno poročilo, str. 53.

²⁴ Zvezno ministrstvo za gospodarske zadeve in varstvo podnebja, Zvezno ministrstvo za izobraževanje in raziskave (ur.) (2023): Nationale Strategie für Soziale Innovationen und Gemeinwohlorientierte Unternehmen.

²⁵ Traversi, Marco (2019): Italijanski ekosistem za socialna podjetja, str. 7.

3. 235 (16,1 % vseh socialnih podjetij) je socialnih podjetij z omejeno odgovornostjo²⁶

Večina socialnih zadrug, 75,3 %, je skoncentriranih v dveh sektorjih: socialne storitve (40,6 %) in WISE (socialna podjetja za socialno vključevanje). Približno polovica socialnih podjetij izvaja dejavnosti v korist svojih lokalnih skupnosti.

Medtem ko je v podjetjih število zaposlenih moških (59,4 %) večje od števila žensk, je med zaposlenimi v neprofitnih organizacijah delež žensk precej višji od deleža moških (71,9 % proti 28,1 %).²⁷

Skoraj polovica socialnih podjetij (45 %) dela za javne organe, dobra tretjina (38 %) pa neposredno s posamezniki.

Glede na študijo, objavljeno leta 2018, ²⁸se socialna podjetja v Italiji še vedno soočajo z odporom do sprememb in inovacij, ki so potrebne za daljše izvajanje njihovih socialnih dejavnosti. Tako so socialne inovacije ključni element socialnih podjetij, na katerega se morajo italijanske organizacije bolj osredotočiti. Z namenom reševanja tega vidika je v Italiji na voljo več mest za inovacije, kjer lahko sodelujejo socialna podjetja. Mesto inovacij je mogoče razumeti kot » centre za raziskave in usposabljanje «, ki ustvarja znanje, ki lahko koristi različnim akterjem ekosistema socialnega podjetništva. Sodelovanje v dejavnostih, ki jih organizira mesto inovacij, lahko vodi do pomembnih koristi za socialna podjetja, kot so razvoj, zbiranje in uporaba novega znanja, ki pomaga pri razvoju novih socialnih projektov.²⁹

V Italiji so za socialna podjetja na voljo naslednja mesta za inovacije:³⁰

- a. **Središča skupnosti:** so kraji, kjer ljudje preživljajo čas med domom in službo, kot so parki, rekreacijski centri ali cerkve.
- b. **Živi laboratoriji:** so odprti inovacijski ekosistemi, katerih cilj je proučevanje inovacij in soustvarjanje inovativnih storitev v okoljih resničnega življenja, kot so skupnosti resničnega življenja, mesta, kmetije, prostori, opremljeni z novimi tehnologijami, kot so pametni domovi itd.
- c. **Coworking prostori :** Coworking prostori vključujejo delitev delovnih prostorov med strokovnjaki, ki niso nujno del iste organizacije, kar omogoča izmenjavo novih idej in ustvarjanje inovacij skozi dialog v sodelovalnem in spodbudnem okolju.
- d. **Podjetniški inkubatorji in pospeševalniki :** Inkubatorji so organizacije, ki podpirajo ustanavljanje novih podjetij tako, da jim zagotavljajo široko paleto podpornih storitev, ki

²⁶ Cf. Traversi, Marco (2019): Italijanski ekosistem za socialna podjetja, str. 8.

²⁷ Cf. Traversi, Marco (2019): Italijanski ekosistem za socialna podjetja, str. 9.

²⁸ Impresa sociale 4.0 – Osservatorio ISNET sull'impresa sociale in Italia, XII izdaja 2018, v: Traversi, Marco (2019).

²⁹ Traversi, Marco (2019): Italijan Ekosistem za socialna podjetja, str. 13f.

³⁰ Traversi, Marco (2019): Italijan Ekosistem za socialna podjetja, str. 13f.

vključujejo fizične prostore, dejavnosti za razvoj podjetij ter priložnosti za integracijo in mreženje. Pospeševalniki podpirajo podjetja v prvi fazi po nastanku s storitvami, potrebnimi za njihovo rast, kot so mentorske storitve in fizični prostori. Inkubatorje in pospeševalnike vodijo predvsem podjetniki in mentorji in so mesta, ki nudijo pomoč pri oblikovanju poslovnih modelov.

- e. **Fab Lab & Makerspaces** : Fab Labs ali »Fabrication Labs« so delavnice majhnega obsega, ki ponujajo digitalno izdelavo in opolnomočenje posameznikov, da sami ustvarijo pametne naprave zunaj možnosti množične proizvodnje. Fab Labs ponujajo priložnost za učenje in uporabo naprednih proizvodnih orodij za širšo javnost, da bi zagotovili nove priložnosti za inovacije in socialno podjetništvo tudi izven klasičnih raziskovalnih centrov ali tovarn.

Za doseganje družbenih inovacij se zasebne organizacije v Italiji spodbujajo k vlaganju v družbeni učinek. S tem namenom je italijansko ministrstvo za raziskave predlagalo in sprejelo italijansko agendo socialnih inovacij (SIA); SIA naslavlja najbolj pereče družbene izzive, s katerimi se sooča država, in vključuje sklicevanje na inovativna finančna orodja, ki veljajo za dejavnike družbenih inovacij v državi.

3.1.2 Nemčija

V Nemčiji so socialna podjetja medsebojno povezana s sistemom socialnega varstva, ki izvira iz srednjega veka. Število organizacij, opredeljenih kot de facto socialna podjetja, je med najvišjimi v Evropski uniji. Vendar si odgovornost za vzdrževanje razvoja socialne ekonomije in socialnih podjetij deli vsaka avtonomna dežela v nemški federaciji, tudi če so nekatere podporne mreže, politike, možnosti financiranja in usposabljanja na voljo na nacionalni ravni. ³¹Centralizirana nacionalna strategija za socialne inovacije in podjetja za skupno dobro je bila razvita šele leta 2023.

V Nemčiji obstaja veliko ključnih akterjev, ki lahko definirajo politike, ki se nanašajo na ekosistem socialnega podjetništva. Glavni akterji so zvezno ministrstvo za družino (BMFSFJ), ministrstva za družino in socialne zadeve v deželah; Zvezno ministrstvo za gospodarske zadeve in energijo (BMWJ); zvezno ministrstvo za promet in zvezno ministrstvo za okolje; državna ministrstva; lokalnim oblastem pri sklepanju pogodb za javna naročila; skladi socialne varnosti; Länder, regije in občine.³²

Pravne oblike, ki jih lahko sprejmejo organizacije socialnega podjetništva v Nemčiji, so različne, saj ni enotne pravne opredelitve ali zakona, ki bi se nanašal samo na socialna podjetja. Iskanje pravne

³¹ Zvezno ministrstvo za gospodarske zadeve in varstvo podnebja, Zvezno ministrstvo za izobraževanje in raziskave (ur.) (2023): Nationale Strategie für Soziale Innovationen und Gemeinwohlorientierte Unternehmen.

³² Cf. Göler von Ravensburg, Nicole; Gorgi Krlev; Georg Midlenberger (2018): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Državno poročilo Nemčija, str. 70f.

oblike je za socialne podjetnike pogosto težaven podvig .³³ Izpolnjevanje »double bottom line« (ustvarjanje družbene dodane vrednosti ob hkratnem zagotavljanju finančne vzdržnosti in stabilnosti) je velik izziv pri izbiri pravne oblike. Nacionalna strategija socialnih inovacij in podjetij za skupno dobro je pri opredeljevanju tipov organizacij, ki sodijo na področje socialnega podjetništva, namenoma kompleksna, kar omogoča, da veliko in raznoliko število organizacij upošteva razvite smernice. Zato so skupna števila socialnih podjetij le ocene. Nemški monitor socialnega podjetništva deluje z reprezentativnim vzorcem organizacij; končne številke ni bilo mogoče zagotoviti. Od leta 2017 je ocenjeno število nemških socialnih podjetij naslednje:³⁴

1. Največje ocenjeno število pripada registriranim društvom (eingetragener Verein, eV) – 67 746 organizacij, ki predstavljajo 95 % pravnih oblik, ki so na voljo za socialne organizacije in socialna podjetja.
2. Fundacij je v primerjavi z registriranimi društvi relativno malo – 2620 organizacij.
3. Podjetja za skupno dobro (gGmbH) sestavljajo 6 584 subjektov.
4. Le 501 organizacija je registrirana kot zadruga.
5. Dodatno je 7 subjektov registriranih pod kategorijo »drugo«.

Številne organizacije ponujajo podpirne ukrepe za socialno ekonomijo in socialna podjetja tako na ravni federacije kot na ravni posamezne dežele. Dve nacionalni organizaciji, ki se ukvarjata z lokalnim državljskim udejstvovanjem kot delom socialne ekonomije, sta Zvezna mreža za državljsko udejstvovanje (Bundesnetzwerk Bürgerschaftliches Engagement) in forum »Civic Engagement and Integration« (Bürgerschaftliches Engagement und Integration). Slednja vključuje razpravo o socialnem podjetništvu kot orodju za boljše vključevanje migrantov, kar je trenutno zelo pomembna tema. Uporabljena terminologija in dejstvo, da se izraz »socialno podjetje« le redko uporablja v teh dejavnostih, povezanih s politiko, nakazujeta, da so vlade želele spodbujati podjetniško in inovativno prostovoljno delovanje, namesto da bi zagotovile trdno podporno okolje za socialna podjetja sama po sebi. Kljub temu pa je nadaljnji razvoj socialnih podjetnikov novega stila tudi v skladu s prizadevanji zvezne vlade za spodbujanje podjetniškega in inovativnega prostovoljnega delovanja.

Med ključnimi organizacijami, ki podpirajo razvoj socialnega podjetništva na nacionalni ravni z možnostmi usposabljanja, svetovanja , coachinga in mreženja, so najbolj znane: po vsej Nemčiji: Open Transfer, Social Impact Award; v Hessnu: Social Finance Academy, Social Startups Media; v Severni - Vestfaliji: Impact Factory Duisburg, Social Reporting Standard; v Hamburgu: startsocial ; v Schleswig-Holsteinu: yooweedo ; v Berlinu: Bundesinitiative Impact Investing, Bundesverband Nachhaltige Wirtschaft , Phineo , Platform Cooperatives Germany, ProjectTogether , Reflecta Network, Social Entrepreneurship Netzwerk Deutschland, Social Impact, Stiftung Bürgermut ,

³³ POŠLJI eV , (2021/2022): 4. Deutscher Social Entrepreneurship Monitor, str. 25.

³⁴ Cf. Göler von Ravensburg, Nicole; Gorgi Krlev ; Georg Midlenerger (2018): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Državno poročilo Nemčija, str. 61f.

talents4good; na Bavarskem: Ashoka Deutschland, Finančna agencija za socialno podjetništvo FA-SE, Impact Hub München, Social Entrepreneurship Academie , startsocial , Stifter Helfen.³⁵

Večina organizacij, ki podpirajo razvoj socialnega podjetništva na nacionalni ravni, se nahaja v »starih« deželah nemške federacije, medtem ko v vzhodnem delu Nemčije, ki je nekoč pripadal vzhodnemu bloku, ni skoraj nobene tovrstne vsenemške organizacije.

V Nemčiji se sektor socialnega podjetništva hitro razvija, kar je razvidno iz potrebe po razvoju in izvajanju nacionalne strategije za socialne inovacije in podjetja za skupno dobro. Nekatera priporočila za centralizacijo prepolnih informacij in virov, ki so na voljo socialnim podjetnikom, so podali pooblaščenke institucije, kot na primer: Ustvariti je treba skupno razumevanje socialnih podjetij. Treba je razviti izboljšave v smislu podatkov in kazalnikov ter vključitev kazalnikov socialnega podjetja in socialnih inovacij v obstoječe sisteme spremljanja podjetništva. Javnikoristni status je treba uskladiti s podjetnostjo. Na razvojno agendo bi morala biti usmerjenost v javno razpisovanje glede vpliva. Socialna podjetja bi morala spodbujati pripravljenost za naložbe, medtem ko bi se morali trgi državnega financiranja in socialnih naložb vse bolj osredotočati na socialna podjetja. Poleg tega je bilo predlagano, da se v Nemčiji vzpostavi enotna točka za socialna podjetja z možnostjo obveščanja, svetovanja in povezovanja akterjev.³⁶

3.1.3 Romunija

V Romuniji je področje socialnega podjetništva še vedno zelo mlado. Prvi zakon o socialnih podjetjih kot delu socialne ekonomije je bil sprejet leta 2015. Zakon pa ponuja omejeno perspektivo za razvoj socialnih podjetij, ki se osredotoča le na WISE (socialna podjetja za vključevanje v delo oz. podjetja za socialno vključevanje). Država tudi nima strateškega pristopa k razvoju socialnih podjetij. Posledično je Romunija na zadnjem mestu med državami EU, ko gre za odstotek podjetij z drugimi pravnimi oblikami, kot so združenja in zadruga (0,4 %).³⁷ Država si mesto deli s Hrvaško in Slovaško.

V Romuniji imajo socialna podjetja korenine v asociativnih, vzajemnih in kooperativnih tradicijah, ki segajo v pozni srednji vek. Njihov razvoj pa je bil prekinjen v obdobju komunizma (1945 – 1989), ko je bilo nemogoče registrirati in ustanoviti neodvisne organizacije zunaj nadzora države stranke.³⁸ Po padcu komunizma, od leta 1990, se je začela oblikovati sodobna civilna družba. V tem

³⁵ POŠLJI eV, (2021/2022): 4. Deutscher Social Entrepreneurship Monitor, str. 75.

³⁶ Cf. Göler von Ravensburg, Nicole; Gorgi Krlev ; Georg Midlenberger (2018): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Državno poročilo Nemčija, str. 109f.

³⁷ Vamesu , Ancuta (2021): Barometrul economiei sociale din Romania 2021, str. 14, dostopno na: <https://acceleratorul.alaturidevoi.ro/barometrul-economiei-sociale-din-romania-editia-2021/>.

³⁸ Lambriu , Mihaela; Claudia Petrescu (2019): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Poročilo o državi Romunija, str. 15.

kontekstu so bile zadruge kot zakonsko priznana oblika socialnih podjetij dojete kot institucije, ki pripadajo »staremu sistemu« in so morale najti novo identiteto, vključiti se na nova poslovna področja, kot so ekološko kmetijstvo, obnovljivi viri energije in nove obrti.

Ključni akterji, ki oblikujejo politike socialnega podjetništva in socialne ekonomije v Romuniji, so Ministrstvo za delo in socialno pravičnost, Nacionalna agencija za zaposlovanje ter lokalne oblasti na občinski in okrožni ravni.

Število socialnih organizacij, ki izpolnjujejo pogoje za socialna podjetja, v Romuniji še naprej narašča, kljub centralizirani skladni strategiji za njihov razvoj. Glede na Barometer socialnih podjetij je število zasebnih organizacij, ki leta 2023 spadajo v socialno gospodarstvo kot de facto socialna podjetja, veliko večje od števila pravno priznanih socialnih podjetij, in sicer:³⁹

1. Obstaja 180 323 fundacij;
2. Število registriranih društev (kot so kulturna, športna, stanovanjska) je 144 732;
3. 3 097 organizacij je registriranih kot kompozitori ;
4. 5 134 organizacij je RMAA (organizacije za medsebojno pomoč, ki večinoma podpirajo starejše);
5. Kot druge organizacije je registriranih 9 472 organizacij, ki izpolnjujejo merila za de facto (vendar ne vedno de jure) socialna podjetja. Med njimi je bilo 2915 organizacij pravno registriranih kot socialna podjetja (leta 2023).

Največ socialnih podjetij je v Romuniji zastopanih z združenji in fundacijami.

Številna socialna podjetja delujejo, ne da bi bila kot taka registrirana, zaradi precej nizke ravni pravnih, davčnih in davčnih ukrepov, ki podpirajo socialna podjetja kot del socialne ekonomije. Zelo visok odstotek socialnih podjetij je bil registriran kot gospodarska društva (88 % leta 2021).⁴⁰

Potencial rasti socialnih podjetij je v Romuniji še premalo izkoriščen, saj se ta soočajo z različnimi ovirami. Veljajo za MSP in nimajo diferenciranega dostopa do financiranja. Večinoma se financirajo preko projektov in s podporo EU, saj se javna sredstva zmanjšujejo. Vendar pa je treba iz projektne pristopa preiti v dolgoročno strategijo, ki zagotavlja kontinuiteto in finančno vzdržnost

³⁹ Vamesu , Ancuta (2024): Barometrul economiei sociale din Romania 2023, str. 15 in 25, dostopno na: https://alaturidevoi.ro/wp-content/uploads/2024/05/Barometrul_2023-compressed-1.pdf.

⁴⁰ Vamesu , Ancuta (2021): Barometrul economiei sociale din Romunija 2021.

socialnih podjetij.⁴¹

Ugotovljeno je bilo, da veliko start-upov na področju socialnega podjetništva, financiranih iz programov EU, po koncu obdobja financiranja zaključijo svoje socialno poslanstvo. Za nadaljevanje dejavnosti na socialnem področju ne iščejo nove finančne podpore.⁴²

Poleg tega se socialna podjetja srečujejo s težavami pri prehodu z nepovratnih sredstev na pogodbe s strankami.

Poleg tega morajo socialna podjetja postati bolj prisotna v javnosti. Socialnega podjetništva v učnih načrtih klasičnega izobraževanja skorajda ni. Tako so poslovni modeli, značilni za socialna podjetja, premalo poznani in razumljeni. Širša javnost se ne zaveda omejene razdelitve ali nerazdelitve dobička, osredotočenosti na uporabnika/potrošnika ali potrebe, participativnega procesa odločanja, demokratičnega upravljanja ali skupne lastnine. Finančni trg še ne ponuja spodbud, ki bi podpirale razvoj socialnih podjetij. Kljub temu zasebni investitorji kažejo povečan interes za vlaganja v socialno podjetništvo.

Sam sektor socialne ekonomije se v Romuniji, tako kot v drugih državah v regiji, šele pojavlja. Ozaveščenost civilne družbe in pobude od spodaj navzgor s strani organizacij, kot so nevladne organizacije, niso visoke, in obstaja le nekaj znakov usklajenih ukrepov za podporo socialnega podjetništva kot celote. Socialna podjetja se soočajo z več omejitvami, povezanimi z omejenim razumevanjem koncepta, nezadostno ciljno usmerjeno podporo javnih organov in splošno omejeno upravno in politično zmogljivostjo vlade za oblikovanje in izvajanje ciljno usmerjenih političnih ukrepov za socialna podjetja.⁴³ Glavni dejavnik, ki omogoča dejavnosti socialnega podjetništva, je sprožilni učinek politik in financiranja EU. Spodbujevalec ekosistema so tudi posebni izobraževalni programi, ki obravnavajo socialno podjetništvo in management. Potreben je strateški in celosten pristop, ki vključuje konkretno podporo države.⁴⁴

3.1.4 Slovenija

V Sloveniji imajo državljani močan občutek za skupnost, a zmerno stopnjo državljanske participacije.⁴⁵ Kljub temu ima država dolgo tradicijo samoorganiziranja civilne družbe, ki sega vse

⁴¹ Vamesu, Ancuta (2021): Barometrul economiei sociale din Romunija 2021.

⁴² Vamesu, Ancuta (2024): Barometrul economiei sociale din Romania 2023, str. 32.

⁴³ Lambru, Mihaela; Claudia Petrescu (2019): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Poročilo o državi Romunija, str. 79.

⁴⁴ Anca Draghici, Caius Luminosu idr. (2024), Nacionalno poročilo o socialnem podjetništvu.

⁴⁵ OECD (2022): Spodbujanje socialnega podjetništva in razvoja socialnih podjetij v Sloveniji. Poglobljen pregled politike, str. 15, dostopno na: <https://www.oecd.org/publications/boosting-social-entrepreneurship-and-social-enterprise-development-in-slovenia-8ea2b761-en.htm>.

do »rojstva« obrtniških cehev in verskih dobredelnih organizacij v 13. in 14. stoletju . Ta tradicija je bila prekinjena v obdobju socializma – podobno kot v Romuniji, kjer se je sodobna civilna družba s težavo pojavila šele po padcu komunizma. Socialna podjetja so dobila politično podporo po vstopu Slovenije v EU leta 2004 in sprejetju EU Social Business Act (2011). Koncept je bil prvič uporabljen leta 2009, ko so se začeli pilotni projekti za podporo razvoju socialnih podjetij s financiranjem Evropskega socialnega sklada (ESS). Gospodarska kriza leta 2008 je bila dodaten katalizator k temu.

Za namen projekta DigiFUNCollab , ki ga financira EU , je treba omeniti, da se pobude za mentorstvo in razvoj veščin, namenjene posebej socialnim podjetnikom, v Sloveniji izvajajo le občasno, zlasti v okviru projektov EU. Niso se še razvili v stalno in sistematično ponudbo usposabljanja. ⁴⁶Poleg tega obstaja omejena ponudba za nadaljnje usposabljanje in tehnično podporo za ustanovitelje in novoustanovljena podjetja o tem, kako oblikovati strategije, osredotočene na učinek, ki so bistvenega pomena za socialna podjetja, kako meriti in učinkovito komunicirati družbeni učinek. Zato je povečanje ukrepov krepitve zmogljivosti v socialnem podjetništvu pomemben cilj Slovenije.

V Sloveniji je odgovornost za politike in okvire smernic socialnega podjetništva razpršena po različnih ministrstvih.⁴⁷Regulatorno odgovornost za socialno podjetništvo nosi Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo. Eden od njegovih ciljev je krepitev poslovnega elementa v socialnih podjetjih. Pred letom 2015 je bil ključni akter, odgovoren za pravno priznana socialna podjetja, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti. Drugi ključni akterji, odgovorni za oblikovanje in izvajanje politik na tem področju, so Svet za socialno podjetništvo (preoblikovan v Svet za socialno ekonomijo po spremembi Zakona o socialnem podjetništvu iz leta 2018 iz leta 2018). Svet sestavljajo predstavniki vseh ministrov, dva predstavnika socialnih podjetij, en predstavnik socialnih partnerjev in en strokovnjak. Ministrstvo za javno upravo je pristojno za nevladne organizacije. Kabinet predsednika vlade (državni sekretar, odgovoren za civilni dialog, koordinacijo državljskih iniciativ in socialna podjetja) na centralizirani ravni nadzoruje politike socialnega podjetništva. Vendar imajo lokalne oblasti (občine) tudi zmogljivost za podporo regionalnemu razvoju socialnih podjetij.⁴⁸

Medtem ko je Zakon o socialnem podjetništvu iz leta 2011 prispeval k precej ozkemu razumevanju socialnega podjetništva s poudarkom na socialnem poslovanju, je spremenjeni Zakon o socialnem podjetništvu iz leta 2018 prispeval k brisanju razlik med socialnimi podjetji tipa A, ki se lotevajo posebnih ukrepov za socialne inovacije, in B-tipa socialnih podjetij. socialna podjetja (delavnice za socialno vključevanje ranljivih oseb, kot so invalidi).

⁴⁶ OECD (2022): Spodbujanje socialnega podjetništva in razvoja socialnih podjetij v Sloveniji, str. 64.

⁴⁷ OECD (2022): Spodbujanje socialnega podjetništva in razvoja socialnih podjetij v Sloveniji, str. 22.

⁴⁸ Rakar , Tatjana; Zinka Kolarič (2019): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Country report Slovenija, str. 57.

Za socialna podjetja je na voljo širok spekter pravnih oblik ali statotov, saj še ni na voljo nacionalne centralizirane strategije. Po poročilu OECD iz leta 2022 ⁴⁹ je število pravnih oblik socialnih podjetij v Sloveniji naslednje:

1. Obstaja 24 000 društev, od katerih jih je samo 68 de jure registriranih kot socialna podjetja;
2. Zadrug je 474, od tega jih je le 70 registriranih kot pravna socialna podjetja;
3. Od 288 razpoložljivih ustanov v Sloveniji je le 1 registrirana kot pravno socialno podjetje;
4. Od velikega števila 71 966 družb z omejeno odgovornostjo jih je samo 33 pravno registriranih kot socialna podjetja;
5. V Sloveniji je 3760 zasebnih zavodov, od tega je 100 de jure socialnih podjetij.

Neskladje med velikim številom dejansko obstoječih organizacij, ki izpolnjujejo merila za opredelitev kot socialna podjetja, in nizkim številom pravno priznanih socialnih podjetij je lahko vzrok za pomanjkanje davčnih in finančnih ugodnosti za registrirana socialna podjetja. Glavni cilj Zakona o socialnem podjetništvu je bil predvsem dvigniti politično zavest o tovrstnem organiziranju. Tako je po mnenju več zainteresiranih strani Zakon o socialnem podjetništvu iz leta 2011 pritegnil manj podjetniške organizacije in organizacije, ki jih vodijo ekonomske spodbude, kot je možnost dostopa do shem financiranja EU.

Je pa razvoj socialnih podjetij tema slovenske Strategije razvoja socialne ekonomije 2021-2031.

Dolga leta je bila finančna podpora slovenske vlade za razvoj socialnega podjetništva zelo skromna. Trenutno se glavna finančna podpora nanaša na nepovratna sredstva za zagonsko fazo in mikrofinančne podpore za rast in razvoj obstoječih socialnih podjetij. Drugi finančni prispevki so projektni: COSME, HORIZON, ERASMUS +.

V Sloveniji obstaja več programov javnega financiranja, ki podpirajo družbene inovacije in WISE. Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti je financiralo dve izmed njih:

1. **Program Učne delavnice**, ki je udeležencem ponudil šestmesečno usposabljanje na delovnem mestu v socialni ekonomiji, tudi v socialnih podjetjih, zaposlitvenih centrih in invalidskih podjetjih.
2. **SocioLab** je program, ki podpira razvoj socialne ekonomije v Podravju.

Poleg tega slovenski ekosistem socialnih podjetij vključuje specializirane lokalne posrednike, ki socialnim podjetjem ponujajo inkubacijske, pospeševalne in druge storitve. Odmevni primeri so poslovna skupnost KNOF, Tkalka, razvojna zadruga Maribor, DPlac Ljubljana in Center Rotunda. Te organizacije podpirajo socialne podjetnike pri razvoju poslovnega načrta in iskanju ustreznih virov financiranja. Prav tako agencija SPIRIT med drugim vlaga v družbene inovacije in podjetništvo pobude, povezane z inovacijami, in zagotavlja nepovratna sredstva za strateško

⁴⁹ Poročilo je bilo omenjeno že v prejšnji opombi: OECD (2022): Spodbujanje socialnega podjetništva in razvoja socialnih podjetij v Sloveniji, str. 31.

poslovno preobrazbo z uporabo EU kohezijska sredstva ter podporo Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo. Start:up Slovenija je javno financiran nacionalni inovacijski sistem za podporo in promocijo startupov, tudi socialnih podjetij. Na lokalni ravni se pojavlja nekaj dobrih praks, namenjenih ustvarjanju podpornih sistemov za socialna podjetja, kot je vključevanje centrov za podporo podjetništvu v različne projekte, ki jih financira EU in so namenjeni spodbujanju socialnega podjetništva.

Na splošno je v Sloveniji veliko de facto podjetij, ki kot taka niso registrirana. Pravna definicija pojma, kot je določena v Zakonu o socialnem podjetništvu (2011) in spremenjena leta 2018, je precej ozka in se osredotoča na poslovno dimenzijo. V skladu z novelo iz leta 2018 se ne razlikuje med socialnimi podjetji tipa A, ki izvajajo specifične dejavnosti za socialne inovacije, in socialnimi podjetji tipa B, katerih cilj je socialna integracija ranljivih skupin. Pobude za mentoriranje socialnih podjetnikov in razvoj sorodnih kompetenc so v Sloveniji podane le občasno, večinoma financirane iz EU projektov. Ponudba sistematičnega usposabljanja bo šele oblikovana.

Skratka, pravno in politično priznanje socialnega podjetništva v štirih partnerskih državah, Nemčiji, Italiji, Romuniji in Sloveniji, je neposredno povezano z ozaveščenostjo javnosti o njegovih koristih in prispevku k zadevnim gospodarstvom. Medtem ko je Italija prva država, ki je leta 1991 sprejela pravni okvir za socialno podjetništvo, se ji ni zdelo potrebno izvajati okvira nacionalne politike za podporo socialnim podjetjem. Nasprotno pa so Nemčija, Romunija in Slovenija izvajale politične okvire za razvoj socialnih podjetij, vendar imajo precej novo in razdrobljeno zakonodajo. Romunija in Slovenija sta svojo zakonodajo o socialnih podjetjih razvili po EU Social Business Act (2011) in v tesni povezavi z njim. Nemčija je edina država med četverico brez jasne zakonodaje o socialnih podjetjih zaradi raznolikosti formatov organizacij, ki spadajo v to kategorijo, ter jasnih predpisov socialne države in njenih struktur.

4 Navdihujoče dobre prakse v socialnem podjetništvu

Štiri projektne države Italija, Nemčija, Romunija in Slovenija so implementirale številne dobre prakse na področju socialnega podjetništva. So zelo raznoliki in segajo od prejemanja podpore iz sredstev EU (Slovenija, Romunija), ponujanja finančnega svetovanja socialnim start-upom prek podpornih mrež na nacionalni ravni (kot je organizacija Agencija za financiranje socialnega podjetništva FA-SE v Nemčiji), in poseben nacionalni pravni okvir (Italija). Drugi primeri dobrih praks so predane organizacije, ki zasledujejo družbeni cilj in se odlikujejo vsaj v eni od treh razsežnosti socialnega podjetništva, opredeljenih v EU Social Business Act (2011): podjetniške prakse, socialna razsežnost in razsežnost upravljanja. To poglavje predstavlja izbrane najboljše prakse iz štirih projektnih držav, ki bi lahko navdihnile druge in jih prenesli v druge dele Evropske unije. Iz vsake partnerske države bosta predstavljeni dve dobri praksi. Poudarek je na posameznih organizacijah, ki so de facto socialna podjetja in ne glede na njihovo pravno obliko. Mreže socialnega podjetništva in podporni mehanizmi so obravnavani v 8. poglavju. Organizacije, ki ponujajo izobraževanje za socialno podjetništvo, so glavna tema 5. poglavja.

4.1.1 Italija

V Italiji obstaja veliko dobrih praks socialnega podjetništva. Glavni element konteksta, ki omogoča razvoj socialnih podjetij, je namenski nacionalni pravni okvir. Spodaj sta predstavljeni dve dobri praksi, ki so ju predlagali italijanski projektni partnerji.

1) BLUEAT – Trajnostno ribištvo, <https://www.blueat.eu/chisiamo>

MARISCADORAS SRL BENEFIT je socialno podjetje, katerega cilj je ohraniti avtohtone vrste rib v Sredozemskem morju in jih zaščititi pred drugimi tujerodnimi vrstami rib, ki se širijo v Sredozemlju zaradi preoblikovanja morskega okolja. Nediskriminatorno in plenilsko širjenje tujerodnih morskih živali ogroža preživetje domorodnih virov in posledično delo tisočev družin, ki se preživljajo z malim obalnim ribištvom in obmorskim turizmom. Organizacijo Blueat je ustanovilo pet mladih žensk, ki so se odločile, da bodo skupaj poslovale in hkrati prispevale k ohranjanju okolja.⁵⁰ Ta primer dobre prakse obravnava tudi razliko med spoloma, saj so ženske v različnih poslovnih sektorjih pogosto nevidne in premalo plačane.

Projekt socialnega podjetništva se je držal poti digitalnega samostojnega učenja, podjetje pa je razvilo veščine, s katerimi poskuša nadzorovati invazijo modrega raka in ga vključiti v italijansko gastronomijo. Pravzaprav je bila linija za predelavo hrane modrega raka ustvarjena z ustanovitvijo mikro podjetij, sporazumov z ribiškimi zadrugami, upravljavci ribarnic, lokalnimi podjetji za predelavo in konzerviranje, distribucijo v sektorju gostinstva in trgovine, tako da je izdelek izboljššan. .

2) PONGOV CRONICITY - OBSERVATORIJ ZA SOCIALNO IN ZDRAVSTVENO INTEGRACIJO (OISS), <https://osservatoriocronicita.it/index.php/chi-siamo>; <https://www.oiss.it/>

Projekt PON GOV Chronicity je del PON GOV Institutional Capacity 2014-2020, katerega cilj je učinkovito prispevati h krepitvi javne uprave. Generalni direktorat za zdravstveno načrtovanje Ministrstva za zdravje je v sodelovanju z Generalnim direktoratom za digitalizacijo, zdravstveni informacijski sistem in statistiko upravičenec projekta z namenom spodbujanja reorganizacije procesov upravljanja kroničnosti z uporabo digitalne tehnologije. Cilj projekta je spodbujanje sprejemanja inovativnih in trajnostnih modelov obvladovanja kroničnosti, ki postavljajo človeka v središče . Poleg tega projekt podpira oblikovalce politik pri sprejemanju zdravstvenih ukrepov.

⁵⁰ Fronzoni , Vasco; Melillo, Luigia (2024): Nacionalno poročilo o socialnem podjetništvu v visokošolskem sektorju v Italiji.

Vključevanje modelov oskrbe s podporo IKT omogoča razvoj mreženja za izboljšanje zagotavljanja oskrbe, hkrati pa omeji porabo za kronične bolezni. Inovacija je v odločitvi, da se na centralni in lokalni ravni spodbuja večprofilni in multidisciplinarni pristop, katerega cilj je podpreti izgradnjo zbirke orodij, ki regijam omogoča vrednotenje in načrtovanje, skupaj z zdravstvenimi organi in zainteresiranimi stranmi, ukrepov in naložbe za podporo izzivu Chronicity s podporo IKT. Znanstveni pristop PONGOV je potrdila Evropska komisija in krepi skupnosti strokovnjakov. Projekt ustvarja repozitorij dobrih praks zdravstvenega varstva o kroničnosti z IKT ter s tem povezanim orodjem in priročniki.

PONGOV kot dobro prakso in je bil prenesen in implementiran v novem Observatoriju za socialno in zdravstveno integracijo (OISS, <https://www.oiss.it/>), ki ga je ustanovil ANCI- Federsanità . Zamisel o Nacionalnem observatoriju za socialno in zdravstveno integracijo izhaja iz potrebe po zbiranju dosedanjih izkušenj pri sistemskem povezovanju zdravstva in socialnega varstva, ki jih vodi holistični pristop, ki usmerja trenutno nacionalno in mednarodno razpravo o zdravju. Ta pristop daje najboljše izkušnje na voljo institucionalnim odločevalcem ter javnim in zasebnim organizacijam, ki načrtujejo storitve v skladu z družbeno-ekonomskim in tehnološkim razvojem naših sistemov in časa.

4.1.2 Nemčija

Izziv je izbrati le dve dobri praksi iz Nemčije, države z enim od največjih socialnih podjetij v Evropi. En primer je fundacija, registrirana kot družba z omejeno odgovornostjo. Drugo je socialno podjetje. Obe organizaciji sta bili izbrani zaradi velikega družbenega vpliva.

Ena največjih korporativnih fundacij v Evropi je Robert-Bosch-fundacija (<https://www.bosch-stiftung.de/de>). Organizacija je bila ustanovljena z oporoko Roberta Boscha leta 1964. Trenutno zaposluje 170 sodelavcev v Stuttgartu in Berlinu ter deluje v 28 državah. Leta 2023 je imela 97 milijonov evrov prometa. Fundacija Robert-Bosch s financiranjem in socialnimi projekti pokriva tri področja:

1. Osredotočenost na zdravje je osrednja naloga, začeni z bolnišnico Robert Bosch, ki jo je Robert Bosch otvoril leta 1940. Trenutno fundacija izvaja 14 projektov, posvečenih zdravju, v 27 državah.
2. Na področju izobraževanja se fundacija zavzema za trajnostne vrtce in šole v Nemčiji. V ta namen tesno sodeluje z deležniki iz izobraževalnih ustanov, uprave, raziskav in politike. Fundacija izobraževanju trenutno posveča 38 projektov v petih državah.
3. Na področju globalnih vprašanj se Fundacija Robert Bosch zavzema za mirno sobivanje v svetu. Razviti projekti naslavlajo trenutne velike družbene izzive. Cilji financiranih projektov na tem področju so ustvariti trajen in vključujoč mir, zmanjšati sistemske neenakosti, omejiti podnebne spremembe s trajnostno rabo zemljišč, zagotoviti dobro sobivanje v priseljenki družbi, okrepiti demokracijo in narediti migracijo humano. To področje je največje: trenutno fundacija izvaja 141 projektov, povezanih z globalnimi vprašanji, v 138 državah.



Robert Bosch Stiftung uporablja široko paleto instrumentov financiranja na področju izobraževanja, zdravstva in globalnih vprašanj. Vrste sodelovanja so odvisne od ciljev in posameznih potreb. Fundacija promovira teme, deluje dvostransko v partnerstvih ali se povezuje v zavezništva.

Poleg financiranja posebnih projektov fundacija podpira tudi odprte procese razvoja idej za reševanje kompleksnih družbenih izzivov v zgodnji fazi. Pomaga pri krepitvi institucij, združenj, organizacij in projektov pri njihovem razvoju, tako da lahko razširijo svoj obseg delovanja in imajo trajen učinek. V ta namen fundacija nudi podporo na podlagi potreb s potrebno prožnostjo in osredotočenostjo na skupno učenje.

Vsak projekt in vsak program financiranja projekta se začne s konkretno idejo o družbenem izzivu, ki ga je treba obravnavati. Fundacija najprej preveri, ali je ideja združljiva s cilji in strategijo financiranja fundacije ter ali so izpolnjene pravne zahteve, na primer glede neprofitnega statusa projekta. Če se fundacija odloči za nadaljevanje projektne ideje, prijavitelj dodatne informacije povzame v projektni prijavi. Prijavitelji opredelijo cilje, ciljne skupine in načrtovani učinek svojega projekta. Hkrati lahko oddajo tudi osnutek projekta. Fundacija nudi podporo pri dokončanju ideje in pomoč pri prijavi.

Vloga je podlaga za odobritev sredstev. Ko bo projekt uspešno potrjen, bo sodelovanje s fundacijo urejeno v pogodbi o financiranju, ki bo vsebovala višino financiranja in natančno obdobje financiranja. Prijavitelj in fundacija se dogovorita tudi o načrtu financiranja in načrtu plačil črpanja zneska sredstev.

Drugi primer dobre prakse je Social Bee (<https://www.socialbee.org/>), vrhunsko socialno podjetje za vključitev v delo (WISE), specializirano za povezovanje podjetij z begunci in migranti, ki iščejo novo zaposlitev v Nemčiji. Social Bee je platforma za posredovanje, usmerjena v potrebe, ki združuje podjetja, ki iščejo zaposlitev, in begunce ali migrante, ki iščejo zaposlitev. Organizacija podpira begunce in migrante z možnostmi usposabljanja, nadaljnjega izobraževanja in izpolnjevanja dokumentov, ki jih zahtevajo oblasti. Svetovanje in podporo krijejo podjetja, za begunce in migrante pa brezplačno.

Social Bee je uspešno sodeloval z več kot 290 podjetji in opravil več kot 1 200 uspešnih zaposlitev, od katerih več kot 89 % deluje dolgoročno.

Postopek zaposlovanja in iskanja je opisan na njihovi spletni strani. Najprej organizacija analizira potrebe podjetja in sestavi profil zahtev. Nato pogledajo v svojo bazo podatkov z več kot 4 000 osebami, ki iščejo zaposlitev, in poiščejo osebo, ki ustreza zahtevanemu profilu. Ko je prava oseba najdena, Social Bee pomaga pri izpolnjevanju potrebnih obrazcev in podpisu pogodbe. Poleg tega organizacija ponuja usposabljanje mehkih veščin in podporo za nove zaposlene v prvih nekaj mesecih.

Za begunce in migrante poteka postopek zaposlovanja takole: Begunci in migranti imajo dve



možnosti: Prvič, da takoj najdejo zaposlitev. Social Bee pomaga pri pogajanjih za pošteno plačilo, pri pridobitvi delovnega dovoljenja, osebni pomoči pri prijavi na delo in prvih mesecih na novi zaposlitvi. Drugič, Social Bee ponuja brezplačne kvalifikacijske programe in podporo pri začetku nove zaposlitve. Osebe se lahko izobraževalnih programov vključijo tudi na daljavo. Poleg tega organizacija pomaga pri začetku zaposlitve in razvoju kariere.

V Nemčiji je ena najvidnejših težav na trgu dela pomanjkanje kvalificirane delovne sile. Socialna podjetja za vključevanje v delo postajajo zato vse pomembnejša za gospodarstvo kot celoto.

4.1.3 Romunija

V Romuniji je precej veliko socialnih podjetij financiranih prek evropskih programov. Večina jih nima potrebnega znanja in izkušenj za izvajanje drugih mehanizmov financiranja po zaključku nepovratnih sredstev. Njihova življenjska doba je omejena na tri do pet let, kar sovpada s trajanjem projekta, ki ga financira EU. Zato sta izbrana primera dobre prakse projekt, ki ga financira EU, in socialno podjetje socialnega vključevanja (WISE). Izbrani so bili zaradi velikega družbenega vpliva.

Prvi primer dobre prakse je Erasmus+ projekt MyDigiCoop (<https://mydigicoop.eu/>). Projekt spodbuja socialno-zadružno podjetništvo v visokem šolstvu. Njegov cilj je spodbujanje socialno-zadružnega podjetništva v visokem šolstvu z opremljanjem visokošolskih strokovnjakov z inovativnimi spletnimi orodji in kompetencami za spodbujanje socialno-zadružnega podjetništva med njihovimi študenti. Projekt je strateško partnerstvo, ki ga upravljajo in razvijajo 3 visokošolske ustanove in 3 MSP iz 4 različnih evropskih držav: Fakulteta za humanistične in izobraževalne vede (HUHEZI) na Univerzi Mondragon, Španija; Lucian Blaga University of Sibiu (ULBS), Romunija; Haaga-Helia University of Applied Sciences, Finska; Senior Europa Sociedad Limitada (Kveloce), Španija; Gestionet Multimedia, SL (Gestionet), Španija; ACEEU (Akreditacijski svet za podjetne in angažirane univerze), Nemčija.

Cilji projekta za doseg tega cilja so:

1. Preslikati podjetniške in zadružne profile študentov visokega šolstva;
2. Oblikovati prilagojene učne poti za študente HE z namenom podpore učiteljem HE pri razvoju kompetenc študentov;
3. Ustvariti interaktivno virtualno platformo za podporo razvoju socialnega sodelovalnega gospodarstva in socialnega podjetništva;
4. Zagotavljanje potrebnih veščin, kompetenc in gradiva učiteljem v visokem šolstvu za spodbujanje socialno- kooperativnega podjetništva v njihovih tečajih ;
5. Okrepiti sinergije in sodelovanje med visokošolskimi institucijami, podjetji iz javnega in zasebnega sektorja ter združenji z vključitvijo njihovih potreb v tečaj usposabljanja.

Ciljne skupine so študenti in (bodoči) mladi podjetniki, učitelji, strokovni delavci v vzgoji in

izobraževanju.

Drugi dober primer so Delavnice socialnega podjetništva brez meja za vključitev v delo (Ateliere fără Frontiere , AFF, <https://atelierefarafrontiere.ro/>) ustanovljena leta 2008 in priznana s strani vlade kot organizacija javne službe leta 2024 (s sklepom vlade št. 156/22.04.2024). Organizacija se nahaja v Bukarešti in regiji Ilfov dela z ranljivimi ljudmi in jih pripravlja na popolno družbeno in poklicno vključitev na običajen trg dela, pri čemer upošteva tudi okolje. Do sedaj so pomagali 1800 osebam pri ponovni vključitvi in iskanju nove zaposlitve. Temu cilju sledijo skozi 4 delavnice krožnega gospodarstva:

1. educlick – ukvarja se z zbiranjem električnih in elektronskih odpadkov, obnovo informacijske opreme in podarjanjem šolam in podeželju;
2. remesh – osredotoča se na nadgradnjo oglaševalskih pasic in mrež, ki se preoblikujejo v etične in trajnostne modne izdelke;
3. bio&co kmetija – prideluje ekološko certificirano zelenjavo na socialni kmetiji v vasi Ciocanari in jo tedensko distribuira v Bukarešti;
4. logietic – izvaja dejavnosti sopakiranja, kot so pakiranje, označevanje , nakladanje trajnostnih in odgovornih izdelkov.

Organizacija AFF si prizadeva za doseganje ciljev trajnostnega razvoja, ki so jih postavili ZN.

Drugo področje delovanja AFF predstavlja podpora ukrajinskim beguncem pri iskanju zaposlitve.

Njihovi vrednoti sta solidarnost in povezovanje; sistemski razvoj; skrb za okolje in ljudi; ustvarjalnost in inovativnost; podjetniški duh; zaupanje; socialna pravičnost.

AFF organizira tudi različne delavnice in izobraževanja o krožnem gospodarstvu, socialni ekonomiji in socialnem podjetništvu. Nekatere delavnice so na voljo skupaj z organizacijo RISE – Romunska mreža podjetij za socialno vključevanje. Poleg tega na spletni strani organizacije objavljajo letna poročila o dejavnostih.

4.1.4 Slovenija

Podobno kot v Romuniji je bilo socialno podjetništvo na začetku podprto s sredstvi EU. Skladno s tem je od dveh projektov dobre prakse, izbranih za predstavitev, eden projekt, ki ga financira EU. Tako kot v prejšnjih primerih izbrani primeri izstopajo z visoko vrednostjo družbenega učinka.

Prvi primer dobre prakse je projekt Erasmus+ SocialB (<https://socialb-erasmus.eu/>), ki se izvaja med letoma 2020 in 2023. V projektu so sodelovale organizacije iz Irske, Grčije, Italije in Slovenije. Projekt je bil namenjen razvoju izobraževalnih vsebin s področja socialnega podjetništva, namenjenih socialnim podjetnikom, njihovim podpornim institucijam, učiteljem na srednješolskih, visokošolskih in terciarnih izobraževalnih ustanovah ter študentom. Projekt je obravnaval različne stopnje razvoja socialnega podjetništva v državah EU, s posebnim poudarkom na Sloveniji in

Grčiji, kjer je bil namenjen spodbujanju in krepitevi socialnega podjetništva.⁵¹

Izobraževalno gradivo, ki ga je pripravil projekt SocialB, se je osredotočalo na ključna področja, ključna za uspešno delo in rast socialnih podjetij. Vključevalo je 24 učnih enot, ki so pokrivalo teme, kot so družbene inovacije, merjenje družbenega učinka, upravljanje s človeškimi viri, priprava projektnih predlogov, financiranje, strateško načrtovanje, trženje in prodaja. Učno gradivo je bilo na voljo prek platforme za e-učenje projekta. Vsa vsebina je bila prevedena v slovenščino.

Druga izbrana dobra praksa je Center ponovne uporabe v Sloveniji (<https://www.cpu-reuse.com/>), del projekta USE-REUSE, ki tvori mrežo socialnih podjetij, usmerjenih v okoljsko trajnost in socialno vključenost. Sprejmejo, diagnosticirajo in obnovijo funkcionalno rabljeno opremo ter jo ponudijo po ugodnih cenah. Center ponovne uporabe je polnopravni član Social Firms Europe CEFEC.

Center ponovne uporabe deluje kot socialno podjetje in se poleg ekonomskih osredotoča tudi na socialne in okoljske cilje. Deluje na več ključnih področjih:

1. Dejavnosti ponovne uporabe: Zbira in razvršča predmete od posameznikov in podjetij ter jih razvršča glede na vrsto in stanje. Restavrira in obdeluje predmete, podaljšuje življenjsko dobo predmetov. Prodaja in distribucijo obnovljenih izdelkov po dostopnih cenah ter spodbuja kulturo ponovne uporabe. Organizira delavnice in dogodke za izobraževanje javnosti o pomenu ponovne uporabe predmetov in krožnega gospodarstva.
2. Razvojno in projektno delo: Sodeluje v razvojnih pobudah in partnerstvih, ki spodbujajo krožno gospodarstvo in trajnostni razvoj. Sodeluje z izobraževalnimi ustanovami, kot so šole in univerze, ter ponuja praktično usposabljanje študentov. Vključuje ranljive skupine, spodbuja socialno vključenost in zaposlitvene možnosti zanje.
3. Inovativnost: podpira razvoj novih tehnik in tehnologij, ki izboljšujejo postopke predelave in recikliranja. Pri razvoju novih rešitev v krožnem gospodarstvu sodeluje s startupi in tehnološkimi podjetji.

Center zagotavlja delovna mesta za ljudi iz ranljivih skupin, spodbuja družbeno odgovorno potrošnjo in prispeva k ohranjanju okolja v skladu s cilji trajnostnega razvoja, ki jih določajo ZN. Svoje enote ima v različnih delih Slovenije: Ljubljani, Rogaški Slatini, Ormožu in Slovenskih Konjicah. V enotah ponovne uporabe po Sloveniji vsako leto pripravijo za nadaljnjo uporabo 250 ton uporabnih predmetov iz starih izdelkov, pohištva in oblačil.

5 Izobraževanje za socialno podjetništvo v sodelujočih državah

Razpoložljiva pregledna dokumentacija o izobraževanju za socialno podjetništvo v sodelujočih

⁵¹ Novac-Trunk, Anica; Valerij Dermol (2024), Nacionalno poročilo o socialnem podjetništvu.

državah (Italija, Nemčija, Romunija in Slovenija) je precej skromna. Vendar pa različna nacionalna poročila potrjujejo povečanje raziskav in usposabljanja v štirih državah. Poleg usposabljanja, ki ga ponujajo strokovnjaki in druge zainteresirane strani (vključno s financerji in oblikovalci politik), se je pojavila široka paleta programov in orodij. Raziskave so prepoznane kot ključni dejavnik za prepoznavnost socialnih podjetij in socialnega podjetništva, zlasti v državah srednje in jugovzhodne Evrope, kot sta Slovenija in Romunija. Na splošno je stanje obetavno kljub pomanjkanju sinhroniziranih ukrepov, kot so vsenacionalne izobraževalne strategije ali vključevanje razsežnosti socialnega podjetništva v podjetniško izobraževanje na splošno.⁵²

Na splošno so ponudbe usposabljanja in izobraževanja bolj raznolike v državah z daljšo tradicijo socialnega podjetništva, kot sta Italija in Nemčija. V državah srednje in jugovzhodne Evrope, kot sta Slovenija in Romunija, je ponudba usposabljanja za socialno podjetništvo precej razpršena in še vedno v veliki meri odvisna od projektov, ki jih financira EU, čeprav univerze in zasebni ponudniki usposabljanja ponujajo izbrane tečaje in celo študijske programe o tem. tema.

Izobraževalne programe in tečaje za socialno podjetništvo ponujajo univerze, druge visokošolske ustanove, zasebni ponudniki usposabljanja in tudi projekti, ki jih financira EU. Poleg tega v Italiji in Nemčiji šole izvajajo tudi izobraževanje o socialnem podjetništvu.

V mnogih primerih prizadevanja v akademskem kontekstu presegajo teoretične raziskave s spodbujanjem izmenjave in mreženja strokovnjakov, oblikovalcev politik in drugih ključnih akterjev v ekosistemu. Takšna posredovalna vloga jasno izstopa iz branja nacionalnih poročil, čeprav je pogosto spregledana pri opisovanju prispevkov akademskega sveta k razvoju socialnih podjetij v Evropi.

Predstavitev izobraževalne ponudbe socialnega podjetništva v projektnih državah Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji ni izčrpna. Naveden bo le kratek oris, ki bo poudaril nekatere ključne vidike.

5.1.1 Italija

Italija ima zelo dobro uveljavljen izobraževalni sistem za socialno podjetništvo, ki sega v osemdeseta leta prejšnjega stoletja.⁵³ Izobraževalne ustanove v Italiji ponujajo široko paleto tečajev, formalnega in neformalnega usposabljanja, namenjenega študentom, podjetnikom, pa tudi učencem. V naslednjih odstavkih bodo predstavljeni nekateri najpomembnejši izobraževalni programi na terciarni ravni.

⁵² Borzaga, Carlo, Giulia Galera itd. al. (2020): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Primerjalno sintezno poročilo, str. 95f.

⁵³ Univerza v Patrasu, Univerza Tor Vergata, Razvojna agencija Kozjansko (2020): O2.1 Poročilo Pregled literature, razvito v okviru Erasmus+ projekta SocialB, str. 18.

1) MASTERGIS (<https://www.mastergis.eu/>) Univerzitetni magistrski program za upravljanje socialnih podjetij: Master GIS je magistrski študij, ki ga ponujajo Univerza v Trentu, EURICSE (Evropski raziskovalni inštitut za združna in socialna podjetja) in Fondazione Caritro . Študijski program želi udeležencem ponuditi celovit in praktičen pristop k razumevanju konteksta socialnih podjetij, ki jim omogoča strateško pozicioniranje in vodenje razvoja in inovativnosti teh organizacij.

Magister pozdravlja študente iz različnih akademskih disciplin. Uči ključne veščine, potrebne za socialno podjetništvo, prek tečajev, raziskav in pripravništev. V zgodnji fazi usklajuje ključne veščine, potrebne za uspešno reševanje izzivov organizacij socialne ekonomije.

2) Univerza Bocconi, Milano (SDA Bocconi School of Management): https://www.sdabocconi.it/it/master-specialistici-full-time-executive/master-specialistici-executive-landing?utm_source=google&utm_medium=cpc&utm_campaign=w_IT_sdabocconi_pmax_master_performance&gad_source=1&gclid=Cj0KCQjw3vO3BhCqARIsAEWblcAe04AyP0srxgltP2NVwH6pkM6eqlJAtD00iB9xh70hCEB2M_KuoZkaApLJEALw_wcB&gelsrc=aw.ds

Bocconi ponuja pionirsko izobraževanje v sektorju. Leta 1993 je uvedel prvi italijanski diplomski program iz ekonomije za neprofitne organizacije, zadruge in socialne organizacije. Danes še naprej ponuja obsežen magistrski program Management socialnih podjetij, neprofitnih organizacij in zadrug.⁵⁴

3) Univerza v Bologni: znana po svoji vrsti magistrskih programov, ki se osredotočajo na socialno ekonomijo, ekonomijo in upravljanje neprofitnih organizacij in zadrug, poleg specializiranih tečajev o zbiranju sredstev za neprofitne organizacije in javne subjekte: <https://www.unibo.it/it/studiare/dottorati-master-specializzazioni-e-altra-formazione/master/2024-2025/economia-della-cooperazione-muec-1>

4) Katoliška univerza Sacred Heart, Milano : ob svoji šesti izdaji izvršni magistrski študij socialnega podjetništva poudarja trajno povpraševanje in uspeh pri usposabljanju bodočih voditeljev na tem področju: <https://altis.unicatt.it/altis-master-terzo-settore-impresa-sociale-emesis>

5) Odprti tabor socialnega podjetništva, <https://socialopencamp.org/?lang=en> : Odprti tabor socialnega podjetništva je priložnost za usposabljanje in mreženje, namenjena socialnemu podjetništvu in vlaganju vpliva. Govorci in strokovnjaki za socialno podjetništvo z vsega sveta bodo vodili štiridnevno usposabljanje na domu. Trajanje letnega dogodka je štiri dni.

⁵⁴ Fronzoni , Vasco; Melillo, Luigia (2024): Nacionalno poročilo o socialnem podjetništvu v visokošolskem sektorju v Italiji.

Odpri tabor socialnih podjetij je edinstvena izkušnja zaradi pričevanj socialnih podjetnikov, razmišljanj in spodbud mentorjev, akademikov, investorjev ter ključnih akterjev v industriji in financah, ki bodo udeležencem omogočili implementacijo veščin, aktiviranje zavezništev in razširitev njihovega obsega v talilni lonec znanja in izkušenj.

Odpri tabor socialnega podjetja

- ima mednarodno poklicnost,
- ohranja format 4-dnevnega intenzivnega, poglobljenega in rezidenčnega tabora
- ponuja priložnosti za mreženje za ustvarjanje novih idej in priložnosti za sodelovanje
- socialnim in vplivnim podjetjem omogoča rast prek sodelovanja s ključnimi akterji v ekosistemu
- ponuja program s plenarnimi zasedanji, pomešanimi z delavnicami, kjer socialni podjetniki skupaj z investitorji in ekosistemskimi partnerji delijo svoje izkušnje in poslovne modele za odgovorno reševanje kritičnih družbenih in okoljskih problemov.

5.1.2 Nemčija

Novo razvita nacionalna strategija za socialne inovacije in podjetja za skupno dobro svoje področje delovanja 8 (od 11 področij delovanja) posveča spodbujanju razvoja veščin za socialne inovacije in poslovanje za skupno dobro. V skladu z nacionalno strategijo izobraževalne možnosti za socialna podjetja in socialne inovacije niso dovolj in bi jih bilo treba razširiti, čeprav je Nemčija med državami EU z največjim številom socialnih podjetij. Dokument predlaga razširitev ustreznih programov poučevanja in učenja o družbenih inovacijah in podjetjih za vse starostne skupine, ozaveščanje o teh temah in posredovanje ustreznega znanja in veščin.

Vse več izobraževalnih programov že nastaja na univerzah, nekateri tudi z državno podporo. Vlada namerava še naprej podpirati ta trend.

Najpomembnejši ponudniki storitev raziskovanja, izobraževanja in razvoja veščin so navadno javne in s cerkvijo povezane univerze. Organizacije za socialno skrbstvo, zadruga, integrativna in vključujoča podjetja lahko dostopajo tudi do ponudb usposabljanja in izobraževanja, ki jih ponujajo specializirani inštituti znotraj ali jih organizirajo njihove zvezne strukture.

Vsaka dežela ponuja vrsto izobraževalnih ponudb v socialnem podjetništvu, ki segajo od tečajev ali možnosti usposabljanja do dokončanja študijskih programov in celo univerz, namenjenih posredovanju znanja na tem področju. Zaradi velikega števila izobraževalnih priložnosti v socialnem podjetništvu v primerjavi s Slovenijo in Romunijo je tukaj izpostavljenih le nekaj vrst izobraževalnih ponudb.

Veliko javnih univerz in inštitutov za usposabljanje, povezanih z nemškimi socialnimi zvezami, ponuja tečaje na področju študija »tretjega sektorja« ali »upravljanja v socialnem sektorju«, ki

zajemajo specializirano poslovno administracijo, strategijo ali trženje itd. Nekatere ustanove presegajo poučevanje in ponujajo svetovalne storitve, nekateri pa celo financirajo projekte družbenih inovacij.⁵⁵

(1) Leta 2010 je bila ustanovljena mreža sodelovanja med štirimi univerzami v Münchnu, da bi ustvarili »Akademijo socialnega podjetništva« (Social Entrepreneurship Akademie, povezava: <https://seakademie.org/>). Vsebuje lasten študijski kurikulum s tečaji, ki segajo od dvodnevni do polnih certificiranih dvoletnih programov. Prav tako podpira nova podjetja prek inkubacijskih centrov in posvetovanj ter gradi široko mrežo deležnikov okoli socialnega podjetništva.⁵⁶

(2) PHINEO nastopa kot največji akter, ki ponuja certificirano zagotavljanje kakovosti, svetovanje in izobraževanje za družbene pobude. Gre za javno koristno podjetje, ki so ga ustanovili Deutsche Börse, fundacija Bertelsmann, KPMG, ena od "velikih štirih" revizijskih družb z največjim prometom na svetu, PricewaterhouseCoopers in fundacija Mercator. (Povezava: <https://www.phineo.org/>)

(3) Akreditirana visokošolska ustanova, ki poučuje izključno na področju socialnega podjetništva, je Univerza uporabnih znanosti za družbeno oblikovanje – (Hochschule für Gesellschaftsgestaltung, povezava: <https://hfgg.de/>) s sedežem v Koblenzu. Institucija je bila ustanovljena leta 2015 in se je razvila iz visokošolske ustanove, ki jo je prej sponzorirala cerkev, Cusanus University of Applied Sciences for Social Design (Cusanus Hochschule für Gesellschaftsgestaltung). Univerza za družbeno oblikovanje ima trenutno ca. ⁵⁷160 vpisanih študentov, 100 alumnov.

Univerza za socialno oblikovanje privablja študente z novo skovanim izobraževalnim konceptom za študij socialnega podjetništva: Transformativno učenje. Transformativno učenje ima tri stebre:

- Razbijanje – iskanje temeljnih okvirov, vzorcev razmišljanja in drugih predpogojev za družbene probleme, ki jih učenci zaznavajo kot pomembne.
- Odpiranje – iskanje korenin družbenih problemov z namenom iskanja rešitev.
- Preusmerjanje – iskanje priložnosti za vplivne spremembe, razvite kot rešitve za zaznane družbene težave, in predlaganje načinov za njihovo izvedbo.

(4) Druga visokošolska ustanova, ki se osredotoča na področje socialnega podjetništva, je Univerza za trajnostni razvoj Eberswalde. Njegovo spletno stran si lahko ogledate tukaj: <https://www.hnee.de/en/Startseite/HNE-Eberswalde-Startseite-E9875.htm>).

Za raziskovalni profil HNEE je značilna osredotočenost na naslednja tri raziskovalna področja:

⁵⁵ A. Buzdugan, A. Krauss, (2024), Nacionalno poročilo o socialnem podjetništvu v visokošolskem sektorju v Nemčiji.

⁵⁶ Göler von Ravensburg, Nicole; Gorgi Krlev ; Georg Midlenberger (2018): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Državno poročilo Nemčija, str. 89f.

⁵⁷ A. Buzdugan, A. Krauss, (2024), Nacionalno poročilo o socialnem podjetništvu v visokošolskem sektorju v Nemčiji.

1. Trajnostni razvoj podeželja
2. Trajnostna proizvodnja in raba naravnih virov
3. Trajnostno gospodarjenje z omejenimi viri

(5) Primer študijskega programa socialnega podjetništva ponuja Univerza uporabnih znanosti Neu-Ulm. Institucija izvaja magistrski program Socialno podjetništvo za trajnostni razvoj s trajanjem študija 3 semestre.

Cilj programa je študente naučiti, kako lahko socialno podjetništvo uporabimo za razvoj inovativnih rešitev za bolj celostno trajnost v poslovnih modelih podjetij in v mednarodnem razvojnem sodelovanju. Študenti so pripravljeni na podjetniške in odgovorne vodstvene položaje na področju trajnostnega menedžmenta, menedžmenta inovacij in mednarodnega menedžmenta v podjetjih, vladnih in nevladnih organizacijah. Tečaji potekajo v celoti v angleškem jeziku. Študijski program združuje – edinstveno v Nemčiji – tri glavne teme socialnega podjetništva, trajnostnega menedžmenta in mednarodnega razvojnega sodelovanja ter povezuje študente s projektnim delom in gostujočimi predavanji v stik z mednarodnimi praktiki s teh področij. Poleg tega se udeleženci naučijo razvijati lastne inovacijske ideje in poslovne modele za reševanje družbenih problemov. (Povezava do študijskega programa: <https://www.hnu.de/studium/studiengaenge/masterstudiengaenge/social-entrepreneurship-for-sustainable-development-ma>).

Čeprav je ponudba izobraževanja na področju socialnega podjetništva v Nemčiji zelo številna, še vedno manjka centraliziran pristop. Nacionalna strategija za socialno podjetništvo želi to pokriti in postavlja krovni okvir s smernicami za prizadevanja socialnega podjetništva, ki veljajo za nemško zvezo.

5.1.3 Romunija

Čeprav imajo izobraževalni programi pomembno vlogo pri prepoznavanju socialnega podjetništva, je v Romuniji teh ponudb še vedno le malo. Ponudbo usposabljanja delno zagotavljajo univerze, delno zasebne ustanove in tudi v okviru projektov, ki jih financira EU.

Od leta 2019 se je število izobraževalnih ponudb univerz nekoliko zmanjšalo.⁵⁸ Tečaji, ki sta jih prej izvajali Ekonomska akademija v Bukarešti (ASE) in Nacionalna šola za politične in upravne vede v Bukarešti (SNSPA), se ne izvajajo več. Vendar druge visokošolske ustanove še naprej usposabljujejo študente za socialno podjetništvo, kot so:

(1) Univerza Babeş-Bolyai (UBB), Cluj-Napoca: magister socialnega dela in socialne

⁵⁸ Anca Draghici, Caius Luminosu et al. (2024), Nacionalno poročilo o socialnem podjetništvu.

ekonomije: <https://socasis.ubbcluj.ro/program/asistenta-sociala-si-economie-sociala/> : Magistrski program traja štiri semestre. Njegov namen je prenesti strokovnost ekonomsko-upravnega področja v prakso socialnih organizacij, socialne pomoči in inkluzivnega dela nasploh. Gre za interdisciplinarni program, namenjen diplomantom socialnega dela, ekonomije, sociologije, prava, političnih in upravnih ved, komunikologije ter specialistom, ki že delajo v sistemu socialnega varstva. Gre za skupni magistrski program, ki poteka v sodelovanju z visokošolskimi ustanovami v Evropski uniji: University of Applied Sciences – FH Campus Wien (Avstrija), University of Applied Sciences, München (Nemčija), Institut Regional de Travail Social Poitiers (Francija), Univerza v Debrecenu (Madžarska), Univerza v Ostravi (Češka), Univerza uporabnih znanosti, Lucern (Švica). Magister je praktično usmerjen, združuje teoretično in praktično znanje.

Program ima naslednje cilje:

- zagotoviti veščine za načrtovanje, ustanavljanje in vodenje subjektov socialne ekonomije,
- spodbujati empirično-znanstveno raziskovanje ter razvoj novih konceptov in modelov v socialnem delu in socialni ekonomiji,
- razumeti evropski razvoj in njihov vpliv na socialno ekonomijo in socialno delo.

Pridobljene kompetence: Poznavanje socialne ekonomije in socialnega dela; poznavanje finančnega upravljanja, računovodstva in stroškovne analize; razvoj sposobnosti za analizo socialnih vprašanj in politik; veščine za delo v medkulturnih projektih; usposabljanje za izvajanje in vrednotenje socialnih programov in storitev; opolnomočenje za spreminjanje podjetništva v podjetniško akcijo; priložnosti za interakcijo z modeli dobre prakse socialne ekonomije v Evropi.

(2) West University Timisoara (UVT): magistrski študij socialnega podjetništva in razvoja skupnosti: <https://admitere.uvt.ro/program/antreprenoriat-social-si-dezvoltare-comunitara/> : magistrski program traja dve leti. Njegov cilj je koherentno artikulirati kompetence in strokovne spretnosti, ki jih potrebujejo strokovnjaki za socialno ekonomijo in razvoj skupnosti, ki lahko prispevajo k trajnostni valorizaciji virov skupnosti, k povečanju zaposlovanja prikrajšanih ljudi, k razvoju trajnostnih orodij za socialno-ekonomsko posredovanje. .

Glavni cilji tega magistrskega programa so:

- usposobiti strokovnjake za socialno podjetništvo in razvoj skupnosti, ki podpirajo procese trajnostnega razvoja na ravni skupnosti, vključno z marginaliziranimi skupnostmi;
- usposabljanje kadre za socialno ekonomijo in organizacije za razvoj skupnosti, vključno z ljudmi, ki jih zanima ustanavljanje socialnih podjetij v obliki socialnega podjetništva;

Pridobljene kompetence: Uporaba specifičnih orodij družbenega upravljanja v univerzitetnih in skupnostnih praktično-teritorialnih kontekstih, uporaba specifičnih orodij za identifikacijo družbenih potreb – socialna diagnoza v različnih skupnostih, družbenih in organizacijskih kontekstih, uporaba pojmovnega in metodološkega aparata, specifičnega za področje sociologije

pri reševanju problemov v organizacijski sferi in socialnem podjetništvu, primerjalna analiza modelov socialnega podjetništva, socialna podjetja, družbena odgovornost podjetij in konvencionalnih poslovnih modelov, razvoj aplikacije za financiranje ustanovitve in razvoja socialnega podjetja, prevzem odgovornosti za sodelovanje pri ustvarjanju in manifestaciji inkluzivnega delovnega okolja v poklicnih in družbenih dejavnostih, razvoj partnerstev med socialnimi podjetji in različnimi akterji skupnosti ter njihovo upravljanje, rešujejo probleme, specifične za organizacijsko okolje in socialno podjetništvo.

Poleg tega Univerza v Bukarešti in Univerza v Oradei ponujata nekatere tečaje socialnega podjetništva kot del drugih študijskih programov BA in MA.⁵⁹ Poleg tega nekateri projekti, ki jih financira EU, ponujajo tudi priložnosti za usposabljanje v socialnem podjetništvu. Od leta 2019 je bilo v Romuniji financiranih 37 projektov Erasmus+ (vključno z dejavnostmi mobilnosti, ključni ukrep 1), s poudarkom na socialnem podjetništvu.⁶⁰

Pomembno certificirano usposabljanje za socialno podjetništvo, ki ga ponuja zasebna fundacija, je:

(3) Fundacija “ Alaturi De Voi” (ADV), Akademija ADV, zasebno združenje/NVO : Usposabljanje za podjetnika v socialni ekonomiji (certificirano): <https://academiaadv.ro/curs-antreprenor-in-economia-sociala-specializare/> : Tečaj se izvaja po naročilu samo za pravne osebe, ki lahko zagotovijo skupino najmanj 15 oseb, traja 180 ur (60 ur teorije + 120 ur praktičnih izkušenj). Raven študija, ki se zahteva za obisk srednješolskega tečaja, ki se zaključi z maturitetno diplomo in se zaključi s potrdilom Ministrstva za delo in socialno solidarnost.

Vsebina predmeta vključuje: izdelavo študije izvedljivosti; razvoj poslovnega načrta; poslovno vodenje; izdelava družbenega projekta podjetja; vodenje družbene dejavnosti; spodbujanje socialnega podjetništva; zastopanje organizacije v zunanjih odnosih.

Razširitev ponudbe usposabljanja v socialnem podjetništvu bo povečala ozaveščenost o temi in njenem pomenu kot motorju socialne ekonomije v Romuniji. K temu cilju želi prispevati projekt DigiFunCollab .

5.1.4 Slovenija

V Sloveniji se številne visokošolske ustanove od leta 2010 ukvarjajo z raziskovanjem socialnega podjetništva ali pa so koncept vključile v svoje akademske programe. Trenutno več fakultet z

⁵⁹ Lambru , Mihaela; Claudia Petrescu (2019): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Poročilo o državi Romunija, str. 75.

⁶⁰ Cf. iskanje na spletni strani <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/projects>.

različnih slovenskih univerz ponuja predmete o socialnih podjetjih.⁶¹ Poleg tega zasebni ponudniki usposabljanja ponujajo programe usposabljanja s poudarkom na socialnem podjetništvu. Poleg tega se v okviru projektov, ki jih financira EU, razvijajo ponudbe usposabljanja na to temo.

V okviru projekta Erasmus+ SocialB (2020-2023) je na voljo pregled ponudbe tečajev socialnega podjetništva na terciarni ravni v Sloveniji.⁶²

Univerza v Ljubljani izvaja več predmetov o socialnem podjetništvu v okviru svojih akademskih dodiplomskih in magistrskih programov. Na to temo se osredotoča izbirni magistrski predmet na Ekonomski fakulteti v okviru študijskega programa Podjetništvo. Vsebina tečaja vključuje:⁶³

- Diferenciacija podjetništva, socialnega podjetništva (SE) in neprofitnega sektorja
- Razvoj socialnih podjetij in teoretične osnove socialnih podjetij
- Socialno podjetništvo v zasebnem, javnem in neprofitnem sektorju
- Prednosti in izzivi socialnih podjetij; področja in oblike delovanja socialnega podjetništva
- Socialna podjetja v Sloveniji, EU, ZDA, državah v razvoju in primeri dobrih praks
- Profil socialnega podjetnika
- Pravni vidiki socialnih podjetij
- Financiranje socialnega podjetništva in vplivno investiranje, tekmovanja in nagrade
- Družbeni vplivi in njihovo merjenje ; ustvarjanje podpornega okolja za socialna podjetja; Socialne in okoljske inovacije

Šola za višje družboslovje SASS v Novi Gorici ponuja izbirni začetni tečaj socialnega podjetništva za študente BA.⁶⁴ Vsebina predmeta je podobna tisti, ki jo ponuja Univerza v Ljubljani, ⁶⁵vključno z:

- Uvod v področje socialnega podjetništva in opredelitev pojma
- Podobnosti in razlike med socialnim in poslovnim podjetništvom (socialno vs. klasično gospodarstvo; neprofitno tj. tretji sektor vs. zasebni sektor)
- Socialni podvig kot nova miselna paradigma, ki združuje »družbena« in »ekonomska« merila uspešnosti
- Vpliv družbenih trendov in zunanjih dejavnikov, kot je PEST (Politična zakonodaja, ekonomija, družbena kultura, tehnologija) na socialna podjetja
- Vpliv notranjih dejavnikov socialnega podjetja (osebne lastnosti socialnega podjetnika kot so

⁶¹ Rakar , Tatjana; Z. Kolarič (2019): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Country report Slovenija, str. 64.

⁶² Univerza v Patrasu, Univerza Tor Vergata , Razvojna agencija Kozjansko (2020): O2.1 Poročilo Pregled literature, razvito v okviru Erasmus+ projekta SocialB , str. 23.

⁶³ http://www.ef.uni-lj.si/content/static_slovene/predmet/predmet.asp?l=100&li=1013&predmet_id=196534.

⁶⁴ https://www.fuds.si/wp-content/uploads/2020/07/IZB.SMVS._UVOD-V-SOCIALNO-PODJETNISTVO.pdf.

⁶⁵ Novac- Trunk, Anica ; Valerij Dermol (2024), Nacionalno poročilo o socialnem podjetništvu.

kreativnost, predhodne izkušnje, kognitivni dejavniki in njegova socialna mreža, organizacijska kultura njegovega podjetja, socialna struktura, finančne omejitve, kakovost človeških virov, nasprotujoča si). potrebe deležnikov itd.

- Socialni in intelektualni kapital podjetja kot temelj in okvir socialnopodjetniškega podviga
- Posebnosti vodenja in upravljanja socialnega podjetja;
- Vpliv socialnega podjetništva na družbene spremembe in trajnostni razvoj (npr. zmanjševanje stopnje brezposelnosti ranljivih skupin, možnost prostovoljstva in dobroteljnosti itd.)
- Družbena odgovornost socialnega podjetništva: izzivi in grožnje v 21. stoletju
- Sklepna debata: kritičen razmislek o možnostih uspešne uveljavitve socialnopodjetniškega podviga v vsakdanji poslovni praksi in družbenem okolju

Zasebni izvajalci izobraževanja odraslih na terciarni ravni, kot je GEA College, ponujajo izbirni predmet socialno podjetništvo v okviru svojega dodiplomskega študijskega programa Podjetništvo na povezavi: https://gea-college.si/sl/fakulteta/podjetnistvo._/predstavitev-programa/ Vsebina predmeta je podobna vsebinam, ki jih ponujata Univerza v Ljubljani in FUDŠ, in sicer:

- Značilnosti socialne ekonomije in zgodovinski pregled socialnega podjetništva
- Razsežnosti socialnega podjetništva.
- Značilnosti socialnega podjetnika.
- Vpliv socialnega podjetništva na okolje.
- Pravni vidiki socialnega podjetništva; finančni vidiki socialnega podjetništva
- Vodenje in management v socialnem podjetništvu; sodelovanje delavcev in vpliv notranjih deležnikov v socialnem podjetništvu.
- Prepoznavanje potreb, razvoj izdelkov v socialnih podjetjih.
- Vloga marketinga in tržnega komuniciranja v socialnih podjetjih.
- Socialno podjetništvo v praksi – študije primerov.

Poleg tega se v okviru večletnih projektov, ki jih financira EU, razvijajo ponudbe usposabljanja na področju socialnega podjetništva. Že omenjeni projekt SocialB je razvil usposabljanje, ki se izvaja med letoma 2020 in 2023 v partnerskih državah Italiji, Sloveniji, na Irskem in v Grčiji. Teme usposabljanja vključujejo:

- Zgodovina in razvoj socialnih podjetij v Evropi
- Uvod v družbene inovacije
- Strategije rasti in dolgoročna donosnost projektov socialnih podjetij
- Tržna ocena in konkurenčnost
- Modeli zbiranja in financiranja socialnih podjetij
- Veščine trženja, prodaje in mreženja.

Kljub vse večji politični podpori socialnemu podjetništvu v Sloveniji je potrebno povečati ustrezno izobraževalno ponudbo. Usposabljanje v okviru projekta DigiFUNCollab prispeva k temu cilju.

Na splošno imata Italija in Nemčija široko ponudbo tečajev socialnega podjetništva tako v sektorju visokega šolstva kot izobraževanja odraslih. To je lahko posledica dolge tradicije socialnih podjetij in socialnih organizacij v obeh državah. Izobraževalna ponudba socialnega podjetništva v Romuniji in Sloveniji je bolj razdrobljena in dosledno zgrajena s podporo projektov, ki jih financira EU. Nekaj univerz ponuja tečaje ali študijske programe na področju socialnega podjetništva v obeh državah. Tudi nekaj organizacij za izobraževanje odraslih je vključilo usposabljanje na to temo. S podporo projekta DigiFUNCollab, ki ga financira EU, je mogoče okrepiti ustrezno izobraževalno ponudbo in razviti zmogljivosti za nadaljnje izobraževanje na tem področju.

6 Primerjava kompetenc, ki jih potrebujejo socialni podjetniki v sodelujočih državah

V tem poglavju projektni partnerji predlagajo vrsto kompetenc, ki jih potrebujejo socialni podjetniki. Za navdih jim je bila knjižica podjetniških kompetenc ⁶⁶EntreComp. Za izbor je vsaka partnerska organizacija izvedla fokusno skupino s petimi udeleženci in pripravila dve poročili: poročilo fokusne skupine in nacionalno poročilo o socialnem podjetništvu.

Vsaka partnerska institucija je imela nalogo izbrati najmanj pet kompetenc, ki so pomembne za socialne podjetnike. Rezultati so bili razvrščeni v tri kategorije, glede na specifične razlike med splošnim podjetništvom in socialnim podjetništvom ter ob upoštevanju potrebnih osebnih kompetenc:

1. Splošne podjetniške kompetence: Ta kategorija vključuje kompetence, ki so v skladu s tistimi, predlaganimi v knjižici EntreComp.
2. Kompetence socialnega podjetništva: Ta kategorija vključuje kompetence, ki so specifične za socialne podjetnike. Omenjeni sta bili le dve kompetenci, ki ne sodita v splošne podjetniške kompetence: Uporaba modela socialnega poslovnega modela Canvas in Merjenje družbenega učinka. Slednje lahko vključimo v celotno podjetniško kompetenco ocenjevanja posledic in vpliva idej (del kompetence EntreComp 1.5 Etično in trajnostno razmišljanje). Vendar pa je merjenje učinka temeljnega pomena za socialna podjetja, ki si prizadevajo za reševanje problemov skupnosti. V skladu s tem je bila ločeno vključena v kategorijo kompetenc socialnega podjetništva.
3. Osebne kompetence: ta kategorija vsebuje kompetence, ki pripadajo osebam, ki se ukvarjajo s socialnim podjetništvom, kot so proaktivnost, individualno in timsko delo, pa tudi digitalna in podatkovna pismenost.

Kompetence so predstavljene v splošnem preglednem diagramu in v tabeli, razvrščeni po državah. Spodnja tabela (slika 2) prikazuje kompetence, razvrščene po državah.

⁶⁶ Tukaj je na voljo dolga različica EntreComp Pocket Book za ambiciozne podjetnike: <https://entrecomeurope.eu/wp-content/uploads/EntreComp-Europe-Pocket-Book-for-Aspiring-Entrepreneurs.pdf>.



Dve kompetenci, specifični za socialno podjetništvo, z uporabo Canvas socialnega poslovnega modela (2 omembe) in merjenje družbenega učinka (2 omembe), je navedla le nemška ciljna skupina. Za udeležence ciljnih skupin v Nemčiji morajo imeti socialna podjetja poudarek na razvoju družbenega vpliva.

Kompetence, ki so jih navedli vsi partnerji, sodijo v skupino splošnih podjetniških kompetenc. V skladu s tem morajo podjetniki delovati v skladu s cilji trajnostnega razvoja (SDG) (5 omemb) in poznati strateško načrtovanje (vključno z ocenjevanjem tveganj, pristopom k delovnim ciljem, ustvarjanjem in uresničevanjem vizije) (skupaj 7 omemb).⁶⁷

⁶⁷ <https://sdgs.un.org/goals>.

Domain	Competence	Sum	DE	IT	ROU	SI
Social Entrepreneurship	Measuring impact / The results staircase	2	2			
	Social Business Model Canvas	2	2			
Personal competencies	Social competences, including individual & team work, networking	4	1		2	1
	Data literacy, digital literacy	2	1	1		
	Ethical values/thinking	3			2	1
	Creativity, innovation	3	1		1	1
	Proactivity	1	1			
	Tolerating mistakes	1	1			
	Resilience	1	1			
	Systemic thinking	1	1			
	Empathy	1				1
	Self-awareness	1	1			
Entrepreneurship overall	Sustainable Development Goals	5	1	1	1	2
	Project management	5	3		1	1
	Management (including self-management and time management, management of resources; financial management)	4	2		1	1
	Marketing and Sales, including negotiation skills	3	2		1	
	Legal issues	2	1			1
	Strategic Planning, including evaluating risks; work objectives approach; vision	7	1	1	4	1
	Recognising opportunities	1				1
	Context analysis (micro-environment, corporate environment, external factors, STEEP factors - social, technical, economical, ecological, political)	3			2	1
	Cooperative competition	1	1			
	Intercultural competences	1	1			
	Concept evaluation & valorisation	1				1
	Multidisciplinary approach	1		1		
	Codesign, orientation towards the target	1		1		
TOTAL		57	24	5	15	13

Slika 2 Kompetence, ki jih potrebujejo socialni podjetniki v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji





Poleg tega je vodenje projektov splošna podjetniška kompetenca, ki jo večina partnerjev šteje za zelo pomembno (omenjeno 5-krat).

Splošno vodenje je uvrščeno med največkrat omenjene podjetniške kompetence (4 omembe). Sem spadajo še: samoupravljanje, upravljanje s časom, upravljanje z viri in finančno upravljanje.

Po trikrat sta omenjeni dve splošni podjetniški kompetenci: trženje in prodaja (vključno s pogajalskimi veščinami); in analiza konteksta (mikrookolje, korporativno okolje, zunanji dejavniki, dejavniki STEEP – socialni, tehnični, ekonomski, ekološki, politični).

Poznavanje pravnih vprašanj je podjetniška kompetenca, ki so jo projektni partnerji omenili dvakrat.

Po eno omembo je prejelo več podjetniških kompetenc: prepoznavanje priložnosti, združna konkurenca, medkulturne kompetence, vrednotenje in valorizacija koncepta, uporaba multidisciplinarnega pristopa, sooblikovanje in usmerjenost k cilju.

Med osebnimi kompetencami, ki jih potrebujejo socialni podjetniki, vsi partnerji niso navedli nobene. Največ omenjenih osebnih veščin so bile socialne kompetence (vključno s samostojnim in timskim delom, mreženjem) (4 omembe).

Po trikrat sta bili omenjeni dve osebni kompetenci: etične vrednote/razmišljanje in ustvarjalnost (vključno z inovativnostjo).

Osebna kompetenca je prejela dve omembi: digitalno in podatkovno pismenost.

Poleg tega so bile nekatere kompetence imenovane po enkrat: proaktivnost, toleriranje napak, odpornost, sistemsko razmišljanje, empatija in samozavedanje.

Za primerjavo kompetenc med sodelujočimi državami je lahko koristno pogledati kompetence, ki jih je navedla samo ena od partnerskih držav.

Med specifičnimi kompetencami socialnega podjetništva je nemška fokusna skupina nominirala delo s platnom socialnega poslovnega modela (1 x) in merjenje učinka (1 x). To kaže na poseben poudarek, ki ga nemška fokusna skupina daje vidiku vpliva socialnega podjetništva.

Med osebnimi kompetencami je nemška fokusna skupina nominirala več veščin (po 1 x): proaktivnost, odpornost, toleriranje napak, sistemsko razmišljanje in samozavedanje. Slovenska fokusna skupina je na seznam osebnih kompetenc, ki jih potrebujejo socialni podjetniki, dodala empatijo.

Poleg tega je več podjetniških kompetenc omenila le ena nacionalna fokusna skupina, in sicer: slovenska fokusna skupina je omenila prepoznavanje priložnosti ter vrednotenje in valorizacijo



koncepta (vsaka 1 x).

Italijanska fokusna skupina je med pomembnimi podjetniškimi kompetencami (po 1x) izpostavila multidisciplinarni pristop in kodno zasnovano (usmerjenost k cilju).

Nemška fokusna skupina je za podjetnike, ki se ukvarjajo s socialnimi problemi, označila združno tekmovanje in medkulturne kompetence (1x vsak).

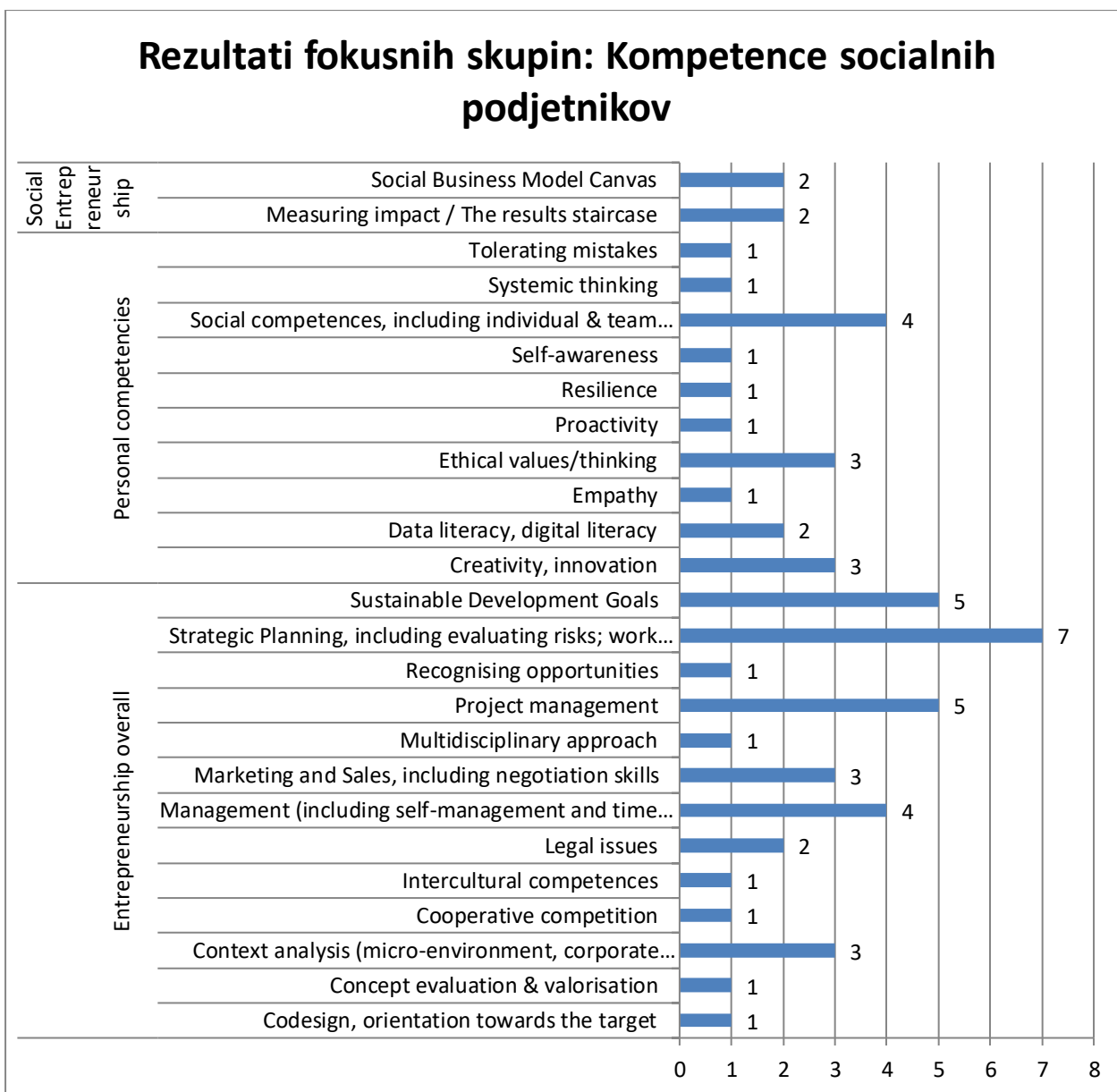
Rezultati štirih fokusnih skupin, ki so jih izvedle partnerske institucije v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji, kažejo, da so vse države nominirale vrsto podobnih kompetenc za socialne podjetnike. Vendar so bile opažene tudi nekatere razlike med sodelujočimi državami v dojemanju kompetenc, ki jih potrebujejo socialni podjetniki. Nemčija je bila edina država, ki je omenila merjenje družbenega učinka kot specifično kompetenco, ki jo potrebujejo socialni podjetniki. Vsi drugi partnerji so se bolj osredotočali na splošne podjetniške in osebne kompetence, pri čemer so pokazali nejasno razmejitev med celotnimi podjetji in socialnimi podjetji, čeprav je slednje opredeljeno z zakonom v Italiji, Sloveniji in Romuniji. Nemčija je edina od štirih držav brez zakona, ki bi vseboval definicijo socialnega podjetništva.

Delo z Social Business Model Canvas in merjenje družbenega vpliva sta kompetenci socialnega podjetništva, ki nista omenjeni v knjižici EntreComp o podjetniških kompetencah.

Poleg tega so udeleženci nemške fokusne skupine izpostavili tudi nekatere osebne kompetence, ki jih socialni podjetniki potrebujejo, kot so medkulturne kompetence, proaktivnost, toleriranje napak in drugo. Slovenski in italijanski člani fokusnih skupin so se bolj osredotočili na podjetniške kompetence. Večino naštetih podjetniških in osebnih kompetenc pa je omenilo več članov fokusnih skupin, kar kaže na podobnosti v dojemanju koncepta socialnega podjetništva.

Spodaj je predstavljen diagram z rezultati fokusne skupine, razvrščenimi po kompetencah:





Slika 3 Splošne kompetence, ki jih potrebujejo socialni podjetniki

Diagram prikazuje kompetence, ki so jih štiri fokusne skupine, izvedene v Italiji, Romuniji, Nemčiji in Sloveniji, ocenile kot najpomembnejše za socialno podjetništvo. Njihova porazdelitev po državah je bila že obravnavana zgoraj in je tukaj ne bomo ponavljali.

Omeniti velja, da večina nominiranih kompetenc na splošno sodi v kategorijo podjetništva. Le dva



Erasmus +, KA220-HED - Partnerstva sodelovanja v visokem šolstvu

DigiFUNCollab - Razvoj digitalnih tečajev za samostojno učenje v socialnem podjetništvu za prihodnost sodelovanja med univerzo in skupnostjo

Številka projekta: 2023-1-IT02-KA220-HED-00015873

sta specifična za socialne podjetnike.



**Co-funded by
the European Union**

Financira Evropska unija. Izražena stališča in mnenja so le avtorjev in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Niti Evropska unija niti EACEA nista odgovorni zanje.

7 Trendi, priložnosti in izzivi v sodelujočih državah (SWOT-analiza)

To poglavje analizira trende, priložnosti in izzive v socialnem podjetništvu v sodelujočih državah. Kljub različni stopnji razvoja v tem sektorju je na področju socialnega podjetništva med Romunijo, Italijo, Nemčijo in Slovenijo mogoče opaziti nekaj podobnosti glede prednosti, slabosti, priložnosti in izzivov. Spodaj si lahko ogledate tabelo s primerjalno analizo SWOT za štiri partnerske države.

Čeprav je sektor socialnega podjetništva drugačen v štirih projektnih državah, Italiji, Nemčiji, Sloveniji in Romuniji, si vsi prizadevajo ostati usklajeni z ustreznimi politikami EU. To je skupna moč. Druga skupna prednost vseh štirih držav je njihov potencial rasti in diverzifikacije na področju socialnega podjetništva. Politika, vlada in finančna podpora temu nastajajočemu sektorju so še ena skupna moč partnerskih držav.

Med najpomembnejšimi slabostmi, ki si jih štiri države delijo na področju socialnega podjetništva, so vprašanja trajnosti. Socialna podjetja imajo relativno omejeno življenjsko dobo, ki obsega 5 do 8 let. Poleg tega ni dovolj možnosti za nadaljnje financiranje po končani ustanovitveni fazi socialnih podjetij. Druga težava je precej negativna percepcija javnosti o socialnih podjetjih zaradi prejšnjih negativnih praks ali pomanjkanja znanja o sektorju. To se lahko spremeni s ciljno usmerjenimi politikami, razširjanjem dobrih praks in trajnim izobraževanjem o socialnem podjetništvu.

Medtem ko se vse štiri države soočajo z različnimi grožnjami socialnega podjetništva, imajo vse skupne težave s finančnimi težavami. Tveganje oportunističnega izkoriščanja projektnih razpisov in ponudb se lahko na primer pojavi v Romuniji in Sloveniji. Poleg tega je pomanjkanje zadostnega dostopa do instrumentov financiranja in zagotavljanja finančnega kapitala za socialna podjetja še ena grožnja v partnerskih državah.

Med najvidnejšimi priložnostmi je omenjena podpora EU za nadaljnji razvoj sektorja socialnega podjetništva v štirih državah Italiji, Nemčiji, Sloveniji in Romuniji. Druge skupne priložnosti v štirih državah, pa tudi posamezne lastnosti, so predstavljene v spodnji tabeli.

Prednosti



Co-funded by
the European Union

Financira Evropska unija. Izražena stališča in mnenja so le avtorjev in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Niti Evropska unija niti EACEA nista odgovorni zanje.

Italija	Nemčija	Romunija	Slovenija
<ul style="list-style-type: none"> • Ustanovljene socialne zadruge: Socialne zadruge so močno prisotne in imajo dobro vzpostavljen pravni okvir, ki podpira njihovo delovanje. Imajo dokazane rezultate pri inoviranju in demokratizaciji sistema socialnega varstva. • Angažiranje javnih naročil: Precejšnje sodelovanje pri javnih naročilih kljub zamudam pri plačilih kaže na vzdržljivost in zavzetost. • Pogodbe o zaposlitvi za nedoločen čas: Več kot 70 % delavcev v socialnih podjetjih ima pogodbe za nedoločen čas, kar kaže na stabilnost in varnost zaposlitve v sektorju. • Potencial diverzifikacije: V teku je diverzifikacija na nove trge, kot so korporativne socialne storitve in storitve za zasebne uporabnike, kar bi lahko spodbudilo rast. 	<ul style="list-style-type: none"> • Potencial rasti in diverzifikacije: Vsako leto se ustanovi veliko novih socialnih podjetij; • Politika, vlada in finančna podpora: Nacionalna strategija za socialne inovacije, objavljena od leta 2023; Močnejša državna podpora socialnim inovacijam; • Institucionalna podpora – podporne mreže: Številne podporne organizacije so na voljo na lokalni in nacionalni ravni za socialne podjetnike in socialne inovatorje, kot je SEND eV , Akademija za socialno podjetništvo, Ashoka, Phineo , Social Impact Award, Impact Hub München, FA-SE • Akademski in neakademski programi usposabljanja: Vse več univerzitetnih študijskih programov in predmetov, ki so na voljo v socialnem podjetništvu; vse večje število ponudb neakademskega certificiranega usposabljanja na tem območju; • Uravnovežena zastopanost spolov: Večje število ustanoviteljic v socialnem podjetništvu v primerjavi z ustanovitelji podjetij (prevladujejo moški); • Usklajevanje s politikami EU: Usklajenost s cilji in politikami trajnostnega razvoja Evropske unije; 	<ul style="list-style-type: none"> • Potencial rasti in diverzifikacije: Število in raznolikost uspešnih kreativnih praks socialnega podjetništva v zadnjih letih naraščata; • Politika, vlada in finančna podpora: Splošno zavedanje o nujnosti podpore socialnemu podjetništvu raste v vseh relevantnih razsežnostih: socialni, politični, ekonomski, visokošolski, lokalni in centralni organi itd.; Nenehno izboljševanje političnega, finančnega in zakonodajnega okvira za podporo socialnemu podjetništvu na nacionalni ravni; 	<ul style="list-style-type: none"> • Potencial rasti in diverzifikacije: Veliko število organizacij in mrež, ki spodbujajo rast socialnega podjetništva; • Integracijske in insercijske zadruge: Ugoden okvir za podporo zaposlovanju invalidov • Dobre prakse: Obstoj več odličnih, uspešnih in kreativnih praks socialnega podjetništva.
Slabosti			

Italija	Nemčija	Romunija	Slovenija
<ul style="list-style-type: none"> • Zakonodajna in birokratska zapletenost: Trenutni zakonodajni okvir je zapleten in razdrobljen, kar povzroča upravne in birokratske izzive. Zmeda in omejevalne naloge otežujejo upravljanje podjetij, zlasti za nesocialne zadruge neprofitnih organizacij in socialna podjetja ex lege . • Finančne omejitve in zamude: Zamude pri plačilih javnih organov (povprečno 36 mesecev) povečujejo dolg in finančno nestabilnost. Stroge pravne zahteve in omejene spodbude odvrtaajo od naložb in privabljanja tveganega kapitala. • Pomanjkljivosti vodstvenih sposobnosti : Mnogi socialni podjetniki nimajo vodstvenih veščin, saj so njihovi profili pogosto bolj povezani s socialnim delom kot z vodenjem podjetij. • Negativno mnenje javnosti: Škandali, v katere so bile vpletene nekatere socialne zadruge, so škodili ugledu sektorja in zasenčili njegove prispevke. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kompleksnost institucionalne podpore: Na voljo je veliko ponudb za ambiciozne socialne podjetnike – vendar še niso sistematične ali centralizirane na primer na glavnem uporabniškem portalu; težko se je orientirati v vsej pestrosti ponudbe. • Teoretična proti praktični usmerjenosti usposabljanja: Ni dovolj praktičnih tečajev in praktičnih informacij za študente, ki jih zanimajo družbene inovacije; Študenti niso dovolj spodbudni, da bi postali socialno aktivni; Omejen izbor tem, ki jih obravnavajo različni predmeti socialnega podjetništva; • Težave s trajnostjo: Relativno omejena življenjska doba socialnih podjetij (5-8 let); Premalo možnosti za nadaljnje financiranje po ustanavljanju socialnih podjetij. • Pomanjkanje javnega dojemanja: Manjša prepoznavnost socialnih podjetij v javnem prostoru; 	<ul style="list-style-type: none"> • Težave s trajnostjo: Nekonsistentne poslovne in upravljavske srednje- in dolgoročne sposobnosti v večini razvitih socialnih podjetij; • Omejitve v zvezi z vključevanjem ciljnih skupin: Obsežna vključujoča vprašanja za ciljne kategorije socialnega podjetništva: invalidi, etnične manjšine (kot so Romi) itd.; • Izobraževalna in institucionalna podpora: Zmanjšana udeležba visokošolskih (HE) virov (skupin, subjektov, promocije in metodologij itd.) pri razvoju nacionalnega socialnega podjetništva; • Finančne omejitve: Težka finančna pridobitev socialnega podjetništva; 	<ul style="list-style-type: none"> • Negativno mnenje javnosti: Dediščina nezaupanja; nekateri negativni odnosi do socialnega podjetja, socialnega podjetništva in socialne ekonomije; • Omejitve v zvezi z vključevanjem ciljnih skupin: Odvisnost invalidskih podjetij od države; • Težave s trajnostjo: Pomanjkanje poslovnih in vodstvenih veščin v novoustanovljenih socialnih podjetjih; Časovne omejitve; • Finančne omejitve: Težave pri pridobivanju denarja; • Šibek nevladni sektor: Šibek, čeprav dinamičen sektor nevladnih organizacij • Primanjkljaj visokošolskega izobraževanja za socialno podjetništvo: Prepoznan primanjkljaj oprijemljivih dobrih praks socialnega podjetništva v visokem šolstvu in zahteva po boljši promociji in razumevanju obstoječih metod;
Grožnje			
Italija	Nemčija	Romunija	Slovenija

<ul style="list-style-type: none"> ● Ekonomska odvisnost od javnih politik: Zaradi velike odvisnosti prihodkov od javnih politik in pogodb so socialna podjetja občutljiva na krčenje javnih proračunov in preglede porabe. ● Povečana konkurenca: Konvencionalna podjetja vstopajo na trge, kjer tradicionalno prevladujejo socialne zadruge, s čimer se povečuje konkurenca. Socialne zadruge med seboj tekmujejo tudi za javna naročila. ● Omejen finančni kapital: Vstop v nove sektorje pogosto zahteva znatne finančne naložbe, ki jih socialna podjetja težko zagotovijo. ● Nezadostna javna podpora: Omejeno izvajanje podpornih pravil o javnem naročanju in socialnih klavzul zmanjšuje priložnosti za socialna podjetja. Nepripravljenost javnih organov, da v celoti izvajajo pravila EU o javnih naročilih, ki dajejo prednost socialnim podjetjem, omejuje rast. 	<ul style="list-style-type: none"> ● Finančne in vodstvene omejitve: Glavni izzivi so v usklajenem razvoju politike, vključno z javno koristno zakonodajo in vprašanji javnih naročil; izboljššan dostop do finančnih instrumentov, ki spodbujajo inovacije; ● Pomanjkanje javnega dojemanja: Krepitev javne prepoznavnosti socialnih podjetij in inovacij; ● Pomanjkanje kvalificirane delovne sile: Demografske spremembe, povezane z nizko stopnjo rodnosti in vse bolj starajočim se prebivalstvom, pomanjkanjem kvalificirane delovne sile in naraščajočimi zahtevami po bolj individualiziranih socialnih storitvah. ● Težave s trajnostjo: Krepitev sodelovanja med »starimi« in »novimi« akterji socialne ekonomije; ● Težave s trajnostjo: Težave s trajnostnimi poslovnimi modeli in s širitvijo; ● Birokratske težave: Zmanjšanje birokracije in prilagoditev pravne podpore pravnim oblikam socialnih podjetij; 	<ul style="list-style-type: none"> ● Finančna tveganja: Tveganje oportunističnega izkoriščanja priložnosti specifičnih projektnih razpisov v zvezi s socialnim podjetništvom in posledično potencialno ogrožanje ugleda takšnih pobud; ● Težave s trajnostjo: Visoko tveganje neuspeha programov, namenjenih socialnemu podjetništvu, na dolgi rok, ko se konča določeno svetovalno in mentorsko obdobje, dodeljeno upravičencem, in zaradi pomanjkanja doslednih poslovnih in upravljavskih veščin v novoustanovljenih socialnih podjetjih; ● Birokratska vprašanja: Zmanjšana razpoložljivost sofinanciranja s strani bank in drugih sistemov za socialna podjetja ali povezane podjetniške poslovne načrte, zlasti po koncu začetnega oblikovanja podpore (npr. financirani programi za socialno ekonomijo), kar lahko povzroči njihov propad; ● Tržne omejitve: Lokalni trg za izdelke in storitve, ki jih zagotavljajo socialna podjetja, je še vedno precej omejen in 	<ul style="list-style-type: none"> ● razmeroma majhen trg za izdelke in storitve socialnih podjetij ● nerazvit mikrofinančni sistem, konzervativen odnos bank ● pomanjkanje okvira za finančne in podporne potrebe med zagonom, razvojem in rastjo njihovih socialnih podjetij ● politika vertikalne integracije in lokalni uradniki niso vedno dobro obveščeni o okviru politike ● stalne proračunske omejitve omejujejo priložnosti ● trajnostna tveganja za novo socialno podjetje ● nevarnost oportunističnega izkoriščanja ponudb na projektnih razpisih in posledično tveganje za ugled
--	---	---	--

		omejujoč; • Finančne težave: Pomanjkanje jasnega okvira za reševanje finančnih potreb in potreb po podpori v fazah zagona, razvoja in rasti socialnih podjetij;	
Priložnosti			
Italija • Izvajanje reform: Namen nedavne reforme (zakon 106/2016 in odlok 112/2017) je odpraviti nekatere pomanjkljivosti sektorja, kar bi lahko spodbudilo širši razvoj. • Sektorji nastajajočih trgov: Potencialna področja rasti vključujejo zdravstvo, izobraževanje, družbeno blaginjo, ekološko kmetijstvo, obnovljivo energijo in socialna stanovanja. Novi poslovni sektorji splošnega pomena, kot sta ravnanje z odpadki in napredno izobraževanje, ponujajo velik potencial rasti. • Javno-zasebna partnerstva:	Nemčija • Institucionalna podpora – podporne mreže: Za temo se vedno bolj zanimajo nova svetovalna središča in tudi že obstoječi start-up centri ; Širjenje mrež socialnega podjetništva (SEND eV); Močnejša usmeritev v razvoj infrastrukture za ustvarjanje in izvajanje socialnih podjetij; • Finančna podpora: Vse večja promocija in finančna podpora socialnemu podjetništvu; • Politična podpora: Konsolidirana politična podpora socialnemu podjetništvu; • Povečane možnosti za poučevanje/usposabljanje: Večje zanimanje za temo na ravni univerze, skupnosti in civilne družbe;	Romunija • Podpora EU: Evropska skupnost (ES) spodbuja razvoj in krepitev socialnih podjetij (socialne ekonomije) s posebnimi sredstvi: politikami, finančno podporo, projektnimi platformami itd. • Usklajevanje nacionalnih politik in politik EU: Dinamika nacionalnih politik in strategij se usklajuje z evropskimi ter povečuje podporo in dodeljevanje dragocenih virov socialni ekonomiji (Nacionalna strategija socialnega vključevanja in zmanjševanja revščine za obdobje 2022–2027, Nacionalni načrt za oživitev in odpornost (PNRR).), itd.); Današnje vlade so	Slovenija • Podpora EU: članstvo v EU: Evropska skupnost (ES) s svojimi politikami spodbuja rast socialnih podjetij (socialna ekonomija); EK je oblikovala različne oblike finančnih spodbud in podpor; • Državna podpora: Trenutna vlada razvija številne pobude za podporo socialne ekonomije in socialnega podjetništva; Javnost in oblikovalci politik se vse bolj zavedajo pomena socialnega podjetništva; Strategija niš/kvot za javna naročila bi lahko uporabila socialne klavzule v veljavni zakonodaji; • Krepitev raziskav in medijev: Krepitev raziskovalnega/političnega/medijskega mreženja • Siva ekonomija: Socialno podjetništvo igra pomembno vlogo pri obravnavanju velikosti sive ekonomije;

<p>Partnerstva s konvencionalnimi podjetji lahko socialnim podjetjem ponudijo nove priložnosti za širitev in inovacije.</p> <p>• Družbene inovacije in javno sodelovanje:</p> <p>Naraščajoče sodelovanje med državljani in javnimi organi ter pojav inovativnih skupnostnih pobud kažejo na velik neizkoriščen potencial.</p>		<p>močno povečale pobude za socialno ekonomijo in socialno podjetništvo (financiranje, zakonodaja, mentorstvo, izvajanje itd.)</p> <p>• Visokošolsko izobraževanje in raziskovalna usmeritev: Visokošolsko izobraževanje in z njim povezana raziskovalna vključenost v socialno ekonomijo in socialno podjetništvo se v zadnjih letih povečujeta s splošnimi pozitivnimi učinki;</p>	
---	--	---	--

Zgornja tabela SWOT omogoča primerjavo nekaterih najpomembnejših lastnosti, ki opredeljujejo sektor socialnega podjetništva, vključno z izobraževalno, finančno in politično podporo v štirih projektnih državah Romuniji, Italiji, Sloveniji in Nemčiji. Podobnosti in razlike med sektorji socialnega podjetništva kot dela socialne ekonomije in države blaginje v partnerskih državah postanejo vidnejše na štirih analiziranih dimenzijah: prednosti, slabosti, grožnje in priložnosti za socialna podjetja.

8 Omrežja in drugi mehanizmi medsebojne podpore

OECD priporoča oblikovanje in krepitev institucionalnih podpornih mrež za razvoj socialnih podjetij in socialne ekonomije (drugo priporočilo).⁶⁸ Vsaka od štirih projektnih držav Italija, Nemčija, Romunija in Slovenija ima različne podporne mehanizme za socialna podjetja kot del socialne ekonomije. Kot je bilo že omenjeno, imata državi z močnejšimi koreninami v sistemu socialnega varstva, Italija in Nemčija, široko paleto vrst omrežij, ki podpirajo prizadevanja socialnega podjetništva. Državi, kjer se je socialno podjetništvo razvilo večinoma od leta 2011 z veliko podporo EU (s financiranjem in podpornimi smernicami, ki jih zagotavlja Zakon o socialnem podjetništvu 2011), Slovenija in Romunija, imata sorazmerno manjše število socialnih podjetij kot Italija in Nemčija. V skladu s tem obstaja le nekaj ustreznih omrežij, ki podpirajo ekosistem socialnega podjetništva.

V tem poglavju bodo kot vir navdih predstavljena najpomembnejša omrežja in drugi mehanizmi medsebojne podpore za socialne podjetnike v Italiji, Nemčiji, Sloveniji in Romuniji.

8.1.1 Italija

V Italiji so različne vrste podpornih mrež za socialna podjetja igrale ključno vlogo pri spodbujanju široke rasti in razvoja sektorja socialnega podjetništva. Dobra razpoložljivost podatkov in znanja iz uradne in upravne statistike ter zasebnih raziskav je povečala prepoznavnost sektorja in prispevala k razjasnitvi vloge socialnih podjetij za oblikovalce politik na nacionalni in lokalni ravni.

V Italiji lahko omrežja razvrstimo v štiri glavne skupine: (1) predstavniška telesa, (2) nacionalni, regionalni in lokalni konzorciji, (3) podporna omrežja in (4) omrežja, ki izvajajo podjetniške dejavnosti.⁶⁹ Spodaj je predstavljenih nekaj ustreznih podpornih mrež.

1) Omrežje IRIS, <https://irisnetwork.it/>

Mreža IRIS je nacionalna mreža raziskovalcev in raziskovalnih inštitutov na področju socialnih podjetij. Podpira empirične raziskave in teoretične zamisli za olajšanje globokega razumevanja organizacij socialnih podjetij, potrjuje njihovo vlogo in izboljšuje njihovo sposobnost delovanja. Mreža IRIS spodbuja ideje in izmenjavo informacij med raziskovalnimi centri, univerzami, posameznimi raziskovalci in svetom socialnega podjetništva. Njihov glavni dogodek, znanstveni kolokvij o socialnem podjetništvu, je bil pomemben in je predstavil več kot 400 raziskovalnih

⁶⁸ Pravni instrumenti OECD (2024): Priporočilo Sveta o socialnem in solidarnostnem gospodarstvu ter socialnih inovacijah.

⁶⁹ Borzaga, Carlo (2020): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Poročilo o državi Italija, str. 70.

člankov.⁷⁰Druge aktivnosti vključujejo organizacijo delavnic, objavljanje znanstvenih raziskav in poročil o socialnem podjetništvu.

2) Evropski raziskovalni inštitut za zadrage in socialna podjetja (Euricse), <https://euricse.eu/it/>

Euricse je raziskovalni inštitut, ki ponuja raziskave, usposabljanje in svetovanje v zvezi z zadružnimi in socialnimi podjetji ter drugimi neprofitnimi organizacijami. Ustanovljena je bila leta 2008 na pobudo Univerze v Trentu ob podpori Trentinske zveze zadrug, Avtonomne pokrajine Trento, Cassa di Risparmio di Trento, Fundacije Rovereto in Mednarodne zadružne zveze.

Poslanstvo Euricse je spodbujanje razvoja znanja in inovativnosti za področje zadrug, socialnih podjetij in drugih neprofitnih organizacij, ki se ukvarjajo s proizvodnjo blaga in storitev. Evropski raziskovalni inštitut za zadrage in socialna podjetja želi poglobiti razumevanje teh vrst organizacij in njihovega vpliva na gospodarski in družbeni razvoj, spodbujati njihovo rast in jih podpirati pri učinkovitejšem delu. Z dejavnostmi, ki so usmerjene v znanstveno skupnost in praktike, in v partnerstvu z njimi, vključno predvsem s teoretičnimi in aplikativnimi raziskavami ter usposabljanjem, obravnavamo vprašanja nacionalnega in mednarodnega interesa za ta sektor ter podpiramo odprtost in sodelovanje.

3) Forum Terzo Settore , Forum tretjega sektorja, <https://www.forumterzosettore.it/>

Nacionalni forum tretjega sektorja ETS je reprezentativna mreža socialnih podjetij v Italiji. Strukturirano je kot neprofitna organizacija in je glavno enotno predstavniško telo italijanskega tretjega sektorja. Uradno je bilo ustanovljeno 19. junija 1997. Po sporočilih Ministrstva za delo in socialno politiko je Forum tretjega sektorja glede na število organizacij članic najbolj reprezentativno združenje organizacij tretjega sektorja v Italiji. Forum predstavlja približno 100 nacionalnih organizacij (od tega jih je 86 vpisanih v nacionalni register tretjega sektorja) in več kot 121.000 teritorialnih organizacij (od tega jih je najmanj približno 43.000 že registriranih v nacionalnem registru tretjega sektorja). Zastopane organizacije delujejo na področjih prostovoljstva, socialnega sodelovanja, mednarodne solidarnosti, etičnih financ, pravične trgovine v naši državi.

Druge ustrezne mreže in predstavniški organi v Italiji so:⁷¹

⁷⁰ Fronzoni , Vasco; Melillo, Luigia (2024): Nacionalno poročilo o socialnem podjetništvu v visokošolskem sektorju v Italiji.

⁷¹ Borzaga , Carlo (2020): Socialna podjetja in njihovi ekosistemi v Evropi. Državno poročilo Italija, str. 59.



Predstavniški organi

- Federsolidrietà , <https://www.federsolidrieta.confcooperative.it/en>
- Legacoopsociali , <https://www.legacoopsociali.it/>

Nacionalni, regionalni in lokalni konzorciji

- Consorzio nazionale Idee in Rete , <https://www.ideeinrete.org/home>
- Consorzio InConcerto , <https://consorzioinconcerto.it/>
- Gruppo Cooperativo Gino Mattarelli-CGM, <https://cgm.coop/>
- Con.Solida , <https://www.consolida.it/>
- Sol.Co consorzio di imprese sociali siciliane, <https://www.solco.coop/>

Mreže, ki izvajajo podjetniške dejavnosti in inkubatorji socialnih podjetij

- Impact Hub, <https://www.impacthub.it/en/>
- Kocka, <https://www.torinosocialimpact.it/en/ecosystem/make-a-cube%C2%B3/>
- SocialFare , <https://socialfare.org/>

8.1.2 Nemčija

Vsaka nemška dežela je avtonomno vzpostavila omrežja, ki podpirajo socialno podjetništvo. Poleg tega obstajajo pomembne mreže socialnega podjetništva na ravni nemške zveze. Nacionalna strategija za socialne inovacije (2023) želi ustvariti enoten okvir za različna omrežja. V nadaljevanju bo poudarek na najpomembnejših omrežjih na ravni zvez.

1) SEND eV (Social Entrepreneurship Netzwerk Deutschland) (<https://www.send-ev.de/>) je zvezna mreža za socialne podjetnike. Združenje povezuje sistem socialnega podjetništva, organizira dogodke, konference, nudi svetovanja in tečaje socialnega podjetništva, vsaki dve leti izda Monitor socialnega podjetništva za Nemčijo in zastopa interese socialnih podjetnikov v Nemčiji. Trenutno ima organizacija 800 članov. Finančno se SEND vzdržuje s prispevki članov, sodelovanjem, projekti in s prispevki socialnih investitorjev.

2) FA-SE (Finančna agencija za socialno podjetništvo) (<https://fa-se.de/en/>) je strokovni svetovalec za iskanje in mobilizacijo kapitala za vplivne podvige za ustvarjanje učinka v velikem obsegu. Je med največjimi finančnimi svetovalci za socialne podjetnike v Evropi in želi prispevati k splošnemu razvoju socialnega ekosistema v Evropi. Deluje z vplivnimi podvigi in široko mrežo vplivnih ustanoviteljev in ponudnikov kapitala – od zasebnih vlagateljev, filantropov, družinskih pisarn in poslovnih angelov do fundacij, VC, etičnih bank, upravljavcev premoženja in javnih financerjev. FA-SE deluje z najsodobnejšimi modeli financiranja, ki so prilagojeni vsakemu posameznemu primeru. Zajemajo celotno paleto instrumentov financiranja vpliva in vključujejo hibridne ali mešane finančne rešitve s katalitičnim kapitalom. Podpirajo vplivne podvige pri zbiranju ustreznega kapitala za povečanje njihovega vpliva. Do sedaj so v sektor usmerili več kot 75 milijonov evrov in pomagali pri izvedbi več kot 85 projektov. Trenutno FA-SE ponuja možnost





sodelovanja v programu razvoja idej za socialna podjetja (<https://fa-se.de/en/social-enterprise-idea-development-program/>). Poleg tega sodeluje z Evropskim skladom za socialne inovacije in vpliv (<https://www.avesco.de/european-social-innovation-and-impact-fund/>), ki vlaga v socialna podjetja iz Nemčije in Evropske unije. To zlasti spodbuja poslovne modele, ki dosegajo pozitiven družbeni učinek, npr. na področju izobraževanja, enakih pravic in enakih možnosti ali gospodarne rabe virov.

3) Social Impact Award (<https://germany.socialimpactaward.net/>) je mreža, ki podpira mlade socialne podjetnike v zgodnji fazi iz 25 držav, vključno z Nemčijo, Slovenijo in Romunijo, pri razvoju in izvajanju inovativnih rešitev za reševanje socialnih in okoljskih izzivov. Program poteka od leta 2009.

Social Impact Award Germany (SIA) je sestrsko podjetje družbe Social Impact Award in se osredotoča na opolnomočenje mladih za razvoj družbeno vplivnih podjetij v Nemčiji. SIA podpira mlade, da postanejo aktivni akterji sprememb, ki gradijo družbene podvige in inovativne rešitve za najbolj pereča vprašanja sveta. Gosti lokalne dogodke in organizira delavnice o socialnem podjetništvu, izvaja inkubacijske programe za pomoč pri potrjevanju in oblikovanju prototipov vpliva in poslovnih modelov ter neguje to globalno skupnost vzdržljivih socialnih podjetnikov, katerih zgodbe ozaveščajo o tem področju in navdihujejo lokalno mladino k ukrepanju.

Vloga SIA je v tem, da mladim omogoči, da svoje talente in strasti pretvorijo v učinkovita prizadevanja, ki obravnavajo pomembne družbene izzive tako lokalno kot globalno. Ker mladim primanjkuje večdimenzionalne podpore, da bi postali aktivni državljani in družbeni inovatorji, SIA ponuja svetovanje in delavnice. Najpomembnejše dimenzije so: predlaganje veljavnih modelov, razvijanje kompetenc, podpora pri iskanju virov, podpora pri razvoju mrež.

8.1.3 Romunija

Nekaj mrež, ki podpirajo socialno podjetništvo v Romuniji, obstaja kot rezultat projektov, izvedenih s sredstvi EU. Razvili so se v procesu od zgoraj navzdol, namesto da bi združili organizacije, ki imajo skupne potrebe. Spodaj je predstavljenih nekaj najbolj reprezentativnih organizacij, ki spodbujajo razvoj socialnega podjetništva.

1) RISE – Romunska mreža podjetij za socialno vključevanje (<https://riseromania.ro/>)

Namen RISE je spodbujati socialno, poklicno in ekonomsko vključevanje ljudi v težavah v Romuniji na trg dela z razvojem socialnih podjetij.

RISE se zavzema za socialno in kohezijsko, ekonomsko in okoljsko politiko, ki marginaliziranim družbenim skupinam zagotavlja dostop do bistvenih pravic do zaposlitve, izobraževanja, stanovanja, vzdrževanja, kulture in dobrega počutja.

Posebni cilji RISE so:



Co-funded by
the European Union

Financira Evropska unija. Izražena stališča in mnenja so le avtorjev in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Niti Evropska unija niti EACEA nista odgovorni zanje.

- Komunikacija, sodelovanje med člani, negovanje in razvijanje partnerstev, izmenjava izkušenj; podpiranje profesionalizacije podjetij za socialno vključevanje ter združevanje in kapitalizacija spretnosti in znanja na področju socialno-poklicnega vključevanja;
- Podporne storitve za dostop do financiranja, razvoj novih dejavnosti in podpora pri promociji izdelkov in storitev, izdelanih v skupnosti, kot tudi pri identifikaciji trgov zanje; oblikovanje nacionalnega imenika struktur ter izdelkov in storitev, ki jih ustvarjajo podjetja za socialno vključevanje;
- Izvajanje ozaveščevalnih in izobraževalnih akcij in aktivnosti na področjih, pomembnih za socialno in poklicno vključevanje izključenih / marginaliziranih / ranljivih oseb skozi socialno ekonomijo;
- Analiza, raziskave, statistika in iskanje socialnih, gospodarskih, podjetniških in pedagoških inovacij.
- Zastopanje na področju javnih politik, posvetovalna vloga v odnosu do lokalnih, nacionalnih in evropskih političnih oblasti ter sinergija z drugimi obstoječimi organizacijami, mrežami, skupinami na nacionalni in mednarodni ravni (svetovanje pri izdelavi nacionalnih zakonodajnih aktov na socialnem področju, izobraževanje, usposabljanje in kvalifikacijsko zaposlovanje, gospodarstvo, pridobivanje davčnih olajšav, izvajanje socialnih klavzul, javna naročila, davčne olajšave, lažji dostop do financiranja iz nacionalnih ali mednarodnih skladov) za sodelovanje v razvoj nacionalnih in evropskih javnih politik za boj proti izključenosti in trajnostni razvoj.

2) FONSS – Nacionalna zveza nevladnih organizacij za socialne storitve (<https://fonss.ro/>)

Nacionalna federacija nevladnih organizacij za socialne storitve je bila ustanovljena leta 2014 in je ustanovljena v severovzhodni regiji Romunije, vendar želi svojo dejavnost razširiti na nacionalno raven. FONSS ima 44 članov, nevladnih organizacij, ki zagotavljajo socialne storitve ranljivim skupinam.

Cilj FONSS je prispevati h krepitvi zmogljivosti nevladnih organizacij Romunije za delovanje na področju socialnih storitev za doseganje naslednjih ciljev:

- Spodbujanje vključevanja nevladnih organizacij Romunije v lokalno, regionalno, nacionalno, evropsko in čezmejno politiko za razvoj socialnih storitev;
- Podpora nevladnim organizacijam Romunije pri učinkovitem prispevanju k trajnostnemu razvoju socialnih storitev v skupnosti;
- Ozaveščanje državljanov o razvoju socialnih storitev v skupnosti kot sredstvu vključevanja in boja proti revščini.

Druge ustrezne organizacije so združenja za vzajemno pomoč upokojujencev (OMENIA) in koalicija socialne ekonomije. Pomembna mednarodna organizacija zunaj EU, ki podpira razvoj socialnih podjetij v Romuniji, je Ashoka.

8.1.4 Slovenija

V Sloveniji kot podporno okolje za socialno podjetništvo deluje relativno veliko organizacij. Vendar je potreba po oblikovanju splošne mreže socialnih podjetij, ki povezuje socialna podjetja z zadrugami ali združenji, še vedno želja. Mreža bi zagotavljala podporno okolje za socialna podjetja, zastopala interese socialnih podjetnikov in nudila možnost mentorskega prenosa znanja med izkušenimi in novimi socialnimi podjetji.⁷² Kljub temu obstaja reprezentativna zveza kmetijskih zadrug s tradicijo iz sedemdesetih let prejšnjega stoletja.⁷³

Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport je v letu 2021 namenilo posebna sredstva za podporo socialnemu podjetništvu, predvsem s semenskim financiranjem, vzpostavitvijo svetovalnih služb in mentorskih shem.

Več organizacij podpira razvoj socialne ekonomije in socialnega podjetništva v Sloveniji na regionalni ravni. Nekaj jih je predstavljenih spodaj.

1) Regionalna razvojna agencija Gorenjske – BSC Kranj (<https://www.bsc-kranj.si/en/>)

Regionalna razvojna agencija Gorenjske – BSC Kranj spodbuja trajnostni regionalni razvoj in ustvarja razvojne priložnosti za lokalne skupnosti. Agencija se že od leta 1995 aktivno ukvarja s podporo podjetništvu in pripravlja različne projekte. Njegovo sodelovanje vključuje zagotavljanje financiranja iz nacionalnih in evropskih razvojnih virov ter omogočanje širitve partnerske mreže na mednarodni in lokalni ravni.

Agencija spodbuja razvoj Gorenjske regije, ki zajema 18 občin: Bled, Bohinj, Cerklje na Gorenjski, Gorenja vas – Poljane, Gorje, Jesenice, Jezersko, Kranj, Kranjska Gora, Naklo, Preddvor, Radovljica, Šenčur, Škofja Loka, Tržič, Železniki, Žiri in Žirovnica.

2) BODI SOC – Krepitev podpornega okolja za socialna podjetja na območju Kohezijske regije Vzhodna Slovenija (<https://www.bodisoc.si/>)

BODI SOC je projekt, ki ga izvaja Razvojna agencija Savinjske regije in sofinancira Republika Slovenija, Ministrstvo za gospodarstvo, turizem in šport Evropski sklad za regionalni razvoj. Projekt je namenjen ustvarjanju podpornega okolja za socialna podjetja na območju Kohezijske

⁷² Mreža Sens (2020): Analiza socialnega podjetništva v Sloveniji, <https://sens-network.com/wp-content/uploads/2020/11/Analysis-of-social-entrepreneurship-in-Slovenia-english-version.pdf>.

⁷³ https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/my-country/slovenia_en#:~:text=Support%20organizations%20or%20net%20deluje%20za%20socialno%20gospodarstvo%3A%201%20Slovenije%207%20PINA%20%E2%80%93%20Kulturno%20prosvetno%20društvo.

regije Vzhodna Slovenija.

Cilji BODI SOC so vzpostavitev učinkovitega in spodbudnega podpornega okolja za socialna podjetja, krepitev znanj in kompetenc socialnih podjetnikov, povečanje možnosti za ustanavljanje novih socialnih podjetij, spodbujanje rasti in promocija obstoječih socialnih podjetij, prispevanje k nastanku socialnih podjetij, nova delovna mesta in vključevanje socialnih podjetij v lokalno okolje. Za doseganje teh ciljev bo BODI SOC izvedel najmanj 42 svetovanj, ca. 90 ur usposabljanja, ca. 24 ur delavnic in zagotoviti nefinančno podporo vsaj 42 socialnim podjetjem.

Ciljne skupine projekta so obstoječa in potencialno nova socialna podjetja, ki so registrirana ali v postopku registracije, v skladu z Zakonom o socialnem podjetništvu in drugi akterji ekosistema za podporo socialni ekonomiji.

3) Združenje CAAP (Združenje CAAP , <http://brazde.org/>)

Združenje CAAP je podporna nevladna organizacija za razvoj socialne ekonomije in novih družbenih praks, s poudarkom na raziskavah, razvoju, zagovorništvu, usposabljanju in svetovanju na področju zadružništva, ki je pri zagonu podprla že več kot 60 socialnih podjetij. -up in razvoj od ustanovitve leta 2011, od tega polovico predstavljajo zadruge. Dolgoročna vizija CAAP je postati organizacijsko in finančno stabilna strokovna, specializirana in mednarodno povezana podporna organizacija za razvoj zadružništva in novih družbenih praks, povezanih z zadružništvom.

Nacionalne, regionalne in lokalne podporne mreže so bistvenega pomena za uspeh socialnih podjetij v štirih partnerskih državah. Kot je bilo pričakovano, v državah z dolgoletno tradicijo socialne države, Italiji in Nemčiji, obstajajo različne vrste podpornih mrež za socialna podjetja: reprezentativne mreže, ki podpirajo socialna podjetja na ravni politike in diseminacije; mreže socialnih podjetij; podpirajo mreže, ki podpirajo razvoj in dejavnosti socialnih podjetij ter zagotavljajo ustrezno izobraževanje, kot so mreže inovacijskih vozlišč; regionalni, lokalni in nacionalni konzorciji, ki zagotavljajo institucionalno podporo socialnim podjetjem in pomagajo ustvariti potrebno infrastrukturo za njihov razvoj. V Sloveniji in Romuniji mreže socialnega podjetništva kljub ugodni politiki in podporni nacionalni zakonodaji ter kljub dodatni podpori s projekti, ki jih financira EU, še niso razširjene in trajnostne. V Sloveniji bi bil priporočljiv razvoj nacionalne mreže socialnega podjetništva. V Romuniji bi bila trajnostna podpora razpoložljivih mrež socialnega podjetništva v veliko pomoč temu sektorju socialne ekonomije.

9 Priporočila za učitelje in študente

Izobraževalci se danes soočajo z izzivom priprave študentov in socialnih podjetnikov na reševanje zapletenih problemov, ki jih povzročajo nenehne krize v trajnosti, politiki in gospodarstvu ter posledične težave na trgu dela. Soočiti se morajo tudi s socialnimi vprašanji, kot so neenakost, degradacija okolja in socialna izključenost.

Narava in namen visokošolskega izobraževanja v socialnem podjetništvu se še naprej razvijata. Za oblikovalce politik v mnogih državah je pozitiven odnos med izobraževanjem in gospodarsko rastjo pogosto vodil do osredotočenosti na visokošolsko izobraževanje, ki služi gospodarskim namenom. Pri tem so včasih spregledani pomembni vidiki, kot so socialno-ekonomske strukture, emancipacijski namen in celo moralna razsežnost izobraževanja, zlasti ko je usmerjeno v "trajnost".

Zato je nujno, da se učitelji in učenci zavedajo teh večplastnih izzivov in ohranjajo harmonično ravnovesje med njimi. Naloga je razviti svet, ki se hitro in učinkovito odziva na družbene izzive, kjer ima vsak posameznik svobodo, zaupanje in družbeno podporo, da se spopade s katerim koli družbenim problemom in spodbudi pomembne spremembe. Da bi to dosegli, moramo učinkovito izobraziti naslednjo generacijo vodij v socialnem podjetništvu.

Glede na vse hitrejše globalne spremembe in naraščanje nerešljivih in nastajajočih družbenih izzivov mora izobraževanje o socialnem podjetništvu pripraviti naslednjo generacijo, da postane kompetentno reševalec problemov. Prav tako je pomembno prepoznati raznolikost izkušenj socialnega podjetništva v partnerskih državah tega konzorcija.

Te razlike vključujejo različne definicije izraza, prisotnost pravnega okvira (zlasti v Italiji in Romuniji) in različne ravni izkušenj (pri čemer sta Nemčija in Italija bolj uveljavljeni na tem področju, medtem ko ostaja novejši koncept v drugih regijah). V Romuniji je na primer socialno podjetništvo pogosto odvisno od financiranja Evropske unije in številne pobude prenehajo, ko se financiranje konča. Kljub tem razlikam so izobraževalci še vedno ključni za uspeh prizadevanj socialnega podjetništva.

Kot je zapisal Victor Hugo: "*Ni slabih rastlin ali slabih ljudi. Obstajajo samo slabi kultivatorji* « (Les Misérables). *Na enak način bi si morale izobraževalne izkušnje prizadevati, da bi postale transformativne in spremenile svet.*

Tradicionalni izobraževalni modeli socialnih podjetnikov in študentov pogosto ne opremijo s spretnostmi in miselnostjo, potrebnimi za ustvarjanje trajnostnih in učinkovitih sprememb v njihovih skupnostih. Zato je ključnega pomena, da učitelji, ki vključujejo socialno podjetništvo v svoje poučevanje, študentom zagotovijo orodja, s katerimi postanejo proaktivni, družbeno odgovorni državljani. Študente morajo usmerjati pri spodbujanju podjetniških pristopov, ki ustvarjajo družbeno vrednost in spodbujajo trajnostni razvoj.



Izobraževalci morajo tudi raziskati, kako lahko socialno podjetništvo pritegne in navdihne študente, jim da občutek namena in zmožnosti, da naredijo otipljivo spremembo v svetu. Študenti morajo biti vključeni v različne dejavnosti, vključno s predavanji, študijami primerov in praktičnimi delavnicami. Ti bi morali zajemati teme, kot so koraki za izgradnjo socialnega podjetja, značilnosti uspešnih socialnih podjetnikov in pravne strukture, ki jih lahko uporabljajo.

Tako študenti kot učitelji se morajo spoprijeti z izzivi povečevanja družbenega vpliva in vloge socialnih podjetij pri doseganju ciljev trajnostnega razvoja Združenih narodov (SDG) v skladu z Agendo 2030. Izobraževalci morajo razviti globoko razumevanje, kako poučevati in podpirati ustvarjanje in trajnost socialnih podjetij, ki imajo pomemben vpliv. Opremljeni morajo biti z veščinami za spopadanje z izzivi socialnega podjetništva in uporabo teh kompetenc v svojih izobraževalnih okoljih ter spodbujanje generacije družbeno ozaveščenih voditeljev in inovatorjev.

V tem kontekstu pomena izobraževalcev podjetništva, njihovega usposabljanja in poklicnega razvoja ni mogoče preceniti. Neučinkoviti učitelji dajejo slabe rezultate. Nobeno digitalno orodje, skript ali zasnova tečaja ne more nadomestiti usposobljenega, motiviranega in kompetentnega učitelja podjetništva, ki navdihuje svoje učence, da na podjetništvo gledajo kot na uspešno kariero in razvijajo veščine, potrebne za reševanje današnjih velikih izzivov.

Zato bi morali biti učitelji in praktiki podjetništva tudi sami podjetni.

To ne pomeni, da morajo ustanoviti podjetje, ampak morajo sprejeti podjetniško miselnost, pri čemer vidijo izzive podjetniškega izobraževanja kot priložnosti za razvoj, izvajanje in preizkušanje inovativnih učnih metod. Vendar pa si vsaka nova ideja ne zasluži pohvale samo zato, ker je nova in modna. Dober učitelj podjetništva mora skrbno upoštevati svoje cilje, potrebe ciljne publike in svojo osebno rast. To pogosto zahteva preseganje tradicionalnih učnih metod in večjo osredotočenost na omogočanje učnih procesov. Za ovrednotenje in izboljšanje učnih pristopov, orodij in metod je potrebna tudi prava vrsta raziskav, ki zagotavljajo živahno in uspešno podjetniško izobraževanje.



10 Priporočila za svetovalce in oblikovalce politik

Raziskave socialnega podjetništva preučujejo različne predloge politik za povečanje njegovega vpliva v Evropi in po svetu, pri čemer avtorji in deležniki v različnih socialnih organizacijah izražajo svoja mnenja, ne le za države, vključene v to študijo, ampak tudi na ravni držav. EU. Cilj teh predlogov je obravnavanje edinstvenih socialno-ekonomskih in političnih izzivov in priložnosti v vsaki državi ter spodbujanje okolja, ki je ugodno za družbene inovacije in trajnostni razvoj. Spodaj predstavljamo nekaj političnih priporočil, ki so bila oblikovana z raziskavo.

10.1.1 Nemčija

Vključevanje v gospodarske okvire: v Nemčiji socialno podjetništvo vse bolj obravnavajo kot del širšega gospodarskega okvira. Politike bi morale podpirati to integracijo s priznavanjem socialnih podjetij kot ključnih akterjev v gospodarski in družbeni preobrazbi. To vključuje ustvarjanje podpornih okolij, ki spodbujajo inovativnost in trajnost v sektorju.⁷⁴

Različni politični pristopi: Nemške oblikovalce politik se spodbuja k sprejetju različnih pristopov, ki odražajo večplastno naravo socialnega podjetništva. To vključuje obravnavo ekoloških, družbenih in gospodarskih razsežnosti, kar zagotavlja, da lahko socialna podjetja prispevajo k širokemu naboru družbenih in okoljskih ciljev.⁷⁵

Ti predlogi poudarjajo potencial socialnega podjetništva za spodbujanje gospodarskih in družbenih sprememb. Raznolikost kulturnih, gospodarskih in političnih kontekstov v teh državah zahteva prilagojene politične pristope. Poleg tega integracija socialnega podjetništva v obstoječe gospodarske strukture zahteva skrbno presojo in načrtovanje na politično-strateški ravni, da bi se izognili konfliktom, tako pravne kot ekonomske narave, s tradicionalno ekonomsko logiko in sistemi socialnega varstva. Zato so stalne raziskave in dialog med zainteresiranimi stranmi bistveni za oblikovanje in izvajanje učinkovitih politik.

10.1.2 Italija

Reforma tretjega sektorja: Italija je v svojem tretjem sektorju izvedla pomembne reforme, ki vplivajo na socialno podjetništvo. Te reforme so namenjene spodbujanju inovacij, prilagajanja tehnologije in zaposljivosti v sektorju. Oblikovalci politik se spodbujajo, da nadgradijo te reforme z

⁷⁴ Terziev , V. (2019). Socialno podjetništvo v Bolgariji in Evropi. IJASOS- International E-journal of Advances in Social Sciences, doi : 10.18769/IJASOS.592030

⁷⁵ Milotaj , N. (2023). Politika EU o socialnih inovacijah. doi : 10.4337/9781800373358.ch68

oblikovanjem politik, ki dodatno podpirajo rast in trajnost socialnih podjetij.⁷⁶

Kulturni vidiki: italijansko krajino socialnega podjetništva oblikujejo kulturni dejavniki. Politike bi morale biti oblikovane tako, da bi upoštevale te kulturne vplive in zagotovile, da lahko socialna podjetja učinkovito obravnavajo lokalne izzive in priložnosti.⁷⁷

10.1.3 Romunija

Kulturni vpliv in razvoj politike: V Romuniji na razvoj socialnega podjetništva vplivajo kulturne razsežnosti, ki vplivajo na prevladujoče modele socialnih podjetij. Politike bi morale upoštevati te kulturne dejavnike za učinkovito spodbujanje socialnega podjetništva. To vključuje ustvarjanje enotne vizije, ki je usklajena z družbeno-ekonomskim kontekstom Romunije, kar bi lahko povečalo učinkovitost socialnih podjetij pri obravnavanju lokalnih potreb.⁷⁸

Podporni predpisi: Romunija je del skupine držav EU s podpornimi predpisi za socialno podjetništvo. Ti predpisi so ključni za spodbujanje inovativnosti in trajnosti v sektorju. Oblikovalci politik se spodbujajo, naj še naprej razvijajo pravne in davčne okvire, ki podpirajo socialna podjetja in zagotavljajo, da pozitivno prispevajo h gospodarski in družbeni blaginji.⁷⁹

10.1.4 Slovenija

Krepitev ekosistema politike: Priporočila politike Slovenije se osredotočajo na krepitev obstoječega ekosistema za socialno podjetništvo. To vključuje izboljšanje dostopa do financiranja, krepitev pravnih okvirov in olajšanje dostopa do trga za socialna podjetja. Poleg tega obstaja potreba po boljšem merjenju družbenega učinka in poročanju, da bi zagotovili odgovornost in preglednost v sektorju.⁸⁰

Trajnostni razvoj: Slovenske politike bi morale poudarjati trajnostni razvoj, zlasti pri prehodu iz socialističnega v tržno usmerjeno gospodarstvo. To vključuje podpiranje pobud, ki obravnavajo

⁷⁶OECD (2022), "Predgovor", v Designing Legal Frameworks for Social Enterprises: Practical Guidance for Policy Makers, OECD Publishing, Pariz, <https://doi.org/10.1787/529df43b-en>.

⁷⁷ Lukopulos . A., Taylor, M., Sotiropoulou, A., Hvalič Eržetič , B., Mikolič, S., Potočnik, I., Manti, A. (2022). Izboljšanje izobraževanja o socialnem podjetništvu z inovativnimi pedagogikami usposabljanja po vsej Evropi. Irish Journal of Management, doi : 10.2478/ijm-2023-0002

⁷⁸ Lukopulos . A., Taylor, M., Sotiropoulou, A., Hvalič Eržetič , B., Mikolič, S., Potočnik, I., Manti, A. (2022). Izboljšanje izobraževanja o socialnem podjetništvu z inovativnimi pedagogikami usposabljanja po vsej Evropi. Irish Journal of Management, doi : 10.2478/ijm-2023-0002

⁷⁹Liptrap, J. (2021). Podjetje socialnega podjetja v organizacijskem pravu EU. doi : 10.1017/CEL.2021.1.

⁸⁰Martinov, R. (2024). Politike in izzivi socialnega podjetništva držav EU. Public Policy.Bg , 10(3). <https://doi.org/10.58894/EJPP.2019.3.326> (izvirno delo objavljeno 6. novembra 2019)

socialno zaščito in ekološke izzive, s čimer se spodbuja bolj vključujoča in trajnostna socialna ekonomija.⁸¹

Ti predlogi poudarjajo potencial socialnega podjetništva za spodbujanje gospodarskih in družbenih sprememb. Raznolikost kulturnih, gospodarskih in političnih kontekstov v teh državah zahteva prilagojene politične pristope. Poleg tega integracija socialnega podjetništva v obstoječe gospodarske strukture zahteva skrbno presojo in načrtovanje na politično-strateški ravni, da bi se izognili konfliktom, tako pravne kot ekonomske narave, s tradicionalno ekonomsko logiko in sistemi socialnega varstva. Zato so stalne raziskave in dialog med zainteresiranimi stranmi bistveni za oblikovanje in izvajanje učinkovitih politik.

10.1.5 Evropska unija

Socialno podjetništvo se je pokazalo kot pomemben poudarek v političnem okviru EU, katerega cilj je obravnavanje družbenih izzivov, kot so revščina, socialna izključenost in brezposelnost. EU je prepoznala potencial socialnih podjetij, da prispevajo k regionalni koheziji in trajnostni rasti. Posledično je bilo oblikovalcem politik podanih več predlogov za okrepitev podpore in razvoja socialnega podjetništva na ravni EU. Ti predlogi zajemajo pravne okvire, finančno podporo, čezmejno sodelovanje in izobraževalne pobude.

Pravni in regulativni okviri

EU je poudarila potrebo po razvoju posebnih pravnih okvirov za podporo socialnim podjetjem. Ukrep OECD, ki ga financira EU, zagotavlja smernice za oblikovanje teh okvirov, pri čemer se osredotoča na ocenjevanje ustreznosti novih ali posodobljenih pravnih struktur, analizo kritičnih dejavnikov in zagotavljanje vključevanja zainteresiranih strani v njihov razvoj in vrednotenje.⁸²

Pomemben predlog vključuje resolucijo Evropskega parlamenta iz leta 2018, ki predlaga direktivo za olajšanje čezmejnih dejavnosti socialnih podjetij. Čeprav je Evropska komisija sprva sprejela skepticizem, obstaja možnost za ponovno oceno in končni uspeh, ki poudarja pomen zakonodajnega usklajevanja v državah članicah.⁸³

Finančna podpora in gospodarski vpliv

Finančna podpora je ključnega pomena za rast socialnih podjetij. Politike EU zagovarjajo različne vire financiranja, vključno z javnimi sredstvi, posojili, lastniškim kapitalom in hibridnimi modeli

⁸¹Liptrap, J. (2021). Podjetje socialnega podjetja v organizacijskem pravu EU. doi : 10.1017/CEL.2021.1.

⁸²Cagarman, K., Kratzer, J., Osbelt, K. (2020). Socialno podjetništvo: seciranje fenomena skozi nemško lečo. Trajnost, doi : 10.3390/SU12187764

⁸³D'Alessio, A., Zbucnea, A., Scaletti, A. (2024). Vpliv kulturnih dimenzij na modele socialnih podjetij: primerjalna študija med Italijo in Romunijo. Civil Szemle, doi : 10.62560/csz.2024.02.13

financiranja, da se zagotovi finančna vzdržnost socialnih podjetij.⁸⁴

Raziskave kažejo, da podporni predpisi v državah EU pozitivno vplivajo na socialno podjetništvo ter prispevajo k trajnosti in inovativnosti. To poudarja pomen ustreznega pravnega in davčnega okvira za spodbujanje socialnega podjetništva.⁸⁵

10.1.6 Čezmejno sodelovanje

Socialno podjetništvo velja za orodje za krepitev čezmejnega sodelovanja, zlasti v obmejnih regijah EU. Programi Evropske komisije za teritorialno sodelovanje so namenjeni spodbujanju dopolnjevanja med institucionalnimi in podjetniškimi procesi za odpravo regionalnih razlik in spodbujanje socialne kohezije.⁸⁶

10.1.7 Pobude za izobraževanje in usposabljanje

Odpravljanje vrzeli v spretnostih in potrebah po usposabljanju je bistveno za razvoj socialnih podjetij. Projekt EU SocialB se osredotoča na krepitev izobraževanja o socialnem podjetništvu z inovativnimi pedagogikami usposabljanja, ki se osredotočajo na izzive upravljanja, trajnosti in rasti v državah, kot so Italija, Irska, Grčija in Slovenija.⁸⁷

10.1.8 Širše perspektive in izzivi

Medtem ko je EU naredila velik napredek pri spodbujanju socialnega podjetništva, ostajajo izzivi. Pomanjkanje pravno zavezujoče definicije socialnih podjetij na ravni EU otežuje enotno uporabo politik v državah članicah.⁸⁸ Poleg tega pretirano poudarjanje družbene uporabnosti namesto transformativnih družbenih sprememb predstavlja oviro za učinkovitejše politike EU na področju socialnih inovacij.⁸⁹ Obravnavanje teh izzivov zahteva celovito strategijo, ki vključuje razvoj novih

⁸⁴Kenel, P. (2024). Socialno podjetništvo v Nemčiji. Izdaja Politik, doi : 10.14361/9783839473153

⁸⁵Fernández- Guadaño , J., Montes Diez, R. (2023). Vpliv socialnega podjetništva v desetih državah EU s podpornimi predpisi. Journal of The Knowledge Economy, doi : 10.1007/s13132-023-01513-4

⁸⁶Rihter, L., Zidar , R. (2018). Socialno podjetništvo v Sloveniji: priložnost za trajnostni razvoj?. Revija Za Socialno Politiko , doi : 10.3935/RSP.V25I3.1492

⁸⁷Schneiders, K. (2017). Socialno podjetništvo kot neues Leitbild der Sozialpolitik. doi : 10.1007/978-3-658-15982-5_20

⁸⁸OECD (2022), »Spodbujanje socialnega podjetništva in razvoja socialnih podjetij v Sloveniji: Poglobljen pregled politike«, OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Papers, št. 2022/02, OECD Publishing, Pariz, <https://doi.org/10.1787/8ea2b761-en>.

⁸⁹de Boer, S. (2024). (8) Oblikovanje vključujoče politike v ekosistemih socialnega podjetništva: vloga lokalnih političnih okvirov pri gojenju vključujočega socialnega podjetništva. Mednarodne študije v podjetništvu, doi :

modelov financiranja, krepitev socialnega naročanja in boljšo organizacijo podatkov za povečanje učinkovitosti politike.

Predlogi EU za socialno podjetništvo se osredotočajo na ustvarjanje podpornega pravnega in finančnega okolja, spodbujanje čezmejnega sodelovanja in krepitev izobraževalnih pobud. Cilj teh prizadevanj je izkoristiti potencial socialnih podjetij za spodbujanje družbenih in gospodarskih sprememb v regiji. Vendar bosta premagovanje obstoječih izzivov in izboljšanje političnih okvirov ključnega pomena za uresničitev celotnega učinka socialnega podjetništva v EU.

S strogo pravnega vidika bi oblikovanje posebne zakonodaje Unije o socialnem podjetništvu pomagalo ustvariti okvirno obliko, ki bi določala minimalne standarde v zvezi s socialnimi podjetji po vsej EU. To bi zelo pripomoglo tudi k poenotenju pravne terminologije, kot je definicija socialnega podjetja. Ti ukrepi bi socialnim podjetjem omogočili delovanje v kateri koli državi članici, ne da bi morali izpolnjevati vse nacionalne zahteve.

Evropski parlament je predlagal direktivo za olajšanje čezmejnih dejavnosti socialnih podjetij, pri čemer je poudaril potrebo po usklajenem pravnem okviru za podporo vključevanju socialne ekonomije v širši trg EU. Ta predlog, čeprav je bil sprva sprejet s skepso, nakazuje, da se med državami članicami morda oblikuje soglasje o podpori takšnih pobud v prihodnosti.⁹⁰

Raznolikost zakonodajnih pristopov v državah EU, pri čemer nekatere države prilagajajo obstoječe pravne oblike, druge pa ustvarjajo nove, poudarja potrebo po enotnejšem pravnem okviru za celotno EU. To bi pripomoglo k racionalizaciji poslovanja socialnih podjetij in zmanjšalo kompleksnost, ki izhaja iz različnih nacionalnih predpisov.⁹¹

EU je bila pozvana, naj razvije celovito strategijo o socialnih inovacijah, ki vključuje nove modele financiranja in krepitev socialnega naročanja. Ta strategija bi obravnavala sedanje ovire, kot je pomanjkanje teoretičnih okvirov in pretiran poudarek na družbeni koristnosti, z osredotočanjem na transformativne družbene spremembe.⁹²

Socialno podjetništvo velja za ključno gonilo inovacij in trajnosti, empirični dokazi pa kažejo njegov pozitiven vpliv na gospodarske in družbene dejavnike. Politike, ki spodbujajo ustrezen pravni in fiskalni okvir, so bistvene za izkoriščanje teh prednosti in spodbujanje nadaljnjih inovacij

10.1007/978-3-031-50164-7_7

⁹⁰Liptrap, J. (2021). Podjetje socialnega podjetja v organizacijskem pravu EU. doi : 10.1017/CEL.2021.1. Terziev, V. (2019). Socialno podjetništvo v Bolgariji in Evropi. IJASOS- International E-journal of Advances in Social Sciences, doi : 10.18769/IJASOS.592030

⁹¹Bohinc, R. (2019). Socialna podjetja in regulacija EU. Mednarodna revija za znanstveno raziskovanje in upravljanje, doi : 10.18535/IJSRM/V7I4.LLA01

⁹²Milotaj, N. (2023). Politika EU o socialnih inovacijah. doi : 10.4337/9781800373358.ch68



v sektorju.⁹³

Oblikovalci politik se spodbujajo, da podprejo pobude za usposabljanje, ki socialne podjetnike opremijo s potrebnimi veščinami za povečanje njihovega učinka in s tem prispevajo k ustvarjanju delovnih mest in gospodarski rasti.⁹⁴

Čeprav ti predlogi poudarjajo zavezanost EU k spodbujanju socialnega podjetništva, ostajajo izzivi. Potreba po bolj kohezivni strategiji na ravni EU, ki bo usklajena z različnimi potrebami socialnih podjetij, je ključnega pomena za povečanje njihovega učinka. Obravnavanje teh izzivov bo zahtevalo stalno sodelovanje med institucijami EU, državami članicami in samimi socialnimi podjetji.

⁹³Fernández- Guadaño , J., Montes Diez, R. (2023). Vpliv socialnega podjetništva v desetih državah EU s podpornimi predpisi. *Journal of The Knowledge Economy*, doi : 10.1007/s13132-023-01513-4

⁹⁴Martinov, R. (2024). Politike in izzivi socialnega podjetništva držav EU. *Public Policy.Bg* , 10(3). <https://doi.org/10.58894/EJPP.2019.3.326> (izvirno delo objavljeno 6. novembra 2019)



11 Povzetek

Pričujoče poročilo ponuja primerjalno analizo socialnega podjetništva v Italiji, Nemčiji, Romuniji in Sloveniji, štirih partnerskih državah, ki izvajajo projekt DigiFUNCollab . Hkrati se za referenčno točko opira na politike Evropske unije v zvezi s tem. Poročilo je strukturirano v desetih poglavjih in vsebuje tudi seznam uporabnih virov za obravnavane teme.

Uvod je vabilo k branju. Ponuja pregled glavnih obravnavanih vprašanj in poudarja ključne ugotovitve. Predstavlja nastajajoče trende in izzive v socialnem podjetništvu v štirih analiziranih državah ter predlaga ključna priporočila za izboljšanje ekosistemov socialnega podjetništva.

Poglavje 2 primerja definicije socialnega podjetništva v štirih državah projekta. V vsaki državi so se opredelitve koncepta pojavile v povezavi z lokalno zgodovino socialnih združenj in Pobudo socialnega podjetništva Evropske unije (2011). Čeprav ni enotne definicije socialnega podjetništva, je mogoče na splošno opaziti razliko med pravnim in operativnim vidikom socialnih podjetij. Vendar se večina razpoložljivih definicij opira na okvir socialnega podjetništva, ki ga je skoval Zakon o socialnem podjetništvu Evropske komisije (2011). Zadevni zakon je uvedel operativni koncept socialnih podjetij, ki se nanaša na tri ključne razsežnosti: vodenje komercialnih dejavnosti (podjetniška/ekonomska razsežnost), doseganje skupnega družbenega dobrega (socialna razsežnost) in upravljavsko strukturo, ki odraža njihovo poslanstvo (vključno upravljanje-lastništvo). dimenzija).

Poglavje 3 natančno obravnava ekosisteme socialnega podjetništva v štirih sodelujočih državah z vidika njegovega pravnega in političnega priznanja. Z izjemo Italije so projektne države vzpostavile nacionalne politične okvire za podporo socialnim podjetjem. Vendar pa je Italija prva država, ki je leta 1991 sprejela pravni okvir za socialno podjetništvo. Nemčija nima zakonodaje, ki bi bila neposredno usmerjena v socialna podjetja, vendar so te vrste organizacij zajete v zakonih za druge socialne organizacije, ki so del socialne ekonomije. Romunija in Slovenija sta svoji zakonodaji o socialni ekonomiji razvili na podlagi EU Social Business Act (2011). Kljub temu je zakonodaja v obeh državah ožja od raznolikosti oblik socialnih podjetij. V Sloveniji je veliko de facto podjetij, ki kot taka niso registrirana. Romunska zakonodaja se osredotoča predvsem na WISE (podjetja za socialno vključevanje in socialna podjetja za vključevanje v delo) in ponuja omejeno perspektivo za razvoj socialnih podjetij. Kljub temu lahko z ustreznim izobraževanjem in večjo javno sprejemljivostjo ekosistemi socialnega podjetništva postanejo bolj trajnostni.

V 4. poglavju so predstavljene izbrane najboljše prakse na področju socialnega podjetništva v štirih projektih državah, ki lahko navdihnejo druge in se prenesejo v druge dele Evropske unije. Iz vsake partnerske države sta predstavljeni dve dobri praksi. Poudarek je na organizacijah , ki izpolnjujejo pogoje za delujoča socialna podjetja, ne glede na njihovo pravno obliko.

Poglavje 5 ponuja pregled izobraževanja o socialnem podjetništvu v štirih sodelujočih državah. Na

splošno je stanje obetavno in pojavila se je široka paleta ponudb usposabljanja, kljub pomanjkanju usklajenih ukrepov, kot so vsenacionalne izobraževalne strategije ali vključevanje razsežnosti socialnega podjetništva v podjetniško izobraževanje na splošno. Usposabljanje in izobraževanje za socialno podjetništvo je bolj pestro v Italiji in Nemčiji, državah z daljšo tradicijo socialne države. V Sloveniji in Romuniji so ponudbe usposabljanja za socialno podjetništvo precej razpršene in še vedno v veliki meri odvisne od projektov, ki jih financira EU. Vendar pa univerze in drugi ponudniki usposabljanja ponujajo tečaje in celo študijske programe na to temo.

V naslednjem 6. poglavju je predlagana vrsta kompetenc, ki jih potrebujejo socialni podjetniki. Kot vir navdiha jemlje knjižico EntreComp o podjetniških kompetencah. Kompetence so bile razvrščene v tri kategorije, glede na specifične razlike med splošnim podjetništvom in socialnim podjetništvom ter ob upoštevanju potrebnih osebnih kompetenc: 1) Splošne podjetniške kompetence; 2) Kompetence socialnega podjetništva; 3) Osebnostne kompetence.

Poglavje 7 obravnava trende, priložnosti in izzive v socialnem podjetništvu v štirih državah in primerja njihove posamezne ekosisteme. Skupna prednost štirih držav je njihov cilj, da ostanejo usklajeni z ustreznimi politikami, tudi če so njihovi sektorji socialnega podjetništva različni. Ena glavnih slabosti v štirih državah na področju socialnega podjetništva je povezana s trajnostjo in relativno omejeno življenjsko dobo socialnih podjetij, ki znaša 5–8 let. Poleg tega je glavna skupna grožnja v štirih državah boj s finančnimi težavami in pomanjkanje ustrezne finančne podpore. Kljub temu je pomembna priložnost podpora EU za nadaljnji razvoj sektorja socialnega podjetništva v vseh štirih državah.

V 8. poglavju so predstavljene najpomembnejše mreže socialnega podjetništva in podporni mehanizmi v Italiji, Nemčiji, Sloveniji in Romuniji. Kot smo že omenili, imata državi z močnejšimi zgodovinskimi koreninami v socialnem sistemu, Italija in Nemčija, široko paleto mrež, ki podpirajo socialno podjetništvo. V Romuniji in Sloveniji je le nekaj ustreznih mrež, razvitih s precejšnjo podporo prek sredstev EU in smernic, ki potrebujejo dodatno podporo, da postanejo bolj trajnostne. Nacionalne, regionalne in lokalne podporne mreže so bistvenega pomena za uspeh socialnih podjetij v štirih partnerskih državah in OECD priporoča njihovo krepitev in razširitev.

Poglavje 9 vsebuje ključna priporočila za učitelje in študente socialnega podjetništva. Tradicionalni izobraževalni modeli socialnih podjetnikov in študentov pogosto ne opremijo s spretnostmi in miselnostjo, potrebnimi za ustvarjanje trajnostnih in učinkovitih sprememb v njihovih skupnostih. Zato je za učitelje socialnega podjetništva ključnega pomena, da študentom ponudijo orodja, s katerimi postanejo proaktivni, družbeno odgovorni državljani.

Poglavje 10 ponuja bistvena priporočila za svetovalce in oblikovalce politik. Njihov cilj je obravnavati edinstvene socialno-ekonomske in politične izzive in priložnosti v vsaki državi ter spodbujati okolje, naklonjeno družbenim inovacijam in trajnostnemu razvoju. Socialno podjetništvo se zdi ključno gonilo inovativnosti in trajnosti, empirični dokazi pa kažejo njegov pozitiven vpliv na gospodarske in družbene dejavnike. Kljub razlikam med sodelujočimi državami je potreba po bolj



Erasmus +, KA220-HED - Partnerstva sodelovanja v visokem šolstvu

DigiFUNCollab - Razvoj digitalnih tečajev za samostojno učenje v socialnem podjetništvu za prihodnost sodelovanja med univerzo in skupnostjo

Številka projekta: 2023-1-IT02-KA220-HED-00015873

kohezivni strategiji socialnega podjetništva na ravni EU ključnega pomena za povečanje učinka socialnih podjetij.



**Co-funded by
the European Union**

Financira Evropska unija. Izražena stališča in mnenja so le avtorjev in ne odražajo nujno stališč Evropske unije ali Evropske izvajalske agencije za izobraževanje in kulturo (EACEA). Niti Evropska unija niti EACEA nista odgovorni zanje.

12 Viri

Baier, W., & Gruber, B. (2021). *Demografischer Wandel und betriebliches Übergangsmanagement: Arbeitsfähigkeit erhalten, Wissen sichern*.

Bassi, A. (2018). Social innovation and social entrepreneurship in early childhood education and care: Lessons from three case studies of innovative services in Emilia-Romagna, Italy. *Journal of Entrepreneurial and Organizational Diversity*, 7(2), 1-18.

Borzaga, C. (2020). Social enterprises and their ecosystems in Europe. *Country report Italy*. <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=16380&langId=en>

Borzaga, C., & Galera, G. (2020). Social Enterprises and their Ecosystems in Europe. *Comparative Synthesis Report*. <https://www.european-microfinance.org/sites/default/files/document/file/Social%20enterprises%20and%20their%20ecosystems%20in%20Europe.%20Comparative%20synthesis%20report.pdf><https://www.european-microfinance.org/sites/default/files/document/file/Social%20enterprises%20and%20their%20ecosystems%20in%20Europe.%20Comparative%20synthesis%20report.pdf>

Bradač Hojnik, B., & Associate professor, Faculty of Economics and Business, University of Maribor, (2020). Overview of social entrepreneurship development in Slovenia. *Transylvanian Review of Administrative Sciences*, 60 E, 5–21. <https://doi.org/10.24193/tras.60e.1>

Buzdugan, A., A. Krauss, (2024), National Report on social entrepreneurship in the higher education sector in Germany.

Cagarman, K., Kratzer, J., & Osbelt, K. (2020). Social entrepreneurship: Dissection of a phenomenon through a German lens. *Sustainability*, 12(18), 7764. <https://doi.org/10.3390/su12187764>

Costales, E., & Zeyen, A. (2022). *Social entrepreneurship and grand challenges: Navigating layers of disruption from COVID-19 and beyond* (1. Aufl.). Springer International Publishing.

Cox, E., Bachkirova, T., & Clutterbuck, D. A. (Hrsg.). (2009). *The complete handbook of coaching*. SAGE Publications.

Crișan, C. M., Dabija, D.-C., & Dinu, V. (2015). Social entrepreneurship in Romania: Significance and models. *Montenegrin Journal of Economics*, 11(2), 65–77. <https://doi.org/10.14254/1800-5845.2015/11-2/4>

D'Alessio, A., Zbucea, A., & Scaletti, A. (2024). The influence of cultural dimensions on social enterprise models: a comparative study between Italy and Romania. *Civil szemle*, 21(2), 181–194.



<https://doi.org/10.62560/csz.2024.02.13>

de Boer, S. (2024). Inclusive policy-making in social entrepreneurial ecosystems: The role of local policy frameworks in cultivating inclusive social entrepreneurship. In *International Studies in Entrepreneurship* (S. 93–113). Springer International Publishing. doi: 10.1007/978-3-031-50164-7_7

Draghici, A., Caius Luminosu et al. (2024). National Report on Social Entrepreneurship.

Dragusin, M., Welsh, D. H. B., Grosu, R. M., Iosif, A. E., & Zgura, I. D. (2015). Social entrepreneurship - innovative solutions' provider to the challenges of an ageing population: The case of Romanian retirees. *Amfiteatru Economic Journal*, 17(Special No. 9), 1183-1197.

Federal Ministry for Economic Affairs and Climate Protection, & Federal Ministry of Education and Research. (2023). *Nationale Strategie für Soziale Innovationen und Gemeinwohlorientierte Unternehmen*. <https://www.bmbf.de>

Fernández-Guadaño, J., & Diez, R. M. (2023). Social entrepreneurship impact in ten EU countries with supportive regulations. *Journal of the Knowledge Economy*. <https://doi.org/10.1007/s13132-023-01513-4>

Foster, M. K. (Springer 2021). *The Emergence of Entrepreneurship Education*.

Fronzoni, Vasco, & Melillo, L. (2024). National Report on Social Entrepreneurship in the Higher Education Sector in Italy. *National Report on Social Entrepreneurship in the Higher Education Sector in Italy*.

Göller Von Ravensburg, N. G. (2018). Social enterprises and their ecosystems in Europe. *Country report Germany*. <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20563&langId=en>

Hein, R. (2021). *Typisch Social Entrepreneurship: Arbeitsgestaltung und Wirkung von Arbeit bei Sozialunternehmer*innen in Deutschland (1. Aufl.)*. Springer.

Hougaz, L. (2020). *Entrepreneurs Creating Educational Innovation*. Springer.

https://social-economy-gateway.ec.europa.eu/my-country/italy_en. (1996). *Lancet*.
[https://doi.org/10.1016/S0140-6736\(96\)05024-6](https://doi.org/10.1016/S0140-6736(96)05024-6)

Impresa sociale 4.0 - Osservatorio ISNET sull'impresa sociale in Italia. (2019). Travers.

Joern, H., Block, J., Halberstadt, N., Högsdal, A., & Kuckertz, H. (2023). *Progress in Entrepreneurship Education and Training*. Springer.



- Kenel, P. (2024). *Social entrepreneurship in Germany: An analysis of the media discourse from 1999 to 2021*. transcript Verlag. doi: 10.14361/9783839473153
- Kiefl, S., Scharpe, K., Wunsch, M., & Hoffmann, P. (2022). *Deutscher Social Entrepreneurship Monitor 2021/2022*. Social Entrepreneurship Netzwerk Deutschland e.V. <https://www.bertelsmann-stiftung.de/en/publications/publication/did/4-deutscher-social-entrepreneurship-monitor-20212022-all>
- Lambriu, M. C. (2019). Social enterprises and their ecosystems in Europe. *Country report Romania, 18*. <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=20959&langId=en>
- Li Langergaard, L., Dupret, K., & Eschweiler, J. (2023). *Learning about Social Entrepreneurship and Management in Times of Social Transformation*. Springer.
- Liptrap, J. S. (2021). A social enterprise company in EU organisational law? *Cambridge Yearbook of European Legal Studies*, 23, 193–227. <https://doi.org/10.1017/cel.2021.1>
- Loukopoulos, A., Taylor, M., Sotiropoulou, A., Erzetec, B. H., Mikolič, S., Slavič, I. P., & Manti, A. (2022). Social entrepreneurship education enhancement through innovative training pedagogies across Europe. *The Irish Journal of Management*, 41(2), 135–154. <https://doi.org/10.2478/ijm-2023-0002>
- Majumdar, S., & Meethal Reji, E. (2020). Edakkandi Meethal Reji, Methodological Issues in Social Entrepreneurship Knowledge and Practice. *Methodological Issues in Social Entrepreneurship Knowledge and Practice*.
- Manimala, M. J. (2017). *Entrepreneurship Education: Innovations and Best Practices*. Springer.
- Martinov, R. (2024). *Policies and Challenges for Social Entrepreneurship of EU Countries*. <https://doi.org/10.58894/EJPP.2019.3.326>
- Marzano, G., & Grewinski, M. (2017). *Social innovation in Italy and Latvia*. *International Journal of Global Business Management & Research*, 6(2), 21-35.
- Mauksch, S., Engelke, H., Darkow, I.-L., & Gracht, H. (2011). Soziale Vision oder rentables Geschäftsmodell? In *Social Business in*.
- Mercator Forscherverbund. (2012). *Innovatives Soziales Handeln - Social Entrepreneurship: Handlungsempfehlungen für Politik, Wissenschaft, Wirtschaft und Sozialunternehmer*. Stiftung Mercator.
- Msc, R. (Hrsg.). (o. J.). *BEST PRACTICES OF SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN ROMANIA ~ MSc Andra Modreanu*.





Neck, H., & Greene, P. (2011). Entrepreneurship education: Known worlds and new frontiers. *Journal of Small Business Management*.

Nina Tomaževič & Aleksander Aristo, (2018). Social Entrepreneurship of Slovenia. https://zavod14.si/wp-content/uploads/2018/10/Social-Entrepreneurship_Case-of-Slovenia.pdf

Nora, M. (2023). EU policy on social innovation. In *Encyclopedia of Social Innovation* (S. 388–394). Edward Elgar Publishing.

Novac-Trunk, A., & Dermol, V. (2024). *National Report on Social Entrepreneurship*.

OECD. (2022). Foreword. In *Local Economic and Employment Development (LEED)*. OECD.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2022). *Boosting social entrepreneurship and social enterprise development in Slovenia: In-depth policy review*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/publications/boosting-social-entrepreneurship-and-social-enterprise-development-in-slovenia-8ea2b761-en.htm>.

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2022). *Boosting social entrepreneurship and social enterprise development in Slovenia*. OECD Publishing. <https://www.oecd.org/publications/boosting-social-entrepreneurship-and-social-enterprise-development-in-slovenia-8ea2b761-en.htm>.

Pflaum, S., & Schwalb, M. J. (2021). *Der Kompass zum digitalen Mentoring & Coaching: Digitale Beratung entwerfen, gestalten und durchführen*. Springer.

Rado, B. (2019). Social Enterprises and Eu Regulation. *International journal of scientific research and management*, 7(04). <https://doi.org/10.18535/ijstrm/v7i4.11a01>

Rakar, T. Z. (2019). Social enterprises and their ecosystems in Europe. *Country report Slovenia*.

Recommendation of the Council on the Social and Solidarity Economy and Social Innovation. (2024). *OECD Legal Instruments*.

Richter, L. (2018). Social entrepreneurship in Slovenia: An opportunity for sustainable development? *Revija za socialnu politiku*, 25(3), 285–302. <https://doi.org/10.3935/rsp.v25i3.1492>

Sawang, S. (2020). *Entrepreneurship Education. A Lifelong Learning Approach*. Springer.

Schneiders, K. (2017). Social Entrepreneurship als neues Leitbild der Sozialpolitik?: Von medialen Hypes und empirischer Evidenz eines neuen Phänomens. In *Gegenwart und Zukunft des Sozialmanagements und der Sozialwirtschaft* (S. 363–376). Springer Fachmedien Wiesbaden.





SENS Network. (2020). *Analysis of social entrepreneurship in Slovenia*. <https://sens-network.com/wp-content/uploads/2020/11/Analysis-of-social-entrepreneurship-in-Slovenia-english-version.pdf>.

Tatjana, Z. (2019). Social enterprises and their ecosystems in Europe. *Country report Slovenia*. <https://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=21575&langId=en>

Terziev, V. (2019). SOCIAL ENTREPRENEURSHIP IN BULGARIA AND EUROPE. *International e-journal of advances in social sciences*, 615–623. <https://doi.org/10.18769/ijasos.592030>

Traversi, M. (2019). *The Italian Ecosystem for Social Enterprises*. https://www.pja2001.eu/wp-content/uploads/2020/06/1-Marco-Traversi_THE-ITALIAN-ECOSYSTEM-FOR-SOCIAL-ENTERPRISES.pdf

Universitatea Politehnica Timișoara (UPT) team. (2024). *National report on social entrepreneurship*.

University of Rome Tor Vergata, & Development Agency Kozjansko. (2020). *O2.1 Report literature review*, developed as part of the Erasmus+ project SocialB. <https://socialb-erasmus.eu/project-summary/project-partners/>

Vamesu, A. (2021). *Barometrul economiei sociale din Romania*. <https://acceleratorul.alaturidevoi.ro/barometrul-economiei-sociale-din-romania-editia-2021/>

Zhao, M., & Mao, J. (2021). Social Entrepreneurship. An Innovative Solution to Social Problems. In *Entrepreneurship Education and Training*. Springer.